

Analysebundel

ANALYSE CASUSMATERIAAL ONDERZOEK 'DE RISICOREGELREFLEX ONTLEED'

Aan

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. dr. Martijn Tummers

Van

dr. Igno Pröpper
Remco Smulders MSc
drs. Bart Litjens
Tim Adriaansen MSc

Vught, 27 oktober 2014

PARTNERS⁺PRÖPPER

DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

MARKTVELD 26 . 5261 EB VUGHT

WWW.PARTNERSENPROPPER.NL

POSTBUS 115 . 5260 AC VUGHT

INFO@PARTNERSENPROPPER.NL

TELEFOON (073) 658 70 80

KVK 33300373

Inhoudsopgave

Analyse casus 1	Ophalen Oud Papier Maastricht.....	3
Analyse casus 2A	Huisvesting Benno L. in Leiden	11
Analyse casus 2B	Huisvesting ex-delinquenten	19
Analyse casus 3	Aanleg bosjes na dodelijke aanrijding jongetje	27
Analyse casus 4	Unieke brand in windmolen.....	35
Analyse casus 5	Risico van knabbelvisjes	44
Analyse casus 6	Gevaarlijke geisers	52
Analyse casus 7	Wonen op hogedrukgasleiding in Wijchen	60
Analyse casus 8	Storm Pukkelpop.....	68
Analyse casus 9	Toezicht in open zwemwater	76
Analyse casus 10	Vergoeding Medicatie tegen Pompe en Fabry	84
Analyse casus 11	Gegaste Containers.....	91
Analyse casus 12	Uitkeringsfraude	101
Analyse casus 13	Investering of Desinvestering ATB VV.....	110
Analyse casus 14	Schietincident in Alphen aan de Rijn	118
Analyse casus 15	Fietshelm Verplicht.....	127
Analyse casus 16	Verdrinking in Den Haag.....	135
Analyse casus 17	Legionella	144
Analyse casus 18	Hoogspanningslijnen	155
Analyse casus 19	Vrouw 10 jaar dood in woning.....	164
Analyse casus 20	Beëindiging Chloortransport	172
Analyse casus 21	Asbest op Scholen	179
Analyse casus 22	Stenen van een viaduct	186
Bronnenlijst		193

Analyse casus 1

Ophalen Oud Papier Maastricht

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
<p>De gemeente Maastricht heeft in 2006 het ophalen van oud papier uitbesteed aan een particulier bedrijf. Met het bedrijf is overeengekomen dat er vrijwilligers worden ingezet bij het inzamelen van oud papier. Dit zou een besparing van 100.000 euro opleveren.</p> <p>Op 19 juni 2013 raken twee studenten tijdens een inzamelingsactie van oud papier gewond, nadat zij met teenslippers achterop de perswagens gesprongen zijn. De arbeidsinspectie stelt na onderzoek dat het ongeval veroorzaakt werd door 1) ondeugdelijke instructie door de uitbater aan de vrijwilligers en 2) dat de vrijwilligers zich niet houden aan de veiligheidsvoorschriften en de verstrekte voorwaarden, zoals het dragen van veiligheidskleding.</p>	
Maatschappelijke agendering	
<p>Lokale media besteden beperkt aandacht aan het incident. Ophaaldienst Van Gansewinkel vraagt extra aandacht voor de veiligheid bij de inzameling van oud papier door vrijwilligers. Van Gansewinkel stelt een oplossing voor: "De vrijwilligers zouden verplicht een veiligheidstraining moeten volgen".</p>	
Politieke agendering	
<p>Na het ongeval wordt ophaaldienst Van Gansewinkel door de Arbeidsinspectie beboet. Ophaaldienst Van Gansewinkel stapt naar de gemeente met de vraag of vrijwilligers veiligheidskleding kunnen ontvangen en een veiligheidstraining kunnen volgen om boetes van de Arbeidsinspectie in de toekomst te voorkomen. Een woordvoerder van de Gemeente Maastricht stelt dat de veiligheidstraining een wettelijke veiligheidseis betreft. "De vrijwilligers die geen opleiding hebben gedaan, mogen wettelijk ook niet deelnemen aan de inzameling. De vaste medewerkers van Van Gansewinkel volgen deze veiligheids cursus ook, dus waarom de vrijwilligers niet?"</p>	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja: de gemeente Maastricht scherpt de regels voor het inzamelen van oud papier aan en stelt het volgen van een veiligheidstraining voor vrijwilligers verplicht.
Interventie beperkt afgewogen?	<p>Ja, wat betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zonder het afwegen van mogelijke alternatieven. – zonder aandacht voor het kosten-baten-vraagstuk: wegen de te verwachte baten van de maatregel op tegen de te verwachten kosten? – niet alle relevante partijen worden betrokken (wel Gansewinkel, niet de verenigingen/vrijwilligers). <p>De beperkte afweging wordt achteraf bevestigd door de wethouder: "We moesten snel handelen. Er was onvoldoende tijd voor vooroverleg. Enerzijds uit risico-oogpunt om zo snel mogelijk te voldoen aan de Arboregels. Daarom is gekozen voor een snelle maatregel".</p>
Resultaat interventie	
Overreactie?	<p>Ja, er is sprake van een overreactie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De interventie is beperkt afgewogen en heeft negatieve uitwerking: de kosten van de maatregel worden onevenredig bij een bepaalde partij gelegd, namelijk bij de vrijwilligers. Na invoering van de interventie is de gezagsdrager ook van mening dat er sprake is van overreactie. De maatregel wordt bijgesteld, zodat de vrijwilligers niet langer met de kosten van de interventie worden belast. Voor 15 vrijwilligers worden de kosten door de gemeente vergoed (45.000euro totaal).

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	X	O	O	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X kleine impact →zwakke risicoprikkel (RiP)
Kleine kans van optreden op negatieve impact	X	O	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De kans op een ongeval met vrijwilligers die afval ophalen is relatief klein. →Zwakke risicoprikkel (RiP) geeft minder druk tot politieke agendering (PA)
Afname risico in de toekomst	O	X	O	Toename risico in de toekomst	Afname →Zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Er is geen indicatie voor een toename dan wel een afname van het risico in de toekomst. →Zwakke RiP
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Risico is bekend. Niet voor niets krijgen normale medewerkers een veiligheids cursus waarin ze leren hoe er mee om te gaan. →Zwakke RiP
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	X	O	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Vrijwilligers kiezen er zelf voor afval op te halen en zich bloot te stellen aan risico’s die daar bij horen. →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen
Er is sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	X	O	O	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Dit is de eerste keer dat vrijwilligers die afval ophalen in Maastricht een dergelijk ongeluk meemaken. →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Met een veiligheids cursus en veiligheidskleding is het risico sterk te beperken. → geeft druk tot reflex-overheidsingrijpen
Kleine impact	X	O	O	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Maar twee slachtoffers en geen zeer zware verwondingen. →Verzwakt (RiP) → minder druk op maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkels (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Het risico is klein en enkelvoudig, draagt niet bij aan risico's op andere beleidsterreinen. →Verzwakt (RiP) → minder druk op maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeerbaar effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Dat en waarom studenten gewond zijn geraakt is voor een buitenstaander zichtbaar en wetenschappelijk vaststelbaar → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Evident dat slachtoffers de effecten bemerken. → Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect →Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Effecten treden bij de twee studenten direct op: verwonding. →Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	X	O	O	Fatale effecten	Grote impact:	De twee vrijwilligers raakten niet fataal

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	gewond. →Verzwakt (RiP) → minder druk op maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/ organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/ organisaties etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Het gaat slechts om 2 studenten. →Kleine impact→geeft minder druk op MA/PA→ verzwakt reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	De effecten zijn geconcentreerd in de gemeente Maastricht. Risico wordt als groter ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Het risico op ongevallen tijdens het ophalen van oud papier heeft geen doorwerking op andere zaken. →Verzwakt RiP → geeft minder druk tot MA→Verzwakt reflex-afweging
Effecten zijn omkeerbaar	X	O	O	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Botbreuken van de studenten kunnen behandeld worden en genezen uiteindelijk weer. →Verzwakt (RiP) → geeft minder druk tot MA→Verzwakt reflex-afweging
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Effecten op toekomstige generaties zijn geen issue.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	X	O	O	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Relatief weinig media-aandacht voor het ongeval. → Geeft minder druk tot

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	X	O	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus (gelet op feit dat er weinig aandacht is)
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er zijn geen confronterende beelden beschikbaar. → Geeft minder druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	X	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Deels: de leden van de verenigingen zamelen het oud papier in ten baten van hun eigen vereniging, maar dat zij dit doen is ook ten baten van de gemeente die hiermee bezuinigt.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Niet zozeer maatschappelijk/ politieke lobby, als wel vanuit andere organisaties: Ophaaldienst Van Gansewinkel vraagt het gemeentebestuur om maatregelen te treffen en de Arbeidsinspectie stelt extra te gaan controleren. → Versterkt (PA) en Reflex-overheidsingrijpen
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Verenigingen hebben niet de middelen om de veiligheidscursussen en kleding aan te schaffen: dan is het voor hen niet meer lonend om oud papier op te halen. → versterkt reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	X	O	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Geen issue in deze casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	☐	☒	☐	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Geen issue in deze casus.
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	☐	☐	☒	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gemeente heeft zelf de vrijwilligers ingezet om zo te kunnen bezuinigen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	☐	☒	☐	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	☐	☐	☒	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager betreft het gemeentebestuur van Maastricht. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	☐	☐	☒	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Volgens Wijnand, woordvoerder van de gemeente Maastricht, deelt het gemeentebestuur de mening van Van Gansewinkel dat de inzameling veiliger wordt door het instellen van een veiligheidstraining voor vrijwilligers. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	☐	☒	☐	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	☐	☒	☐	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	☐	☒	☐	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Deels: interventie die gezagsdrager voorstel legt kosten deels bij de gemeente zelf maar voor groot deel ook bij de vrijwilligers.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	☐	☐	☒	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gemeente Maastricht stelt dat het de plicht is van de opdrachtgever, in dit geval de gemeente, om ervoor te zorgen dat zijn opdrachtnemers, de verenigingen, hun werkzaamheden

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						volgens de door de Arboretgeving gestelde eisen kunnen uitvoeren. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	X	O	O	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Niet of nauwelijks maatschappelijke en politieke druk om in te grijpen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging(+ MA/ PA)
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Ja: kosten en baten van maatregel kunnen in beeld gebracht worden. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	O	O	X	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	De Arbeidsinspectie geeft aan in 2014 extra te controleren om ongelukken in de toekomst te voorkomen. De wethouder van Sociale Zaken, Arbeidsmarktbeleid en Stadsbeheer stelt dat snel handelen nodig is om zo snel mogelijk aan de Arboregels te voldoen. →Versterkt Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	O	X	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Geen issue in deze casus.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	O	X	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	De wethouder van Sociale Zaken, Arbeidsmarktbeleid en Stadsbeheer stelt zelf dat het risico onvoldoende in context was geplaatst: "We moesten snel handelen. Er was onvoldoende tijd voor vooroverleg. Snel handelen was nodig om zo snel mogelijk aan de Arboregels te voldoen". →Versterkt Reflex-afweging
Voldoende checks and balances in het	O	O	X	Checks and balances in het	→Versterkt Reflex-afweging	De wethouder geeft zelf aan dat er

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
besluitvormingsproces				besluitvormingsproces ontbreken		onvoldoende vooroverleg was. →Versterkt Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	De Maastrichtse verenigingen, die vrijwillig het oud papier ophalen, moeten de lasten dragen voor de genomen interventies. →Verzwakt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Er is voldoende kennis aanwezig om het risico in te schatten en in de toekomst te voorkomen. →Versterkt Reflex-interventie
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	O	O	X	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Voorafgaand aan interventie is disproportionaliteit geen issue. →versterkt reflex-beperkte afweging

Analyse casus 2A Huisvesting Benno L. in Leiden

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Wanneer de voor kindermisbruik veroordeelde Benno L. zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten, vestigt hij zich in Leiden. Er bestaat een risico dat Benno L., hoewel hij zijn straf uitgezeten heeft, in herhaling valt en in de toekomst wederom zedenmisdriven pleegt.	
Maatschappelijke agendering	
Het NRC meldt dat Benno L. zich met toestemming van de burgemeester in Leiden heeft gevestigd. Het rumoer en maatschappelijk onbehagen over de huisvesting van Benno L. in de gemeente Leiden trekt direct veel media-aandacht. Actievoerders organiseren een protestmars in de buurt van de flat van Benno L. en roepen de burgemeester op het besluit terug te draaien en huisvesting voor Benno L. in Leiden te weigeren. Een bewoner richt de Facebookpagina "Benno L. weg uit Leiden" op die duizenden likes krijgt. Als tegengeluid en steunbetuiging aan het beleid van burgemeester Lenferink richt een vader van een 3-jarige een Facebookpagina op met de titel: "Benno L. welkom in onze straat".	
Politieke agendering	
Burgemeester Lenferink besluit op eigen gezag toestemming te geven voor de huisvesting van Benno L. in Leiden. Burgemeester Lenferink stelt de gemeenteraad en de burgers van Leiden bewust niet op de hoogte van de komst van Benno L. Politieke agendering in de gemeenteraad vindt plaats nadat in het NRC bekend wordt dat Benno L. zich in Leiden heeft gevestigd. De raad stelt vragen over het besluit Benno L. in Leiden te huisvesten. Leefbaar Nederland dient een motie van wantrouwen in tegen burgemeester Lenferink, omdat Lenferink de raad niet op de hoogte stelde van de huisvesting van Benno L. in Leiden. De burgemeester is er van overtuigd dat de veiligheid van zijn burgers niet in het gedrang is en blijft achter zijn besluit staan om toestemming te geven voor huisvesting van Benno L. in Leiden. Burgemeester Lenferink stelt: "De samenleving - Leiden - mag niet met de rug naar het probleem staan dat pedofielen, die hun straf hebben uitgezeten, ergens moeten kunnen wonen". "Ik vind dat iedere burgemeester zijn verantwoordelijkheid moet nemen. Ik wil achter mijn principes blijven staan. Als het echt helemaal fout gaat kan ik deze baan niet blijven uitvoeren, mensen moeten op je kunnen vertrouwen als het gaat om de uitkomst van je inschatting". Staatsecretaris Teeven betitelt de interventie als een moedige beslissing en steunt de burgemeester.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja, de burgemeester geeft Benno L. toestemming om zich in Leiden te vestigen.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> - De politie heeft een dreigingsanalyse uitgevoerd: de mogelijke nadelen en neveneffecten van de maatregel zijn in beeld. - Burgemeester maakt expliciet dat hij het risico acceptabel vindt.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, geen overreactie: <ul style="list-style-type: none"> - De interventie is effectief, het doel wordt bereikt. - De financiële kosten (politie-inzet) zijn passend. De maatschappelijk lasten worden aanvaard. De maatregel leidt eerst tot protest, maar dit neemt af.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	O	X	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	middel kans X Grote impact →Sterke risicoprikkel (RiP)
Kleine kans van optreden op negatieve impact	O	X	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De kans dat Benno L. in herhaling treedt is aanwezig
Afname risico in de toekomst	O	X	O	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Oud risico	O	O	X	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Het is nieuw voor Leiden om zo’n bekende ex-delinquent te huisvesten. →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	O	X	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Buurtbewoners hebben er niet voor gekozen dat Benno L in hun wijk komt en kunnen het ook niet vermijden. → Stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	X	O	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt geen rol in deze casus.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	X	O	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Deels kan het risico met maatregelen beperkt worden, maar zeker niet weggenomen. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulan's voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Kleine impact	○	○	×	Grote impact	→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De eerdere misdrijven van Benno L. hebben een zeer grote impact gehad + als het hier weer fout gaat zal dat nog meer impact hebben. → Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	○	○	×	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→ Sterke risicoprikkels (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Risico's zijn zowel qua gezondheid van bewoners maar ook sociaal-maatschappelijk en emotioneel + voor burgemeester ook politiek. → Sterke risicoprikkels (RiP)
Geen observeerbaar effect	○	×	○	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeerbaar effect voedt onbestemdheid / 'spookverhalen' → Sterke RiP	Speelt geen rol in de casus.
Effect niet te bemerken door slachtoffers	○	○	×	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Als Benno L. weer in de fout gaat zullen de slachtoffers dit direct merken. → Versterkt RiP:
Vertraagd effect	○	○	×	Direct effect	Direct effect → Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Gevolgen zullen direct zijn. → Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	×	○	○	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Effecten zijn niet fataal. → Verzwakt RiP
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	○	○	×	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Benno L. heeft groot aantal slachtoffers gemaakt + veel mensen zullen geraakt worden als dat opnieuw gebeurt. → Versterkt RiP
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	○	○	×	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Effecten zullen zich voordoen in gebied waar Benno L gaat wonen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Sterke (RiP)
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	X	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Speelt geen rol in deze casus.
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Schade van acties Benno L is niet terug te draaien. →Sterke (RiP)
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct rol in deze casus
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	X	O	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Op moment dat burgemeester Leiden besluit moet nemen is er in media al wel aandacht geweest voor mogelijke huisvesting in Kerkrade, maar niet in Leiden.
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	X	O	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Speelt op moment van besluit burgemeester nog niet direct een rol in de casus.
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. →Verzwakt Rip
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	O	X	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mogelijke slachtoffers hebben er geen baten bij dat Benno L in hun wijk komt wonen. → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen	O	X	O	Sterke lobby voor	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Op moment van besluit nog

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
overheidsinterventie				overheidsinterventie		geen lobby in Leiden voor of tegen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Mogelijke slachtoffers kunnen niet zelf beslissen over huisvesting. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	X	O	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Speelt op moment besluit nog geen rol in casus.
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	O	X	O	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Speelt op moment van besluit nog geen rol in casus.
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	O	O	X	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Objectief vastgesteld: "Het terug plaatsen van ex-delinquenten in de maatschappij behoort tot het veiligheidsdomein van de overheid". →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	X	O	O	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Burgemeester heeft geen electoraal belang bij het verlenen van huisvesting aan Benno L. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	O	O	X	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Burgemeester Lenferink besluit op eigen gezag toestemming te geven voor huisvesting van Benno L. in Leiden. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	X	O	O	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	"De samenleving - Leiden - mag niet met de rug naar het probleem staan dat pedofielen, die hun straf hebben

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						uitgezeten, ergens moeten kunnen wonen”, vindt Lenferink. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De burgemeester heeft geen toezeggingen gedaan. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Burgemeester Lenferink is politiek verantwoordelijk en legt zijn ambt in de waagschaal. Burgemeester Lenferink stelt: “Als het echt helemaal fout gaat kan ik deze baan niet blijven uitvoeren, mensen moeten op je kunnen vertrouwen als het gaat om de uitkomst van je inschatting”. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Burgemeester voelt zich verantwoordelijk voor goede terugkeer van ex-delinquenten in de samenleving. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	X	O	O	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Maatschappelijke druk ontstaat pas wanneer het besluit Benno L.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)		in Leiden te huisvesten door NRC wordt gemeld. →Verzwakt RiP
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	De burgemeester laat de politie een dreiginganalyse uitvoeren. De burgemeester stelt ook: "Een ex-gedetineerde, die van de samenleving wordt uitgesloten valt eerder in herhaling, zo blijkt uit onderzoek". →Vermindert Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Tijdens het nemen van het besluit is er nog geen onrust en urgentie. →Verzwakt reflex-beperkte afweging.
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De burgemeester heeft naar eigen zeggen het algemeen belang in rust en op basis van feiten kunnen overwegen. De volksvertegenwoordiging steunt de burgemeester in zijn beslissing. →Verzwakt reflex-beperkte afweging.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Burgemeester verbindt huisvesting van Benno L nadrukkelijk aan bredere vraagstuk dat samenleving in staat moet zijn om ex-delinquenten weer op te nemen. →vermindert Reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	O	O	X	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Burgemeester Lenferink besluit op eigen gezag toestemming te geven voor huisvesting van

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						Benno L. in Leiden. De gemeenteraad, locoburgemeester en gemeentesecretaris werden niet op de hoogte gesteld. →Versterkt Reflex- beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	De buurt waar Benno L. wordt gehuisvest heeft mogelijk last van de interventie. →Verzwakt Reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	X	O	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Op zich wel over algemene risicofactoren, maar over het risico van een individuele zedendelinquent kan je nooit absolute uitspraken doen.
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiserd	O	X	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiserd	→Versterkt Reflex-afweging	Onbekend of dit voorafgaand aan het besluit punt van discussie is geweest.

Analyse casus 2B Huisvesting ex-delinquenten

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Een groeiend aantal burgemeesters weigert in hun eigen gemeente huisvesting te organiseren voor ex- zedendelinquent Benno L.	
Maatschappelijke agendering	
<p>Het rumoer en maatschappelijk onbehagen rondom de huisvesting van ex- zedendelinquent Benno L. in Kerkrade en later in Leiden trekt direct veel media-aandacht (Onder andere het Leids nieuwsblad, RTLnieuws, het AD en L1.nl). Thema hierin is de negatieve opinie van actievoerders die tegen de komst van Benno L. in Kerkrade en Leiden betogen. Ook het finale besluit Benno L. in Leiden te huisvesten zou volgens de betogers onverantwoordelijk zijn en een groot risico op herhaling van zedenmisdrijven kennen.</p> <p>Naar aanleiding van het rumoer voert Eenvandaag een opiniepanel uit. Eenvandaag stelt dat 47% van de respondenten het niet erg zou vinden als een veroordeelde pedoseksueel in de eigen gemeente komt wonen. Achtereenvolgens vindt echter 51%, 54% en 58% van de ondervraagden het ondenkbaar dat een pedoseksueel in de wijk, straat of zelfs naast hen komt te wonen.</p>	
Politieke agendering	
<p>Het rumoer dat in de gemeenten Kerkrade en Leiden is ontstaan rondom de te huisvesten ex- zedendelinquent Benno L. leidt in de Tweede Kamer tot de angst dat burgermeesters in de toekomst steeds vaker het huisvesten van ex- zedendelinquenten zullen weigeren. Staatssecretaris van Justitie Teeven betuigt openlijk zijn steun aan burgemeester Lenferink, wanneer hij stelt dat burgemeester Lenferink een moedige beslissing heeft genomen Benno L. in Leiden te huisvesten.</p> <p>In de Tweede Kamer worden over dit onderwerp Kamervragen gesteld: Oskam (CDA): “Acht u het denkbaar dat de huisvesting van ex- zedendelinquenten in Nederland in de toekomst nog meer wordt bemoeilijkt, wanneer een groeiend aantal burgemeesters geen huisvesting wil organiseren in hun gemeente?”</p>	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja, staatssecretaris Teeven van het ministerie Veiligheid en Justitie kondigt een protocol aan. Dit protocol moet burgemeesters helpen om te gaan met een verzoek om huisvesting van een ex-delinquent (inclusief de communicatie met bewoners). Onderzoek naar de voorwaarden, maatstaven en meetbaarheid van dit protocol is in gang bezet.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – Afweging kosten en baten. De voordelen, nadelen en noodzaak van de interventie worden nader onderzocht voordat het protocol daadwerkelijk geschreven wordt.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, aan interventie zijn nauwelijks kosten verbonden.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Medium kans X medium impact.
Kleine kans van optreden op negatieve impact	○	×	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Casus Benno L. laat zien dat het zeker niet makkelijk is om ex-delinquenten te huisvesten. Tegelijkertijd blijkt ook dat het uiteindelijk wel lukt.
Afname risico in de toekomst	○	○	×	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Angst bestaat dat de kans op het risico verder toeneemt omdat steeds burgemeesters geen delinquenten willen huisvesten. →Sterke RiP→ MA/PA →Reflex-beperkte afweging
Oud risico	○	○	×	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Het idee dat burgemeesters stelselmatig weigeren ex-zedendelinquenten te huisvesten is nieuw. → Versterkt RiP
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	○	×	○	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in deze casus.
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	○	×	○	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt geen rol in deze casus. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						afweging: onmiddellijk handelen
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	X	O	O	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Het is een nieuw risico waarvoor we nog niet direct een vaste oplossing hebben. → geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	X	O	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Hoewel niet direct door iedereen zo beleefd zou het een grote impact hebben wanneer ex-delinquenten geen huisvesting meer kunnen krijgen. → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	O	O	X	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Cumulatief risico: financieel, sociaal maatschappelijk, emotioneel. →Sterke risicoprikkel (RiP)→ geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	X	O	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Tot nu toe is het effect nog niet observeerbaar (er zijn nog geen ex-delinquenten die nergens huisvesting kunnen vinden). → Vermindert RiP en MA/PA
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Ex-Delinquenten zullen het direct merken. Dat blijkt ook al uit de verhalen van ex-delinquenten die het nu lastig hebben huis te vinden.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→ Versterkt RiP:
Vertraagd effect	X	O	O	Direct effect	Direct effect → Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Effect ontstaat pas op termijn. → Verzwakt RiP
Niet-fatale effecten	X	O	O	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Effecten zijn niet dodelijk. → Verzwakt RiP
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Als het zich al voor zou doen zullen het niet direct grote aantal delinquenten zijn die geen huis kunnen vinden. → Verzwakt RiP → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	X	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Speelt geen rol in deze casus.
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	O	X	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Het zal niet alleen gevolgen hebben voor de betreffende ex-delinquenten, maar ook voor ons rechtssysteem en imago van Nederland, etc. → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effecten zijn omkeerbaar	O	X	O	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt geen rol in deze casus.
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	O	X	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Nu niks doen betekent dat de lasten doorgeschoven worden naar later. → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Veel aandacht voor bijvoorbeeld huisvesting

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						Benno L en andere ex-zedendelinquenten. → Geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	X	O	O	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	De media-aandacht is niet gericht op Rijksoptreden. → vermindert PA → Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	O	O	X	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Confronterende beelden van opstootjes en demonstraties bij huizen ex-delinquenten. →Verzwakt RiP
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	O	X	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Ex-delinquenten (die de lasten dragen) hebben er geen baat bij dat ze niet terug zouden kunnen keren. → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	X	O	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Wel kamervragen maar weinig maatschappelijke druk op overheidsinterventie.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Ex-zedendelinquenten kunnen niet zelf het probleem oplossen als ze nergens worden toegelaten. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	X	O	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Speelt geen rol in deze casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	X	O	X	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Dit wordt betwist: In het politieke debat wordt het als onaanvaardbaar gezien wanneer ex-zedendelinquenten nergens een huis zouden kunnen krijgen. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen In de samenleving is er bij sommige juist begrip voor dat mensen geen ex-zedendelinquent in hun buurt willen →Verzwakt reflex-overheidsingrijpen
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	O	O	X	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Het terug plaatsen van ex-delinquenten in de maatschappij behoort tot het veiligheidsdomein van de overheid. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	O	X	O	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	O	O	X	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie is verantwoordelijk voor terugkeer delinquenten. →Versterkt reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden	O	X	O	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
naar samenleving				overheidsinterventie		
Geen toezeggingen door gezagsdragers	○	X	○	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	○	X	○	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	○	○	X	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Interventie die wordt voorgesteld kost weinig geld en middelen. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	○	○	x	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Staatssecretaris stelt dat er een onoplosbaar probleem ontstaat als het risico uitkomt. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	○	X	○	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Speelt geen rol in de casus.
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	○	○	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	ex ante oordeel is mogelijk, daarom gaat staatssecretaris ook eerst onderzoek doen. →Verzwakt RiP
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	○	○	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Er is nog geen gevoel van tijdsdruk: nu nog geen ex-delinquenten die nergens een plek krijgen. →Verzwakt RiP
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-	X	○	○	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Staatssecretaris krijgt ruimte om afweging zorgvuldig uit

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
zeggen				bepersen		te voeren. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	○	X	○	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus. →Verzwakt RiP
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	x	○	○	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Tweede Kamer kijkt mee met acties staatssecretaris →Verzwakt reflex afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	○	○	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Er is geen groep die last heeft van de voorgestelde interventie. →versterkt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	X	○	○	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Dat ex-zedendelinquenten nergens plek krijgen is een nieuw risico waar we weinig over weten. →vermindert druk tot reflex-overheidsingrijpen
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	○	X	○	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt geen rol in de casus

Analyse casus 3   Aanleg bosjes na dodelijke aanrijding jongetje

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
In Arnhem komt een jongetje van vijf om het leven nadat hij achter zijn hond de autoweg oprent en door twee auto's wordt geschept.	
Maatschappelijke agendering	
Verschillende lokale en landelijke nieuwszenders besteden aandacht aan het incident (onder andere Hart van Nederland en RTL Nieuws). Thema hierin is dat op de plek van het ongeluk geen barrière aanwezig was en de jongen dus zomaar de autoweg op kon lopen. Een inwoner richt de facebook pagina "A325 Veilig" op en vraagt de gemeente ten behoeven van de veiligheid een barrière te plaatsen.	
Politieke agendering	
In de gemeenteraad van 18 november spreekt iemand in over de veiligheidssituatie en stelt een politieke partij vragen hierover. Onder andere: "Vind het college de situatie ook onaanvaardbaar gevaarlijk?" Veilig Verkeer Nederland adviseert de gemeente ten behoeven van de veiligheid een barrière in de vorm van bosschages op de plaats van het ongeval te plaatsen. "Het plaatsen van een hek is volgens de voorzitter van Veilig Verkeer Nederland minder effectief en te duur. De bosschages vormen een natuurlijke omheining, waarmee in de toekomst vergelijkbare incidenten worden voorkomen." De wethouder geeft aan dat hij het politierapport wil afwachten alvorens een besluit te nemen.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja , een maand na het ongeluk besluit de wethouder dat de gemeente een afscheiding op de plek van het ongeluk plaatst in de vorm van bosschages.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – De kosten en baten van de interventie zijn in beeld gebracht. De wethouder heeft het politierapport afgewacht (waarin is aangegeven hoe groot het risico is) alvorens een besluit te nemen. – De wethouder heeft niet alleen de verkeerstechnische voor- en nadelen meegenomen in zijn afweging, maar ook de maatschappelijke onrust: " Tegelijkertijd zie ik dat de politieke en maatschappelijke discussie hierover aanhoudt. Bij zo'n tragisch ongeval wil ik niet dat dit maandenlang de gemoederen blijft bezig houden."
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, er is geen sprake van overreactie, <ul style="list-style-type: none"> – De relatief geringe kosten staan in verhouding tot de totale maatschappelijke baten (ook het doen afnemen van maatschappelijke onrust en vergroten van subjectieve veiligheid zijn geaccepteerde baten).

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	X	O	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans x grote impact = middelmatig risico.
Kleine kans van optreden op negatieve impact	X	O	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Gemeente spreekt over uniek incident; kans dat het nog een keer gebeurt is erg klein. →Verzwakt noodzaak tot ingrijpen → geeft minder druk op MA/PA
Afname risico in de toekomst	O	X	O	Toename risico in de toekomst	Afname → zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Geen toename of afname te verwachten.
Oud risico	O	X	O	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Deels: risico dat mensen de snelweg op kunnen rennen en dan gegrepen kunnen worden is bekend. Op deze plek is het wel nieuw.
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	X	O	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Mensen kunnen er zelf voor kiezen zich niet aan het risico bloot te stellen. → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	X	O	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Uit onderzoek van de gemeente blijkt dat op deze plek geen eerdere ongevallen zijn geweest en dat het 'slechts' één uniek noodlottig geval is. →Verzwakt reflex-beperkte

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						afweging
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	o	o	x	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Volgens Veilig Verkeer Nederland is een soortgelijk ongeval te voorkomen door op de plaats van het ongeval bosschages te plaatsen. → geeft druk tot MA/ PA→ geeft druk tot reflex-overheidsingrijpen
Kleine impact	o	o	x	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De dood van een vijfjarig jongetje heeft een grote impact in de samenleving. →Versterkt MA + PA→Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Enkelvoudig risico	x	o	o	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Risico is puur gezondheid. →Verzwakt risico- beperkte afweging
Geen observeerbaar effect	o	o	x	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Zichtbaar drama. → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	o	o	x	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Evident. → Versterkt RiP: Betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	o	o	x	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Evident. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Het ongeval is dodelijk. →Sterke RiP →Versterkt MA + PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Er is 1 slachtoffer. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Discussie focust zich op veiligheid van specifieke plek/weg waar het ongeluk is gebeurd. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	O	X	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Ongeluk creëert maatschappelijke onrust die sterker wordt als niet wordt ingegrepen. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: Onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Dood jongetje is niet terug te draaien. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in casus.
Media-aandacht						

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Zowel de lokale als nationale media besteden aandacht aan het ongeval. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	x	o	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Meeste aandacht is gericht op triestheid van incident, slechts deel op mogelijkheid van interventie. → Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	x	o	o	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. →Verzwakt RiP→ geeft minder druk tot MA/PA →Verzwakt reflex-afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	o	x	o	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	o	o	x	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Veilig Verkeer Nederland en bewoners pleiten voor het plaatsen van bosschages op de plek van het ongeval om te voorkomen dat mensen de weg op kunnen lopen. →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	o	o	x	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Mensen zullen niet zelf de bossjes gaan plaatsen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	o	x	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Hoewel er maar één ongeluk is gebeurt wordt direct een facebookpagina opgericht om bescherming te eisen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	O	O	X	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Wethouder wordt expliciet gevraagd of hij deze situatie niet onaanvaardbaar vindt. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	O	O	X	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Verkeersveiligheid is een klassiek overheidsonderwerp. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen.
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	O	O	X	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gezien maatschappelijke vraag om ingrijpen is er belang (zeker luttele maanden voor verkiezingen) om goede gezicht te laten zien. → versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	O	O	X	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager betreft het gemeentebestuur, meer specifiek wethouder Leisink. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	O	X	O	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Deels: Wethouder wacht wel eerst onderzoek af maar slaagt er niet in samenleving aan te spreken op eigen verantwoordelijkheid.
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Wethouder Leisink wacht eerst het politieonderzoek af, alvorens maatregelen toe te zeggen. →Verzwakt reflex-bepaalde afweging

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De wethouder voelt budgettair de lasten van de interventie. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Wethouder Leisink voelt zich verantwoordelijk voor de terugkeer van de maatschappelijke rust. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	X	O	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Deels: niet direct grote druk maar wel aanhoudende druk.
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Ex ante oordeel over doelmatigheid is mogelijk: verkeerstechnisch is vastgesteld dat het geen doelmatige maatregel is. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	De gezagsdrager wacht onderzoek af alvorens besluit te nemen. →Verzwakt risico- beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De wethouder besluit ondanks druk het politierapport af te wachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						alvorens een besluit te nemen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Wethouder plaatst risico in context: eerdere ongevallen op plek en richtlijnen voor afschermen van wegen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Besluit wordt genomen na onderzoek en wethouder legt er verantwoording over af. →verzwakt Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Er is geen specifieke groep die last heeft van de voorgenomen interventie, anders dan de belastingbetaler. →Versterkt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Op basis van ongevallencijfers en politierapport is risico goed in beeld.
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Wethouder geeft zelf voorafgaand aan interventie aan dat deze verkeerstechnisch gezien disproportioneel is. →Verzwakt Reflex-beperkte afweging

Analyse casus 4 Unieke brand in windmolen

Mini-samenvatting casus

Risiko-prikkel	
Op dinsdag 29 oktober 2013 komen voor het eerst in Nederland twee monteurs om het leven bij een brand in een windmolen.	
Maatschappelijke agendering	
De brand zelf trekt direct veel media-aandacht (zelfs live-verslag). Experts pleiten in de media, bijvoorbeeld tijdens een radioprogramma van BNR, dat er maatregelen nodig zijn (onder andere meer opleiding voor monteurs, meer aandacht voor brandveiligheid en meer interventiemogelijkheden van de brandweer op hoogte).	
Politieke agendering	
Naar aanleiding van de berichtgeving worden door PvdA en later ook door de PVV Kamervragen gesteld (onder andere: Wat is uw reactie op de stelling van experts dat de brandveiligheid van windmolens niet optimaal is? Waarom bestaan er geen calamiteitenplannen voor windmolens? Waar zijn specialistische teams voor brandveiligheid op hoogte aanwezig? Er komen steeds meer windmolens en er zijn dus ook steeds meer mensen in en om die windmolens aan het werk. Wat kunnen we doen om het werk veiliger te maken?).	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Nee, geen overheidsinterventie: De minister van Veiligheid en Justitie kondigt aan de onderzoeken van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond af te wachten. Pas daarna zal hij eventueel maatregelen nemen.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: – Wat er is fout gegaan (en daarmee het risico en de kosten/baten van mogelijke oplossingen daarvoor) worden eerst onderzocht.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee: er is geen sprake van een interventie dus per definitie ook geen overreactie.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risiko-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X grote impact.
Kleine kans van optreden op negatieve impact	×	○	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Tot nu toe pas één incident en de Ministers geven aan dat de risicoanalyse geen aanleiding geeft tot overhaast ingrijpen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→ verzwakt de druk op reflex-beperkte afweging
Afname risico in de toekomst	O	O	X	Toename risico in de toekomst	Afname → zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	"Er komen steeds meer van die windmolens. Er zijn dus ook steeds meer monteurs in en om die windmolens aan het werk." → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA
Oud risico	O	O	X	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Brand in windmolen waarbij monteurs omkomen is nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	X	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Er is sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	X	O	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Het is eerste keer in Nederland dat monteurs omkomen bij brand in windmolen. → Vermindert Reflex-afweging onmiddellijk handelen
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Experts stellen dat de brandveiligheid van windmolens en opleiding van personeel verbeterd kunnen worden om dit te

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						voorkomen. → geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Twee jonge mensen komen om en beelden maken veel indruk → sterke RiP→ MA/ PA
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Gezondheidsrisico. →Verzwakt MA/PA
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	De beelden van de effecten maken veel indruk → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Evident. →Verzwakt RiP
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Brand heeft direct effect op levens monteurs. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	De twee monteurs komen om het leven. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Hoewel heel erg komen er slechts twee monteurs om het leven + groep die in windmolens werkt is niet groot.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Verzwakt reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	De effecten zijn geconcentreerd in Ooltgenspaalt, de plaats waar de windmolen staat. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Risico blijft beperkt tot windmolens en veiligheid van mensen die daarin werken; heeft niet direct vervolgeffecten. V Verzwakt druk tot MA/ PA
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	De twee monteurs komen om het leven. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Al op het moment van de brand veel media-aandacht. → Geeft druk tot PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	O	X	inhoud media-aandacht: toenemende druk op	→ geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Veel signalen in media (en ook in politiek) die wijzen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				interventie door de overheid		op mogelijke interventies door overheid. → geeft druk tot PA
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	○	○	×	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Beelden van brand en idee van hulpeloze monteurs op 70 meter hoogte maken veel indruk → Versterkt RiP en geeft druk tot MA/PA→ Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	×	○	○	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Monteurs krijgen betaald om op deze hoogte en in moeilijke omstandigheden te werken →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	○	○	×	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Experts geven aan dat er meer aandacht moet zijn voor veiligheid. →Versterkt PA
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	○	×	○	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Deels: minister wijst op verantwoordelijkheid bedrijven maar vraag is of degene die echt getroffen worden (de werknemers) ook kunnen eisen dat bedrijven maatregelen nemen.
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	○	×	○	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Incident kan natuurlijk altijd plaatsvinden, maar beeld in discussie is wel dat het stuk veiliger kan. → geeft druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	○	○	×	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Dat mensen dood kunnen gaan op hun werk wordt niet aanvaardbaar gevonden. Kamerlid geeft aan: “Want iedereen heeft er natuurlijk recht op om zijn werk veilig te kunnen verrichten” →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	○	×	○	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Deels: veiligheid op werk is in de eerste plaats verantwoordelijkheid bedrijven en daarna ook van overheid.
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	○	×	○	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	○	○	×	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdragers zijn de minister van Veiligheid en Justitie en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	×	○	○	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Ministers geven aan dat samenleving ook zelf verantwoordelijkheid heeft: “In het kader van, in de sector gangbare, certificaten voor veiligheidsmanagement, zien partijen zelf toe op naleving van de voorschriften.” →Vermindert Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Ministers doen ondanks kamervragen en later vragen in Algemeen Overleg geen toezegging en geven slechts aan het onderzoek af te wachten. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen + reflex-afweging.
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus: geen toezeggingen gedaan.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	O	X	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	X	O	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gezagsdragers benoemen dat in eerste plaats bedrijven zelf verantwoordelijk zijn en zij maar deels.
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	X	O	O	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Partijen accepteren dat ministers eerst onderzoek doen. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen en risico- beperkte afweging
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	De ministers wachten het onderzoek naar de oorzaken van het incident en de effecten van interventie af. →Verzwakt Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	De ministers krijgen ruimte onderzoek te doen voor interventie te plegen. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen en risico- beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Er is de mogelijkheid de uitkomsten van het onderzoek van Sociale Zaken en Werkgelegenheid af te wachten. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	In onderzoek kan het risico in bredere context worden geplaatst (wat zijn acceptabele veiligheidsnormen) →Verzwakt Reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Verschillende onderzoeken en politieke instanties bekijken wat handig is. →Verzwakt Reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Het instellen van onderzoek heeft niemand last van. →Verzwakt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	X	O	O	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Eerst onderzoek nodig om het risico beter in te schatten. →Verzwakt Reflex-beperkte afweging

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Mate waarin voorgestelde interventie proportioneel is, is nadrukkelijk onderwerp van debat. →Verzwakt Reflex-beperkte afweging

Analyse casus 5   Risico van knabbelvisjes

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
In Europa gaan steeds meer mensen met een huidandoening naar zogenaamde visspa's. Infectieziektebestrijders spreken hun zorgen uit over de veiligheid hiervan. In 2011 bevestigt de Health Inspection Agency (HPA), een onderzoeksbureau van de Engelse overheid, dat mensen met huidandoeningen een verhoogd risico op huidinfecties lopen.	
Maatschappelijke agendering	
Verschillende Nederlandse media (onder andere de Volkskrant en het Parool) pakken het nieuws van het Engelse HPA onderzoek op. Naar aanleiding van het HPA rapport adviseert de Hoge Gezondheidsraad in België de visspa's te verbieden. In Frankrijk worden eisen gesteld aan de eigenaren van de visspa's. Twee jaar later besteedt ook consumentenrubriek RADAR aandacht aan het risico op infecties in visspa's. Naar aanleiding van het onderzoek van het RIVM (zie onder) waarin de conclusies uit Engeland worden bevestigd mengen ook grote visspa-houders zich in het debat. De grote visspa-houders ondersteunen de roep om uniforme regels. ("Elke beautysalon met een hoekje over kan nu een bak water met visjes erin wegzetten. Deze branche is de afgelopen jaren ontploft. Zij hebben totaal geen idee waar zij mee bezig zijn").	
Politieke agendering	
Naar aanleiding van de uitzending van RADAR vraagt de Voedsel en Waren Autoriteit aan het RIVM om de risico's in kaart te brengen. Het RIVM beveelt aan om uniforme eisen ten aanzien van hygiëne en waterkwaliteit te formuleren. De Partij van de Dieren stelt hier vragen over (Onder andere: "Deelt u de mening dat garra-rufabaden niet als effectieve behandeling maar juist als risicovolle beleving moeten worden gezien? Deelt u de mening dat het aantasten van het welzijn van dieren niet te verantwoorden is voor dergelijke doelen?").	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja. De minister zegt toe het advies van het RIVM over te nemen. In de wijziging van het 'Besluit Hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden' zullen regels worden opgenomen over hygiëne en de personen die van de baden gebruik mogen maken (onder andere de betreffende lichaamsdelen moeten voortaan vooraf en achteraf gereinigd en gedesinfecteerd worden).
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – De risico's zijn in kaart gebracht – In de verschillende rapporten is naar verschillende alternatieve maatregelen gekeken, inclusief de kosten en baten van die maatregelen.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee: <ul style="list-style-type: none"> – De nu geplande maatregel gaat gepaard met geringe kosten die opwegen tegen de verwachte baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	X	O	O	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X kleine impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	X	O	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	RIVM geeft aan dat het een klein risico betreft. → Verzwakt MA/ PA → versterkt reflex-overheidsingrepen.
Afname risico in de toekomst	O	O	X	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Er komen steeds meer visspa's in Nederland waardoor kans toeneemt. → Versterkt MA/ PA
Oud risico	O	O	X	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Aangezien de knabbelvisjes een redelijk nieuw fenomeen zijn, is er relatief veel aandacht voor. →MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	X	O	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Bepert Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Mensen kiezen er zelf voor van visspa gebruik te maken. →Bepert Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	X	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt geen rol: er zijn geen incidenten.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk	O	O	X	Beheersbaar risico:	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet	Strengere regels en

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
toeval				Vermijdelijk toeval	→Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	voorlichting zou risico kunnen beperken (zie ook optreden andere landen) → geeft druk tot MA/ PA → versterkt reflex-overheidsinterventie
Kleine impact	X	O	O	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Geen gevallen tot nu toe bekend waarin het echt fout is gegaan. → vermindert noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	O	X	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	In principe enkelvoudig (volksgezondheid), maar Partij van de Dieren combineert het met risico van dierenwelzijn.
Geen observeerbaar effect	O	X	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Wetenschappelijk is het risico aantoonbaar maar er zijn nog geen incidenten en dus ook niet zichtbaar.
Effect niet te bemerken door slachtoffers	X	O	O	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Er zijn nog geen slachtoffers. →Verzwakt RiP
Vertraagd effect	X	O	O	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Mogelijke slachtoffers worden wellicht niet direct ziek en kunnen het wellicht ook niet direct aan vispa linken. →zwakke Rip → vermindert reflex interventie
Niet-fatale effecten	O	X	O	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP)	Onduidelijk of gevolgen fataal kunnen zijn.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					→ geeft druk tot MA/ PA	→Verzwakt RiP→Verzwakt druk tot MA/PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Tot nu toe nog geen gevallen bekend. → vermindert noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	X	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Speelt geen rol in casus.
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Non-interventie zorgt niet voor vervolgeffecten. → vermindert noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Effecten zijn omkeerbaar	O	X	O	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Onduidelijk aangezien er nog geen slachtoffers zijn.
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Landelijke media (kranten en tv) besteden meerdere malen aandacht aan risico. → Geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	O	X	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Veel media-aandacht is er op gericht wat overheid zou kunnen doen om risico te beperken. → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	ER zijn geen dramatische beelden beschikbaar. → minder Sterke (RiP) → minder druk tot MA/ PA → vermindert Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	X	O	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mensen die infectie kunnen krijgen vinden visspa blijkbaar ook fijn. →Verzwakt reflex-overheidsingrijpen
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Niet alleen de onderzoeksinstanties, maar ook eigenaren van grote vis-spa's spreken zich uit voor overheidsregelgeving (vanuit angst dat 'iedereen op de hoek' zo'n bad kan openen en de hele industrie een slechte naam krijgt als het dan misgaat). →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Een vis-spahouder meldt dat de branche niet adequaat en gelijkwaardig met hygiëne omgaat. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	X	O	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Speelt niet direct rol in de casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				eisen bescherming.		
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	○	○	×	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Zelfs een klein risico wordt als onaanvaardbaar gezien: “Hoewel de gezondheidsrisico’s (...) gering lijken, is het aan te bevelen om uniforme eisen ten aanzien van hygiëne en waterkwaliteit in dergelijke baden te formuleren”. →Geeft druk tot PA →Versterkt reflex-overheidsingrijpen.
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	○	○	×	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Volksgezondheid is klassiek overheidsonderwerp. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	○	×	○	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in de casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	○	○	×	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is de minister van Infrastructuur en Milieu →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	○	○	×	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister zegt al snel overheidsingrijpen toe en biedt geen weerstand aan roep om een toch al klein risico nog verder te beperken en aan de roep dat de overheid hier invulling aan moet geven. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Geen toezeggingen door gezagsdragers	○	X	○	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De minister van Infrastructuur en Milieu doet pas toezeggingen na verschillende onderzoeken.
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	○	X	○	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	○	○	X	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Interventie kost niet direct geld; vooral lasten voor de exploitanten van de spa's. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	○	X	○	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	○	X	○	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Lichte druk maar niet heel groot.
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	○	○	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Verschillende onderzoeken laten zien wat effectiviteit maatregelen zou zijn. →Verzwakt Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	○	X	○	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Dat er steeds meer vispa's komen zorgt voor lichte urgentie.
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	○	X	○	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico kan in bredere context worden geplaatst	☐	☒	☐	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in casus.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	☒	☐	☐	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Verschillende onderzoekinstellingen en de politiek controleren en adviseren minister. →verzwakt Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	☐	☐	☒	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	De vispa-houders moeten het uitvoeren maar zij zien het niet als last maar verwelkomen juist regelgeving. →Verzwakt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	☐	☐	☒	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar de aard en omvang van het risico. → geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	☐	☒	☐	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in deze casus.

Analyse casus 6   Gevaarlijke geisers

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Begin 2014 komen twee meisjes tijdens een logeerpartijtje door koolmonoxidevergiftiging om het leven als zij in bad gaan.	
Maatschappelijke agendering	
De ouders van de omgekomen meisjes roepen, onder andere via de Facebook pagina “Koolstofmonoxide Levensgevaarlijk”, op tot het verplicht stellen van het plaatsen van koolmonoxidemelders in alle woningen en openbare gelegenheden. Verschillende media, zoals Hart van Nederland, laten de ouders aan het woord. De ouders leggen uit wat de gevaren zijn van open verbrandingstoestellen en waarom het dus belangrijk is dat koolstofmonoxidemeters verplicht worden gesteld. De media, zoals het Noordhollands Dagblad, laten installateurs aan het woord. Een hiervan meldt dat het werk van beunhazen zonder papieren aan geisers levensgevaarlijk is. Pim Breet: “Het vrijgeven van de markt door de overheid heeft geleid tot een cowboyland en dat in tegenstelling tot de landen om ons heen waar controle en handhaving prima zijn geregeld via een erkenningsregeling, waardoor niet iedereen zijn eigen bedrijf kan starten op dit gebied”.	
Politieke agendering	
De brandweer wijst al sinds decennia op het gevaar van koolstofmonoxide vergiftiging door vooral slecht functionerende geisers, waarbij open verbrandingstoestellen een bijzonder gevaar opleveren. Per jaar komen ongeveer 11 personen als gevolg van koolstofmonoxidevergiftiging om het leven. In 2009 publiceert het ministerie van VROM een handreiking voor woningcorporaties en andere professionele verhuurders om te komen tot beleid ter vervanging van open verbrandingstoestellen. In 2013 meldt de minister voor Wonen en Rijksdienst in een brief dat het gebruik van de open verbrandingstoestellen continue blijft afnemen en dat de verwachting is dat binnen 10 jaar het gebruik geheel is uitgebannen. Naar aanleiding van de berichtgeving stelt Kamerlid Schouten Kamervragen aan de minister voor Wonen en Rijksdienst. (Onder andere: “Is de termijn van 10 jaar niet te lang gezien het grote aantal slachtoffers? Bent u bereid op korte termijn afspraken te maken met Aedes en vertegenwoordigers van particuliere verhuurders met als doel het uitfaseren van de open verbrandingstoestellen te versnellen van 10 naar maximaal 5 jaar en zo nodig hiervoor regelgeving op te stellen?”).	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Deels: niet het gevraagde rigoreuze optreden, wel extra voorlichting: – De minister zet het eerder ingezette beleid door en wil wel nogmaals ‘de noodzaak van melders in combinatie met periodiek onderhoud onder de aandacht brengen’.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: – De kosten en baten van interventie liggen op tafel: expliciete afweging dat de kosten en mogelijke ineffectiviteit van de maatregelen in de ogen van de minister niet opwegen tegen de verwachte baten. – Huidige beleid van overheid is in beeld en wordt meegewogen in de afweging voor het nemen van extra maatregelen.
Resultaat interventie	
– overreactie?	Nee er is geen sprake van een overreactie: – de kosten van het nogmaals onder de aandacht brengen van de noodzaak van melders zijn relatief klein en staan in verhouding tot de mogelijke baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	O	X	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Grote kans X grote impact.
Kleine kans van optreden op negatieve impact	O	O	X	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Het is duidelijk dat het een flink aantal keer per jaar gebeurt dat geisers koolmonoxidevergiftiging veroorzaken. → RiP → MA/ PA
Afname risico in de toekomst	X	O	O	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Over 10 jaar zullen alle open verbrandingstoestellen vervangen zijn en daarmee neemt het risico af. →Zwakke RiP
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Risico is al langer bekend en er is al een bestaande aanpak → Geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	O	X	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Mensen zijn zich vaak niet bewust van risico dat geiser met zich meebrengt. →Stimuleert ingrijpen overheid
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	O	X	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Elk jaar zijn er meerder incidenten. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk	O	O	X	Beheersbaar risico:	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet	Het is bekend hoe het risico

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
toeval				Vermijdelijk toeval	→Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	kan worden weggenomen. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De dood van twee meisjes (en ook eerdere incidenten) maken veel indruk. → Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Uitsluitend Volksgezondheidsrisico. → vermindert druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	De brandweer wijst al decennia op de gevaren van open verbrandingstoestellen. → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Nabestaanden en overlevenden doen woord in de media en voeren actie. → Versterkt RiP:
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Vergiftiging heeft direct grote gevolgen. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Elf keer per jaar zijn de effecten fataal. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	O	X	Effect raakt groot aantal actoren	Grote impact: →Sterke (RiP)	Aantal doden over de jaren heen is relatief groot.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(mensen/organisaties, etc.)	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	X	O	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Effecten zijn verspreid over heel nederland. → Verzwakt RiP en vermindert druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Er zijn geen vervolgeffecten bekend. → Verzwakt RiP en vermindert druk tot MA → Verzwakt Reflex afweging
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	De dood van twee meisjes als gevolg van koolstofmonoxide vergiftiging is onomkeerbaar. → Versterkt RiP en druk tot MA → versterkt Reflex afweging
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct rol in casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Veel media-aandacht voor dit en eerdere incidenten. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	O	X	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	De ouders vertellen hun verhalen en vragen de overheid het plaatsen van koolstofmonoxide melders verplicht te stellen. → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. →Verzwakt risico beperkte afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	O	X	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mensen die getroffen worden hebben geen baten bij het hebben van zo'n geiser. →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Vanuit nabestaanden, brandweer en installateurs roep om ingrijpen →Versterkt PA →Reflex-overheidsingrijpen
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Slachtoffers menen dat overheid meer moet doen om dit te voorkomen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	O	X	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Familieleden, de ouders van de twee overleden meisjes vinden dat elk ongeluk voorkomen had moeten worden. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	X	O	X	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Betwist: Familieleden van overledenen vinden het vaak een onaanvaardbaar risico. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						De minister en meerderheid van Tweede Kamer vindt het huidige risico blijkbaar acceptabel want neemt geen ingrijpende maatregelen. →vermindert reflex-overheidsinterventie
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	○	○	×	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Bouwregelgeving is overheidsdomein →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	○	×	○	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	○	○	×	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is de minister van Wonen en Rijksdienst. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	×	○	○	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister geeft aan over inzet tot nu toe: "Ik ben van mening dat hiermee vanuit de Rijksoverheid op dit moment voldoende wordt gedaan." En geeft aan dat mensen ook zelf verantwoordelijkheid hebben. →Vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	×	○	○	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De minister van Wonen en Rijksdienst zegt niets toe. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen → Reflex-afweging

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	O	O	X	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Het aanpassen van de regelgeving kost de overheid relatief weinig geld. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	X	O	O	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister geeft aan over inzet tot nu toe: “Ik ben van mening dat hiermee vanuit de Rijksoverheid op dit moment voldoende wordt gedaan.” →Vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	O	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	De herhaalde incidenten zorgen voor druk op extra interventie. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Voor de mogelijke maatregelen is redelijk duidelijk in welke mate ze effectief zijn. →Versterkt Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Het risico betreft een oud risico. Er is sprake van ruimte voor een behoorlijke afweging. →Verzwakt Reflex-afweging

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister krijgt ruimte om afweging te maken →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Minister plaatst het in achtergrond van wat er allemaal al gebeurd is en wat de overheid al doet op dit terrein. →Verzwakt Reflex-afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Media en politiek controleren minister en roepen hem ter verantwoording. →Verzwakt Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Van de interventie die de minister beoogd (extra voorlichting) heeft niemand direct last. →Versterkt Reflex-interventie
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Genoeg onderzoek beschikbaar over risico. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	De minister van Wonen en Rijksdienst stelt dat extra maatregelen geen zin hebben en er niet meteen toe leiden dat koolstofmonoxide melders worden geplaatst. →Verzwakt Reflex-afweging

Analyse casus 7 Wonen op hogedrukgasleiding in Wijchen

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
De gemeente Wijchen besluit in 2007 een nieuwe woonwijk te bouwen (Lambresse). In het plangebied liggen twee hogedruk aardgasleidingen. Wonen op een hogedrukgasleiding is niet zonder risico's. Bij een ongeluk met een hogedrukgasleiding in België komen in 2004 24 mensen om het leven.	
Maatschappelijke agendering	
-	
Politieke agendering	
Bij het opstellen van het plan voor de woonwijk worden de eisen uit het Besluit externe veiligheid buisleidingen gevolgd. De gemeente Wijchen laat daarnaast een projectgroep onderzoek doen naar de veiligheid. Hieruit blijkt dat het risico binnen acceptabele normen blijft.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja: <ul style="list-style-type: none"> – er worden specifieke maatregelen genomen tijdens de bouw (onder andere afschermen van de leidingszone en aanwezigheid gasunie) – bewoners worden in de koopovereenkomst expliciet gewezen op het risico van de gasleidingen. Met deze transparante aanpak stimuleert de gemeente de eigen verantwoordelijkheid van burgers.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – De risico's, de voordelen en de nadelen van de bouw van de nieuwe woonwijk op twee hogedrukaardgasleidingen zijn onderzocht en liggen op tafel. Er wordt expliciet uitgesproken dat het risiconiveau acceptabel is.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee geen overreactie: <ul style="list-style-type: none"> – De kosten wegen op tegen de baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	×	○	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De gemeente beweert dat de kans dat er iets misgaat zeer klein is (zelfs kleiner dan kans dat er een vliegtuig op de wijk stort). → Geen noodzaak tot reflex-beperkte afweging
Afname risico in de toekomst	○	×	○	Toename risico in de toekomst	Afname → Zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Er zijn geen indicaties dat het risico in de toekomst afneemt dan wel toeneemt.
Oud risico	×	○	○	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Risico van hogedrukgasleidingen is al langer bekend. → Geen reflex
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	×	○	○	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Door burgers te wijzen op risico kunnen zij zelf keuze maken of ze het willen vermijden of niet. → Geen noodzaak tot MA/ PA → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	○	×	○	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt geen rol in casus (geen direct incident dat aanleiding is)

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	○	○	×	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Geen woningen bouwen op leiding zou risico volledig beheersbaar maken. → geeft druk tot PA
Kleine impact	○	○	×	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Mocht het risico zich toch voordoen, kan een explosie een enorme impact hebben (zie 24 doden in België). → RiP → versterkt PA
Enkelvoudig risico	○	○	×	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Gevolgen zouden met name gezondheid betreffen maar ook financieel, sociaal-maatschappelijk en ecologisch. →Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot MA/PA
Geen observeerbaar effect	○	○	×	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Risico is wetenschappelijk aantoonbaar. →versterkt RiP
Effect niet te bemerken door slachtoffers	○	○	×	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Mogelijke slachtoffers zouden het effect bemerken. →Versterkt RiP
Vertraagd effect	○	○	×	Direct effect	Direct effect →Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Als er iets mis gaat heeft het direct effect. →Sterke RiP-
Niet-fatale effecten	○	○	×	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Mocht het risico zich toch voordoen, kan een explosie fatale impact hebben (zie 24 doden in België). → RiP → versterkt PA
Effect raakt klein aantal actoren	○	○	×	Effect raakt groot aantal	Grote impact:	Explosie zal groot aantal

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
(mensen/organisaties etc.)				actoren (mensen/organisaties, etc.)	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	mensen/huizen raken. →Sterke Rip
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	Geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA	Indien het risico zich toch voordoet dan heeft het risico geconcentreerd effect. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	X	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Speelt niet direct rol in deze casus.
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Indien het risico zich toch voordoet dan heeft het risico een onomkeerbaar effect. →Sterke (RiP)
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	X	O	O	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Geen media-aandacht terug te vinden waaruit zou blijken dat er bezwaren zijn tegen de bouw van de woonwijk op de gasleidingen. → Geen druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	X	O	O	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	De media levert geen druk op interventie door de overheid.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Geeft minder druk tot MA/PA →Beperkt Reflex overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	○	×	○	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er zijn wel confronterende beelden beschikbaar van de gasexplosie in België in 2004. Deze beelden worden nog niet in verbinding gebracht met de bouw van de nieuwbouw wijk te Wijchen.
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	○	×	○	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct rol in casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	○	×	○	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Geen lobby tegen of voor overheidsinterventie
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	×	○	○	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Burgers wordt gevraagd zelf verantwoordelijkheid te nemen voor risico →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	×	○	○	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) →Geeft druk tot MA/ PA	Inwoners moeten zelf ervoor tekenen dat ze zich bewust zijn van risico. → Vermindert druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	×	○	○	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Feit dat inwoners het risico accepteren en er graag gaan wonen laat zien dat het risico aanvaardbaar wordt geacht. → Vermindert druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	○	○	×	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gemeente moet bouw woonwijk goedkeuren. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	○	×	○	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	○	○	×	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is het bestuur van de gemeente Wijchen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	×	○	○	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gezagsdragers slagen er in inwoners mede-drager te maken van het risico. →Vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	×	○	○	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Geen toezeggingen →Vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	○	×	○	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	○	×	○	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	×	○	○	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gemeente maakt burgers verantwoordelijk voor keuze om hier te gaan wonen. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk	×	○	○	Gezagsdragers staan onder	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-	Geen maatschappelijke of

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
daadkracht te tonen				druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	afweging (+ MA/ PA)	politieke druk om te intervenieren. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex- beperkte afweging
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Ex ante oordeel is mogelijk, →Verzwakt Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Geen druk om snel interventie te nemen. →Verzwakt Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Er is sprake van een transparante aanpak dit stimuleert een cultuur gericht op een zorgvuldige afweging. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Risico wordt in bredere context geplaatst en vergeleken met andere risico's →Verzwakt Reflex-afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	De gemeente Wijchen hanteert een zeer transparante aanpak. →Verzwakt Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	X	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in deze casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	o	o	x	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Aard en omvang van het risico (en de kleine kans dat het misgaat) is aanwezig. →vermindert reflex-afweging
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	o	x	o	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.

Analyse casus 8 Storm Pukkelpop

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Op 18 augustus 2011 treft een zeer hevige storm over het Belgische festival Pukkelpop. Tijdens de storm waait de geluidstoren naast het hoofdpodium om. Daarnaast waaien ook grote bomen om en storten 3 tenten in. Door deze gebeurtenissen komen in totaal 5 festivalgangers om het leven en raakt een groot aantal mensen gewond.	
Maatschappelijke agendering	
In deze analyse ligt de nadruk op de beschouwing vanuit het perspectief van de Belgische overheid en de Belgische maatschappij.	
De storm zelf trekt direct veel media-aandacht van alle landelijke media (zelfs live-verslag). De Belgische media besteden extra aandacht aan het leed van de slachtoffers, de acties van hulpverleners en solidariteitsacties. Betrokkenen, familieleden en vrienden vertellen hun ervaringen, die zij tijdens de Pukkelpopstorm hebben beleefd. De Belgische media en de Belgische autoriteiten spreken van een onvermijdelijk toeval. Vanuit de Belgische media is er weinig tot geen druk op overheidsinterventie. Ook de festivalorganisatie wordt geen nalatigheid verweten, echter komt er na een klacht van een burger toch een rechtszaak.	
Nederlandse media, zoals de NOS, VPRO en NRC beschouwen de Pukkelpopstorm vanuit een verantwoordelijkheidsframe en besteden extra aandacht aan de schuldvraag, de vraag wie voor de ramp en de kosten verantwoordelijk te stellen is. Tijn Sadée (NOS) verwacht dat de vraag of de organisatie van Pukkelpop mogelijke nalatigheid te verwijten valt wel besproken zal gaan worden. Een punt van kritiek is de afwezigheid van een waarschuwing voor het noodweer. Molenaar (KNMI) stelt in de Volkskrant dat een extreme weersverandering een goed geïnformeerde organisatie niet hoeft te overvallen. “Het is aan de leiding van het festival iets met zo’n waarschuwing te doen”. Later nemen de Nederlandse media het frame van onvermijdelijk toeval over, nadat organisatoren van andere festivals stellen dat geen festival zich tegen dergelijk extreem weer had kunnen wapenen.	
Politieke agendering	
De Belgische autoriteiten richten zich in eerste instantie op het faciliteren van hulpvoorzieningen voor de slachtoffers. De Belgische autoriteiten benadrukken het unieke en onvoorspelbare karakter van het incident. Burgemeester Claes stelt: “We waren op de hoogte van de weerssituatie, maar dat het precies boven Hasselt en zó hevig zou toeslaan kon niemand voorspellen”.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja: <ul style="list-style-type: none"> – Ten eerste maatregelen gericht op het ondersteunen van de slachtoffers (o.a. uitroepen tot nationale ramp waardoor schade makkelijker kan worden vergoed). – De Belgische Ministers Turtelboom (BZK) en Van Quickenborne (Telecommunicatie) verbeteren de crisiscommunicatie tijdens noodsituaties door een nieuwe paragraaf in de wet van de elektronische communicatie op te nemen die ondernemingen die openbare telefoondiensten aanbieden ertoe verplicht een ononderbroken toegang tot de nooddiensten te garanderen in alle omstandigheden.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – de kosten en baten, de voordelen en nadelen van de interventies liggen op tafel.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, geen overreactie: <ul style="list-style-type: none"> – De kosten van het garanderen van beschikbaarheid van de nooddiensten wegen op tegen de verwachte baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	X	O	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans x grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	X	O	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Algemeen wordt aangenomen dat de kans dat een dermate erg noodweer een festival treft zeer klein is. →Verzwakt MA/ PA
Afname risico in de toekomst	O	X	O	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	toename/afname van het risico is geen thema.
Oud risico	O	O	X	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	De intensiteit van de vernieling die werd aangericht is nieuw. →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	O	X	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Festivalgangers en organisatie werden overvallen, konden het niet meer vermijden. → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	X	O	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	De Belgische autoriteiten benadrukken het unieke en onvoorspelbare karakter van het incident. →Verzwakt reflex-overheidsinterventie
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk	X	O	O	Beheersbaar risico:	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet	Festivalorganisatoren stellen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
toeval				Vermijdbaar toeval	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	dat geen festival zich tegen soortgelijk extreem weer had kunnen wapenen. →verzwakt druk tot MA/PA op overheidsingrijpen
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De omvang van de vernieling en het groot aantal slachtoffers heeft een grote impact. → Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	O	O	X	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Storm zorgt voor lichamelijke, emotionele, materiele en financiële schade. →Sterke risicoprikkel (RiP)→ geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Veel beelden van vernieling op festivalterrein → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Evident. → Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	De storm heeft direct effect en laat een spoor van vernieling na. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Niet-fatale effecten	○	○	×	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	5 mensen komen om Grote impact:→Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	○	○	×	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Zowel het aantal fysieke slachtoffers als het aantal bezoekers dat er over kan vertellen is groot. Grote impact:→Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	○	○	×	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Het festivalterrein. Geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	×	○	○	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Geen vervolgeffect. →Verzwakt risico-beperkte afweging→verzwakt prikkel tot onmiddellijk handelen
Effecten zijn omkeerbaar	○	○	×	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	5 festivalgangers komen om het leven. Grote impact:→Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	○	×	○	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol bij casus. →Verzwakt risico-beperkte afweging→verzwakt prikkel tot onmiddellijk handelen
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	○	○	×	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Al op het moment van de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						storm veel media-aandacht. O.a. De Morgen.be en De Standaard besteden aandacht aan het incident. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	X	O	O	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	De Belgische media besteedt vooral aandacht aan het leed van slachtoffers en de inzet van hulpverleners. → Verzwakt reflex-bepaalde afweging
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	O	O	X	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er is live-verslag en veel bezoekers filmen zelf de storm op het festivalterrein. → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	X	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	X	O	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen	Geen sterke lobby voor of tegen overheidsinterventie.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	X	O	O	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	In de media wordt gesproken over de verbazingwekkende zelfredzaamheid van de evenementbezoekers. De organisatie van Pukkelpop richt de Stichting Steunfonds Slachtoffers Pukkelpop op. → Verzwakt reflex-overheidsinterventie
Partijen accepteren dat er risico's zijn	X	O	O	Partijen vinden dat elk	→ Sterke (RiP)	Burgemeester Claes spreekt

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
in het leven				ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming van de overheid.	→ geeft druk tot MA/ PA	van een onvermijdelijk toeval. Festivalorganisatoren stellen in de Volkskrant dat een festival zich tegen soortgelijk extreem weer niet kan wapenen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	X	O	O	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Risico op noodweer wordt als aanvaardbaar ervaren. →Verzwakt reflex-overheidsingrijpen
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	O	O	X	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Overheid moet vergunning geven voor evenementen en is dus indirect verantwoordelijk. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	O	X	O	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	X	O	O	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar: gaat zowel om festivaleigenaren, lokale overheden als landelijke overheden. →Verzwakt reflex-interventie.
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	O	X	O	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in casus.
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De gezagsdragers zeggen niets toe, richten zich in eerste instantie op het verlenen van slachtofferhulp.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	○	X	○	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	○	X	○	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	○	X	○	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	X	○	○	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	De Belgische media speelt in op het leed van de slachtoffers. Slachtofferhulp heeft voor de gezagsdragers een hoge prioriteit, alvorens maatregelen te treffen om soortelijke noodsituaties te voorkomen. →Verzwakt reflex-overheidsingrijpen.
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	○	X	○	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in deze casus/ niet bekend.
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	○	○	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	In de Belgische media werd zeer weinig druk uitgeoefend op overheidsingrijpen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	○	○	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De cultuur is gericht op een zorgvuldige afweging voor maatregelen te nemen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Verzwakt reflex-beperkte afweging
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Het risico kan in een bredere context worden geplaatst. Maatregelen worden getroffen om in de toekomst beter om te kunnen gaan met de gevolgen van soortgelijke incidenten. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Veel media en politieke aandacht.
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Een van de voorgenomen interventies treft ondernemingen die openbare telefoondiensten aanbieden. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	X	O	O	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Hilde Claes stelt dat niemand het risico van de storm kon voorspellen. →Sterke RiP enig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	O	X	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in casus.

Analyse casus 9 Toezicht in open zwemwater

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Gemeenten en recreatieschappen willen niet investeren in toezicht op zwemmen in open water. Volgens Reddingsbrigade Nederland heeft zwemmen in open water zonder toezicht een hoger risico op verdrinking. Het aantal verdrinkingen ligt volgens cijfers van het CBS sinds 2003 op 80 mensen per jaar.	
Maatschappelijke agendering	
Reddingsbrigade Nederland stelt in de media dat er op een groot aantal zwemlocaties met oppervlakte water geen toezicht is omdat gemeenten en recreatieschappen daarin niet willen investeren. Reddingsbrigade Nederland stelt dat het onverantwoord is dat er door gebrek van financiële middelen bij gemeenten op steeds meer plaatsen geen toezicht wordt gehouden en vraagt Minister Schulz van Haegen toezicht op open water verplicht te stellen.	
Politieke agendering	
Kamerleden Van Dekken en Dijsselbloem (PvDA) stellen Kamervragen over het gebrek aan toezicht bij het zwemmen in open water. Aanleiding voor deze Kamervragen is het filmpje 'Veiligheid op water onder druk'. Onder andere vragen ze: "Is het waar dat er in het westelijk rivierengebied van Gelderland bijna nergens toezicht door reddingsbrigades is en dat ook op andere plaatsen de reddingsbrigades minder actief zijn?" Reddingsbrigade Nederland vraagt de minister om toezicht bij zwemmen in open water verplicht te stellen in een nieuw wetsvoorstel. Volgens het Overleg Samenwerkingsorganen Openluchtrecreatie blijkt uit onderzoek dat toezicht niet perse leidt tot een lager aantal verdrinkingen. Het Overleg Samenwerkingsorganen Openluchtrecreatie stelt dat de baten van het instellen van een toezichthouder onvoldoende opwegen tegen de kosten. Het Rijksadviescollege Actal neemt de uitkomsten van het onderzoek over in het advies aan de minister van Infrastructuur en Milieu.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Nee, er is geen sprake van overheidsinterventie: de minister neemt niet de gevraagde maatregel (verplicht stellen van toezicht).
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: – De kosten en baten van de gevraagde interventie liggen op tafel.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, aangezien er geen overheidsinterventie plaats vindt is er per definitie ook geen overreactie.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	0	X	0	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Middelmatige kans x middelmatige impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	0	X	0	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De kans op verdrinking is niet heel groot / heel klein.
Afname risico in de toekomst	0	X	0	Toename risico in de	Afname →zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie	Geen onderwerp van debat

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				toekomst	is niet nodig' Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	in deze casus.
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Er verdrinken altijd al mensen en sinds 2003 ligt het aantal verdrinkingen ongeveer gelijk. → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	X	O	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Mensen gaan zelf zwemmen. →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	X	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt niet echt een rol. Hoewel er een patroon is leidt dit niet tot enorme gevoeligheid.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	X	O	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Hoewel extra zwemles en toezicht wellicht kan helpen, is er is niet direct een maatregel te nemen die het risico flink zal verminderen.
Kleine impact	O	X	O	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Hoewel er veel fatale ongelukken zijn, is er niet direct een grote maatschappelijke impact.
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Het is puur een gezondheidsrisico. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Geen observeerbaar effect	O	X	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA:	Speelt niet direct rol in de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	casus.
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Evident. →Versterkt RiP
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Direct effect. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Veel dodelijke incidenten. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	O	X	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Veel dodelijke incidenten. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	X	O	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Verdrinkingen vinden verspreid over heel Nederland plaats. → verzwakt MA/ PA→Reflex-overheidsingrijpen
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	X	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Speelt geen rol in deze casus
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Dodelijke incidenten. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP)	Speelt niet direct rol in casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	X	O	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Wel vaak korte aandacht voor verdrinking maar niet direct heel veel aandacht voor het risico van verdrinking in algemeen.
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	O	X	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Reddingsbrigade Nederland vraagt in media extra aandacht voor het ontbreken van toezicht op plaatsen met open zwemwater. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	X	O	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mensen kiezen er zelf voor te gaan zwemmen omdat ze dat leuk vinden. → Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	X	O	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Berke lobby voor interventie: Reddingsbrigade Nederland dringt er bij de minister op aan toezicht op open zwemwater verplicht te stellen. → Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	☐	☒	☐	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt geen rol in de casus
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	☐	☒	☐	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Beeld is niet dat alle verdrinkingen voorkomen hadden kunnen worden maar wel dat extra toezicht het kan verminderen.
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	☒	☐	☐	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	In maatschappij geen grote verontwaardiging over het risico op verdrinking. → Verzwakt reflex-bepaalde afweging
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	☐	☐	☒	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Toezicht op zwemwater is overheidstaak. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	☐	☒	☐	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	☒	☐	☐	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Onduidelijk of het verantwoordelijkheid van minister of individuele gemeenten is. → Verzwakt reflex-overheidsingrijpen.
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	☒	☐	☐	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister Schulz wijst op de eigen verantwoordelijkheid van zwemmers en de ouders van zwemmende kinderen. → Verzwakt reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	☒	☐	☐	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Minister doet geen toezeggingen over extra toezicht. →vermindert reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						beperkte afweging.
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	○	×	○	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	○	×	○	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	×	○	○	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister benoemt dat het instellen van toezicht op open zwemwater een gemeentelijke verantwoordelijkheid is. → Verzwakt reflex-beperkte afweging op nationaal niveau
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	×	○	○	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Minister Schulz van Haegen staat niet onder druk daadkracht te tonen. → Verzwakt reflex-beperkte afweging + reflex-overheids-interventie
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	×	○	○	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Het Overleg Samenwerkingsorganen Openluchtrecreatie stelt na onderzoek dat de baten van het instellen van een toezichthouder onvoldoende opwegen tegen de kosten. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	×	○	○	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	De cultuur is gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee' zeggen. Minister Schulz van Haegen wacht eerst het onderzoek

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						af. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De cultuur is gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee' zeggen. Minister Schulz van Haegen wacht eerst het onderzoek af. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Het risico kan met behulp van cijfers van het CBS, en het onderzoek uitgevoerd door het Overleg Samenwerkingsorganen Openluchtrecreatie in een bredere context worden geplaatst → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Minister wordt gecontroleerd door media en Tweede Kamer. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	De gemeenten in Nederland hebben last van de voorgenomen interventie. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Uit cijfers CBS blijkt hoe groot het risico op verdrinking is. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Het Overleg Samenwerkingsorganen Openlucht recreatie stelt dat de baten van het instellen van een toezichthouder onvoldoende opwegen tegen de kosten. →Verzwakt reflex-beperkte afweging

Analyse casus 10 Vergoeding Medicatie tegen Pompe en Fabry

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Op 29 juli 2012 lekten de conceptadviezen van het College voor Zorgverzekeringen over de vergoedingen van de zeldzame ziekten Pompe en Fabry uit naar de media. In dit conceptadvies adviseert CVZ de minister de medicijnen voor de ziekten Pompe en Fabry niet langer te vergoeden uit het basispakket. Dit zou de samenleving een bezuiniging van 60 miljoen euro opleveren. Er worden jaarlijks ongeveer 170 patiënten behandeld tegen deze ziekten.	
Maatschappelijke agendering	
Het uitlekken van het conceptadvies krijgt direct veel media-aandacht (Onder andere NOS en Nu.nl besteden aandacht aan het conceptadvies). Diverse belangenorganisaties vertellen hun verhaal en zienswijze op het conceptadvies. Thema hierin is het niet ethische karakter van het conceptadvies. De Vereniging Spierziekten Nederland (VSN) benadrukt dat solidariteit in ons zorgstelsel een groot goed is en dat zieken niet moeten opdraaien voor de kosten, ook al is de behandeling van een zeldzame ziekte erg duur. De beroepsvereniging van klinische genetici VKGN, De Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde (NVK) roepen Minister Schippers op geen overhaaste besluiten te nemen over de vergoeding van dure medicijnen. Farmaceutisch bedrijf Genzyme vindt het onverantwoord om patiënten met ernstige ziekten een effectieve therapie te onthouden. Onder zorgverleners, patiënten en burgers zijn de conceptadviezen van CVZ een veel besproken onderwerp, waarbij de emoties hoog oplopen.	
Politieke agendering	
Het uitlekken van de conceptadviezen leidt direct tot politieke ophef. SP-Kamerlid Leijten wil dat minister Schippers onmiddellijk afstand neemt van deze onethische adviezen. PVV- Voorman Wilders verwijt het CVZ onethisch gedrag en daarover Kamervragen. Een D66- woordvoerder laat weten dat de vergoeding niet mag verdwijnen als de medicijnen bij sommige mensen werken. Zorgverzekeraars Nederland doet in een brief aan het CVZ een oproep om de dure medicijnen voor Pompe en Fabry te blijven vergoeden. “De discussie over zorgkosten mag niet gaan over dure medicijnen voor een klein aantal patiënten met zeer zeldzame ziekten”. CVZ stelt bewust te zijn van de gevoeligheid van deze besluiten, maar dat het als niet ethisch kan worden beschouwd om heel dure geneesmiddelen te betalen voor een relatief kleine groep patiënten. “Iedereen heeft recht op zorg, maar bij een begreemd zorgbudget hebben patiënten met een ernstige ziekte niet meer recht op zorg dan andere patiënten”.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja. Nadat het CVZ eerst het advies heeft aangepast neemt de minister het besluit om in 2013 de medicijnen nog wel uit het basispakket te vergoeden. Wel zet de minister, conform het advies van het CVZ, een aantal interventies in, waaronder onderhandeling met fabrikanten over kostenreductie en het maken van afspraken met behandelaren en patienten over doelmatige inzet.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebreid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – Alle relevante partijen zijn betrokken bij het besluit. – De kosten en baten van een maatregel zijn helder in beeld, o.a. in het advies van het CVZ. – Met haar besluit laat de minister duidelijk weten wat acceptabel is.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee er is geen sprake van overreactie: <ul style="list-style-type: none"> – Aan de interventies zijn nauwelijks kosten verbonden en deze wegen dus op tegen de baten.

Krachten en tegenkrachten

NB: Casus bekeken vanuit het risico van de oplopende zorgkosten (niet vanuit het risico dat mensen met Pompe en Fabry geen medicijn meer krijgen).

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	O	X	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Grote kans X grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	O	O	X	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Dat de zorgkosten sterk oplopen staat vast. →versterkt MA/PA
Afname risico in de toekomst	O	O	X	Toename risico in de toekomst	Afname →Zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Mede door vergrijzing en technische ontwikkelingen worden kosten steeds hoger. →sterke RiP
Oud risico	O	X	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Dat zorgkosten oplopen is weliswaar al langer bekend, maar wordt steeds duidelijker.
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	X	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	X	O	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Er zijn oplossingen om kosten te beheersen, maar vraag is wel in hoeverre deze maatschappelijk acceptabel zijn. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Kleine impact	o	o	x	Grote impact	→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Oplopende zorgkosten hebben grote impact. → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	o	o	x	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Oplopende zorgkosten hebben in eerste instantie financieel effect, maar uiteindelijk ook op tal van andere aspecten. → Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	o	o	x	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid / 'spookverhalen' → Sterke RiP	Oorzaak-gevolg-relatie is aantoonbaar en waarneembaar. → Versterkt RiP en MA/PA
Effect niet te bemerken door slachtoffers	o	x	o	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Speelt niet direct rol in deze casus.
Vertraagd effect	x	o	o	Direct effect	Direct effect → Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Effecten van oplopende zorgkosten worden pas na verloop van tijd (zoals in deze casus) inzichtelijk. → vermindert RiP → voorkomt direct optreden
Niet-fatale effecten	o	x	o	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Speelt niet direct rol in deze casus.
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	o	o	x	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Oplopende kosten en bezuinigingen raken uiteindelijk iedereen. → sterke RiP
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	x	o	o	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Effecten oplopende zorgkosten zijn niet geconcentreerd in één bepaald gebied.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Verzwakt RiP
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	o	o	x	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Als niet ingegrepen wordt hebben oplopende zorgkosten ook grotere economische effecten. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effecten zijn omkeerbaar	o	o	x	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Eenmaal uitgegeven geld is ook weg. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	o	o	x	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Als nu niet ingegrepen wordt worden de kosten bij volgende generaties neergelegd. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Veel media-aandacht voor zorgkosten en gevolgen daarvan in deze casus. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	o	x	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Zowel druk op interventie op zorgkosten als op in stand houden zorg/ medicijnen. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	o	x	o	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Niet direct confronterende beelden van oplopende zorgkosten. Wel hoogoplopende discussies en patiënten die verhaal vertellen wat het hen doet als zij zorg niet meer kunnen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						krijgen.
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	X	O	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Belastingbetaler/patienten hebben deels ook baten van oplopende kosten ivm betere behandelingen. → Verzwakt reflex-overheidsingrijpen.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Veeld ruk om wat te doen aan oplopende zorgkosten, o.a. vanuit wetenschap, politieke partijen, EU. → Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Overheid zal moeten ingrijpen; samenleving kan niet alleen zorgkosten omlaag krijgen. → Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	X	O	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Speelt niet direct rol in deze casus.
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	O	X	O	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Speelt niet direct rol in deze casus.
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	O	O	X	Onderwerp behoort tot domein overheid	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gezondheidszorg is een klassiek overheidsdomein. → Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	O	X	O	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	O	O	X	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager betreft Minister Schippers. → versterkt Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	☐	☒	☐	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Geen toezeggingen door gezagsdragers	☒	☐	☐	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Geen voorbarige toezeggingen. →Verzwakt reflex-bepaalde afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	☐	☒	☐	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsvlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	☐	☐	☒	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Gevolgen van onderhandelingen over prijsreductie raken voelt de minister niet direct. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	☐	☐	☒	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister Schippers voelt zich nadrukkelijk verantwoordelijk voor reductie zorkosten. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	☐	☐	☒	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Minister wordt aangesproken op terugdringen van zorgkosten. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	☐	☒	☐	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in de casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	☐	☒	☐	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Deels: er moet redelijk snel een besluit worden genomen, maar minister heeft nog vrij veel tijd na uitlekken advies.
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	☐	☒	☐	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	☒	☐	☐	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Beslissing over individuele ziekte wordt in brede context van zorgkosten geplaatst. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	☒	☐	☐	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Tweede Kamer en media kijken nadrukkelijk mee. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	☒	☐	☐	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Met name medicijnfabrikanten zullen nadelen ondervinden van daling prijzen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	☐	☐	☒	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Risico van stijgende zorgkosten is uitgebreid onderzocht. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	☐	☒	☐	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in deze casus.

Analyse casus 11   Gegaste Containers

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel

Zeecontainers die Nederland binnenkomen kunnen bestrijdingsmiddelen bevatten om de handelswaar in de containers te beschermen tegen ongedierte en schimmels. De producten in de containers kunnen nog uitdampen. De producten in de containers vormen dan een mogelijke bedreiging voor diegenen die de containers moeten leeghalen en voor de gebruikers van goederen als de containers niet goed zijn gelucht.

Op 21 augustus 2007 treft de VROM-inspectie in de Rotterdamse haven 1300 giftige matrassen uit China aan. De matrassen werden naar Nederland geïmporteerd en waren bewerkt met de zeer giftige gassen benzeen en dichloorethaan. De matrassen zijn uit voorzorg uit de handel en vernietigd. Na onderzoek stelt het RIVM vast dat de matrassen geen risico met zich meebrengen voor consumenten.

Maatschappelijke en politieke agendering veroorzaken de risicoprikkel: stimuleren onderzoek naar 'incidenten' (kleine kans die er altijd is en niet 100 % is te voorkomen) // Leidt ook tot uitvergroting die uitwoedt als spelers weg gaan of interesse verliezen.

Maatschappelijke agendering

Er is sprake van een patroon van agendering. Van 2005 tot 2011 besteden Argos en Zembla in hun uitzendingen stelselmatig aandacht aan de gevaren van gegaste containers. Door de structurele aandacht versterkt de maatschappelijke agendering de risico-prikkel herhaaldelijk. Ook draagt de maatschappelijke agendering bij aan een structurele feedback-loop. Na beëindiging van de interventie in 2011 brengt Argos wederom de gevaren van gegaste containers onder de aandacht.

Argos rapporteert in 2007 over de niet-naleving van regelgeving en het grote aantal containers met een te hoge concentratie gassen. De rapportage van Argos is gebaseerd op een steekproef, feitelijke risico's worden niet gepresenteerd. De vondst van 1300 giftige matrassen uit China brengt het gevaar van gegaste containers extra onder de aandacht (Onder andere NRC en de Volkskrant). Vervolgens versterkt de media-aandacht wanneer bij een glashandel in Hardinxveld-Giessendam twee mensen onwel raken na het openen van een gegaste container met importgoederen uit China. In 2008 besteedt Argos extra aandacht aan de blijvende schade voor de twee werknemers die giftige gassen uit een container zouden hebben ingeademd. Ook zou een zeeman overleden zijn omdat hij boven een giftige lading zou hebben geslapen.

Politieke agendering

Al in 1999 stelt Kamerlid Poppe kritische vragen over de vraag wat het gevaar van het gassen van het ruim van schepen voor de werknemers betekent.

De minister concludeerde toen: "Het gering aantal incidenten maakt wijziging van het huidige regiem niet noodzakelijk".

In 2007 stelt Kamerlid Poppe (SP) vragen aan de minister Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over het gevaar van gegaste containers en de vondst van 1300 giftige matrassen uit China. Onder andere: Deelt u de mening dat de kindermatrassen uit de 14 containers die niet aan de steekproef waren onderworpen en dus in de handel zijn gebracht, geen gevaar voor de volksgezondheid opleveren?

Op 20 december stelt Poppe Kamervragen over het incident, dat op 30 november 2007 aan de Hardinxveld-Giessendam plaatsvond. Uit onderzoek uitgevoerd door de Arbeidsinspectie blijkt in 2008 dat slechts 15 % van de onderzochte bedrijven de Arboregels spontaan naleeft en dus aan de veiligheidseisen voldoet.

Na een derde uitzending van Argos op 18 januari 2008 wordt de motie van Poppe en Boelhouwer genaamd: "Tegengas" aangenomen met het doel een samenwerkend handhavingsteam in te stellen, bestaande uit de VROM-inspectie en andere inspecties met specifiek gerichte kennis op de gevaren van gegaste containers.

Kamerlid Vietsch: "Het is zelfs zo gevaarlijk dat Kamerleden niet op het terrein werden toegelaten tijdens de proefneming bij een willekeurige container. Dat verbaasde mij! Immers Kamerleden reizen wel af naar bijvoorbeeld Afghanistan en Irak. Ik concludeer daaruit dat de containers enorm onveilig zijn".

In 2010 dienen kamerleden Poppe (SP) en Boelhouwer (PvdA) een motie met als doel tijdens de inspectie een selectiemethode toe te passen waardoor de pakkans zo groot mogelijk wordt en containers niet vrij te geven voordat er sprake is van een definitieve gasvrijverklaring van toegevoegde bestrijdingsmiddelen.

Na het behalen van de programmadoelstellingen worden de maatregelen in 2011 opgeheven. Na de uitzendingen van Argos op 27 februari 2010 en 28 mei 2011 over het gevaar van gegaste containers volgen geen extra Kamervragen of aanvullende acties.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja er is sprake van overheidsinterventie: – Naar aanleiding van de motie van Poppe en Boelhouwer voert de VROM-inspectie het aantal controles en inspecties naar specifiek gegaste containers op (1000 handhavingsacties in het kader van . “Operatie tegengas”).
Interventie beperkt afgewogen?	Ja er is sprake van beperkte afweging: – Er is geen goed zicht op het risico. Er zijn geen aanwijzingen voor een hoge impact – eerder het omgekeerde (‘er is geen risico voor consumenten’), of een onduidelijke aanwijzing (‘het bestaan van een risico vanwege gegaste containers kan wetenschappelijk niet worden uitgesloten omdat er zoveel containers en bestrijdingsmiddelen zijn’). – Er is geen kosten-baten analyse gedaan; de kosten van het controleren van 1000 containers zijn bij het nemen van de interventie niet in beeld. – Mogelijke alternatieven om zonder overheidsinterventie het bedrijfsleven meer te stimuleren de eigen verantwoordelijkheid te pakken worden niet afgewogen.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, er is geen sprake van een overreactie: – Ondanks dat de interventie beperkt is afgewogen, heeft deze wel een positieve uitwerking: in de jaren dat ‘operatie tegengas’ loopt, stijgt het aantal bedrijven dat zelf de regelgeving naleeft van 16% naar 40%. Daarmee is het een succesvolle interventie geweest waarvan de baten opwegen tegen de kosten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	X	O	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X middel impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	X	O	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Sinds 2000 tot aan 2007 zijn slechts drie bedrijfsongevallen met gegaste containers bij de VROM inspectie bekend. →Beperkt noodzaak tot ingrijpen → Geeft minder druk tot MA/ PA
Afname risico in de toekomst	O	O	X	Toename risico in de toekomst	Afname →Zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’	Idee is dat het risico toeneemt naarmate het

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	containervervoer uit landen die het niet zo nauw nemen met de regelgeving toeneemt. Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Al in 1999 stelde Kamerlid Poppe vragen over het gevaar van gegaste containers voor werknemers in schepen. De minister stelde toen dat het wijzigen van het huidige regiem niet noodzakelijk was, vanwege het gering aantal incidenten. →Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	X	O	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Het risico van gegaste containers is vermijdbaar door de Arboregels en veiligheidsvoorschriften na te leven. →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA)
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	O	X	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Sinds 2007 treft de VROM-inspectie steeds nieuwe giftige importproducten uit China aan. →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						afweging: onmiddellijk hand
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Door containers te ontgassen kan het risico worden beheersd. 'oplossing is voorhanden' → geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	X	O	Grote impact	→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Middelmatige impact: enkele incidenten leiden tot wat ophef, maar niet direct tot grote onrust/schade.
Enkelvoudig risico	O	O	X	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Gegaste containers zouden effecten kunnen hebben voor gezondheid en milieu. →Sterke RiP → Geeft druk tot MA/PA
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Oorzaak-gevolg-relatie is wetenschappelijk aantoonbaar en zichtbaar. → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Medewerkers in Hardinxveld-Giessendam raken onwel. → Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	O	X	O	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Effect kan direct optreden, maar bij consumenten die goederen gebruiken ook vertraagd.
Niet-fatale effecten	O	X	O	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Er is een verhaal uit het buitenland over een schipper die is overleden, maar in Nederland zijn er geen dodelijke slachtoffers.
Effect raakt klein aantal actoren	O	X	O	Effect raakt groot aantal	Grote impact:	Er zijn tot nu toe wel een

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
(mensen/organisaties etc.)				actoren (mensen/organisaties, etc.)	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	paar slachtoffers, maar niet een erg groot aantal.
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	X	O	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Gegaste containers komen langs verschillende wegen Nederland binnen. →vermindert (RiP) → vermindert druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Vervolgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Mogelijke gevolgen zijn bekend. Niet-intervenieren zorgt niet voor verdere doorwerking op andere zaken.
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	De twee medewerkers die onwel worden ervaren hier langdurige gevolgen van. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	De vondst van giftige importproducten uit China in gegaste containers komt keer op keer in de media via Argos. De vondst van 1300 giftige matrassen uit China en het incident in de glashandel van Hardinxveld-Giessendam leiden tot extra mediadruk. → Geeft druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	O	X	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Argos legt herhaaldelijk druk op het belang van overheidsingrijpen. → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. → Zwakke RiP → Geeft minder druk tot MA/PA → Verzwakt reflex beperkte afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	O	X	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Consumenten en medewerkers profiteren niet van het risico. → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Met name vanuit media, vakbonden en politiek roep om ingrijpen. → Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Uit onderzoek van de VROM-inspectie blijkt dat het voor bedrijven lastig is om te gaan met de risico's van gegaste containers. → Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	O	X	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Poppe (SP) en Boelhouwer (PvDA) vragen herhaaldelijk aandacht voor de gevaren van gegaste containers en zoeken een duidelijke

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						oplossing. Met de motie "Tegengas" worden maatregelen getroffen, met het oog op versterking van kennis in de sector van de gevaren van gegaste containers en het naleven van de Arboregels op dit gebied. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Vakbonden geven aan dat het onacceptabel is dat werknemers aan giftige stoffen worden blootgesteld. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Veiligheid en milieu is een klassiek overheidsdomein. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is de Minister van VROM →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	o	o	x	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Na de motie van Poppe en Boelhouwer treft de Minister van VROM maatregelen, zodat ondernemers de Arboregelgeving vaker nalezen en meer kennis ontwikkelen over de gevaren

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						van gegaste containers. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	○	X	○	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De minister heeft eerder aangegeven dat er een convenat zal worden gesloten tussen de verschillende inspecties.
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	○	X	○	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	○	○	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Minister geeft aan geen budget te hebben voor 1000 controles. Dat zal dus ergens anders vandaan moeten komen. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	○	○	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De Minister heeft zelf ook al actie aangekondigd en voelt zich blijkbaar verantwoordelijk voor een oplossing. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	○	○	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Tweede kamer zet Minister met motie onder druk. Als later onduidelijk wordt of de Minister de motie wel volledig uitvoert wordt de minister hierover opnieuw ondervraagd. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	De onderzoeken van het RIVM, de Arbeidsinspectie en VROM-inspectie in 2005 laten zien dat een ex ante evaluatie met risico-inschatting mogelijk is. → Verzwakt risico-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	O	O	X	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Hoewel minister al een aanpak aankondigt, gaat het de Kamer niet snel genoeg. Blijkbaar een gevoel dat er snel maatregelen moeten worden genomen. →Versterkt Reflex-beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	O	X	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	O	X	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Er wordt puur gekeken naar risico van gegaste containers; dit wordt niet verbonden met andere risico's die bij containers spelen en in welke mate het gekoppeld kan worden aan controles daarop. →versterkt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	In het besluitvormingsproces worden de bevindingen van de onderzoeken en de uitgevoerde interventies herhaaldelijk geëvalueerd. De Tweede Kamer volgt alles kritisch.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Verzwakt reflex-bepaalde afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Bedrijven die containers afhandelen zullen last ondervinden van de interventie. →Verzwakt reflex-bepaalde afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	X	O	O	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	VROM-Inspectie en IRVM voeren onderzoeken uit met als doel het risico van gegaste containers in te kunnen schatten. →Sterke RiP→voedt spookverhalen
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	O	X	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Deels: Kamerleden wegen af dat het ondoenlijk is om alle containers te controleren maar dat 1000 een redelijk aantal is. Echter dit is zonder dat de kosten echt in beeld zijn.

Analyse casus 12   Uitkeringsfraude

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
<p>In een uitzending van Brandpunt blijkt dat in Nederland honderden Bulgaren op zeer grote schaal met toeslagen en uitkeringen frauderen. Bulgaren schrijven zich bij het loket burgerzaken in als inwoner van een stad en krijgen daarmee een officieel adres en een burgerserienummer. Vervolgens neemt een bende de gegevens over en worden via DigiD huur- en zorgtoeslag met terugwerkende kracht aangevraagd. De Belastingdienst betaalt meteen uit, controle vindt in de regel pas achteraf plaats.</p>	
Maatschappelijke agendering	
<p>Na de uitzending van Brandpunt besteden alle landelijke nieuwsmedia aandacht aan de fraude.</p>	
Politieke agendering	
<p>De staatssecretaris van Financiën reageert ontzet op de getoonde beelden uit de uitzending van Brandpunt “Gratis geld uit Holland”. De staatssecretaris van Financiën geeft aan het systeem te willen veranderen door eerst te controleren of iemand recht heeft op een toeslag. “Het nadeel is dan dat de goeden onder de kwaden moeten lijden. Maar ik denk dat het voor de houdbaarheid van het systeem belangrijks is dat het niet als pinautomaat kan worden gebruikt”.</p> <p>In de Tweede Kamer wordt de vraag gesteld: “We hebben het vorig jaar alleen maar over gehad hoe zorgen we dat de klantgerichtheid en de efficiëntie worden vergroot en nu maakt de staatssecretaris een hele grote draai in de dienstverlening van de belastingdienst. Hoe kan het dan dat de staatssecretaris niet op de hoogte was van deze grote systematische fraude?”</p>	
Interventie	
Overheidsinterventie?	<p>Ja er is sprake van diverse overheidsmaatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De staatssecretaris stelt de één rekeningnummermaatregel versneld in werking per 1 december 2013. Ook perkt de staatssecretaris het recht op een voorschot en het recht op gelden met terugwerkende kracht in. – Andere maatregelen zijn: “Geen voorschotten voor onbekende aanvragers, aanvragers met een verhoogd fraude risico, bij ontbreken van actuele adresgegevens, wanneer een waarschuwingssignaal van de gemeente is afgegeven. Ook wordt de beslistermijn van 8 weken verlengd naar 13 weken. – Een onderzoek naar risicoprofielen en risico’s in de keten wordt ingesteld.
Interventie beperkt afgewogen?	<p>Ja, de interventie is beperkt afgewogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De mate waarin de maatregelen ook snel en zorgvuldig uitvoerbaar waren door de al in problemen verkerende Belastingdienst is niet meegenomen bij het doorvoeren van de maatregelen. Het sneller doorvoeren van de één rekeningnummermaatregel leidt tot grote problemen.
Resultaat interventie	
Overreactie?	<p>Ja, baten zijn nog niet bekend (fraudecijfers van na de maatregels moeten nog inzichtelijk worden gemaakt) maar duidelijk is al dat er ongewenste neveneffecten zijn opgetreden.</p>

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	o	o	x	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Grote kans X Grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	o	o	x	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Aangezien het Nederlandse belastingstelsel klantgericht was ingericht, is er een grote kans op fraude. Gevoel van onafwendbaarheid → Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Afname risico in de toekomst	o	o	x	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Nu bekend is dat het zo makkelijk is in Nederland te frauderen, zou het extra fraude kunnen aantrekken. Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging
Oud risico	o	o	x	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Objectief vastgesteld: “De omvang van de fraude is nieuw”. Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	o	o	x	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → Stimuleert ingrijpen derde	Nederland heeft zich niet vrijwillig aan dit risico blootgesteld. → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					→MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	O	X	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Het is geen incident maar direct duidelijk dat op grote schaal fraude wordt gepleegd. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Duidelijk hoe het risico beheersd kan worden: controle vooraf ipv achteraf. → Geeft druk tot MA/ PA→versterkt reflex-interventie.
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Fraude op zeer grote schaal veroorzaakt veel verontwaardiging. → Voedt angst→ Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	O	O	X	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Fraude betreft niet alleen een financiële problematiek maar heeft ook gevolgen voor bereidheid belasting te betalen. →Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot MA PA
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: ‘aantoonbaar drama’ Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /’spookverhalen’ →Sterke RiP	Effecten zijn duidelijk aantoonbaar en zichtbaar in financiën. → Versterkt RiP en MA/PA: ‘aantoonbaar drama’
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	X	O	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: Betrokkenen doen zelf hun verhaal	Er is niet iemand die persoonlijk het effect / de schade bemerk, maar wel overheid in het algemeen. → Versterkt RiP

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Vertraagd effect	X	O	O	Direct effect	Direct effect →Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → Stimuleert direct optreden	Effect wordt pas na verloop van tijd in omvang duidelijk. →Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	X	O	O	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Geen dodelijk effect →zwakkere (RiP) → verzwakt druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	O	X	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	In principe worden alle belastingbetalers geraakt door fraude. Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	X	O	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	Geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA	Niet direct een geografische afbakening van de schade. →zwakkere (RiP) → minder druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	O	X	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	De fraude heeft invloed op het gehele WMO & uitkeringsstelsel. Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geld is niet meer terug te halen. → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	O	X	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Nu niet ingrijpen zorgt er voor dat geleidelijk het draagvlak voor het

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	belastingstelsel wordt verminderd. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Zeer veel aandacht voor de fraude in de media. → Geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	o	x	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	De media-aandacht is vooral gericht op de aanpak van de problematiek en het gedrag van de staatssecretaris, zijn voorkennis (kon hij dit weten) en reactievermogen. → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	o	x	o	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Beelden van mensen in Oost-Europa met nederlandse pasjes vergroten dramatiek van boodschap. → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	o	o	x	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Belastingbetaler draagt lasten maar heeft niet de baten van faude. → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	o	o	x	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Grote maatschappelijke en politieke druk op interventie.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	o	o	x	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Belastingbetaler kan het niet zelf oplossen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	x	o	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Niet zozeer elk fraudegeval maar meer de fraude in deze omvang moet voorkomen worden.
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Dat er op deze schaal fraude wordt gepleegd is onaanvaardbaar voor alle betrokkenen. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Belasting is verantwoordelijkheid overheid. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	o	x	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	VVD maakt zich altijd sterk voor bestrijding criminaliteit. →Versterkt Reflex-afweging.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is staatssecretaris Weekers. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	o	o	x	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Naar aanleiding van het vragen uur in de Tweede Kamer op 23 april 2013 beloofd de staatssecretaris maatregelen te treffen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Geen toezeggingen door gezagsdragers	O	O	X	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Direct in vragenuurtje belooft staatssecretaris strengere maatregelen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	O	X	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Weekers moet vervolgens ook met streng pakket sancties komen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	O	O	X	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Staatssecretaris ondervindt zelf niet direct last van interventie. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Staatsecretaris Weekers stelt al in 2010 te werken aan een systeem dat minder fraudegevoeligheden kent en even goed dienstbaar is voor de mensen. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	O	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Staatssecretaris had al eerder politieke schade opgelopen en er werd ook gezegd dat hij dit had kunnen / moeten voorkomen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over	→Versterkt Reflex-afweging	Het is op zich helder wat de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
doelmatigheid interventie mogelijk				effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk		maatregelen kosten en opleveren. → Vermindert Reflex-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	○	○	×	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→ Versterkt Reflex-afweging	Maatregelen worden in korte tijdspanne getroffen. → Versterkt Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	○	○	×	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Staatssecretaris ligt onder vuur in Tweede Kamer → Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Risico kan in bredere context worden geplaatst	○	×	○	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→ Versterkt Reflex-afweging	Er is deels wel aandacht voor nadelen interventie, maar dit heeft weinig invloed op doorgevoerde maatregelen.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	×	○	○	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→ Versterkt Reflex-afweging	Tweede kamer en media kijken mee → Verzwakt Reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	×	○	○	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→ Versterkt Reflex-afweging	Uitkeringsgerechtigden hebben last van de interventie, omdat zij nu langer op het voorschot van de toeslag moeten wachten. → Verzwakt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	×	○	○	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid / 'spookverhalen' → Sterke RiP	Een onderzoek naar de aard en omvang van de risico's wordt ingesteld terwijl de maatregelen al worden genomen. → Sterke RiP spookverhalen
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	×	○	○	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→ Versterkt Reflex-afweging	Of de goeden niet te veel leiden onder de kwaden is nadrukkelijk onderwerp van debat.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Versterkt Reflex-beperkte afweging

Analyse casus 13   Investering of Desinvestering ATB VV

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Op 21 april 2012 botsen in Amsterdam, op een traject waar nog geen ATB-VV is ingevoerd, twee treinen frontaal op elkaar. Eén passagier komt tijdens de botsing om het leven.	
Maatschappelijke agendering	
Het treinongeval krijgt direct veel media aandacht van tv en kranten. Thema hierin is het ontbreken van een ATB-VV veiligheidssysteem op het traject van het ongeval. Slachtoffers, spoororganisaties FNV, CNV, Prorail en NS vertellen herhaaldelijk hun verhaal en vragen extra aandacht voor de invoering van een vernieuwde versie van het veiligheidssysteem ATB-VV op het traject van het ongeval.	
Politieke agendering	
Voorgaande aan het ongeval is in 2012 in Europees verband een nieuw veiligheidssysteem EMTRS gespecificeerd. Invoering van dit nieuwe systeem in heel Nederland kost miljarden. Een eigen onderzoekscommissie ingesteld door de Tweede Kamer – Commissie Kijken – neemt in 2012 een positief standpunt inzake de invoering van het EMTRS systeem dat een hogere kwaliteit kent dan het ATB-VV veiligheidssysteem. Na het ongeval, waarbij één 68-jarige vrouw om het leven komt stelt de Onderzoeksraad voor Veiligheid dat alle zesduizend seinen op het treinspoor met een verbeterde versie van het ATB-VV veiligheidssysteem moeten worden uitgerust, zodat treinen niet langer door rood kunnen rijden. De Onderzoeksraad heeft naar eerdere onderzoeken naar spoorongelukken ook al aangegeven dat de veiligheid op het spoor tekort schiet. De kosten voor deze interventie bedragen ongeveer 100 miljoen euro. De commissie Kijken adviseert om optimaal tegemoet te komen aan de kosten-batenanalyse en te investeren in het Europese treinbeveiligingssysteem, EMTRS.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja er is sprake van overheidsinterventie: de minister besluit tot (tijdelijke) invoering van een verbeterde versie van het ATB-VV veiligheidssysteem op plaatsen waar na een risicoanalyse blijkt dat een extra uitrusting met het ATB-VV systeem voor de hand ligt. Kosten voor deze interventie bedragen 112 miljoen euro.
Interventie beperkt afgewogen?	Ja, er is sprake van een beperkte afweging: – Zonder voldoende aandacht voor het kosten-baten-vraagstuk / zonder een check op de effectiviteit van de oplossing: de kosten van de volledige uitrol van ATB-VV zijn weliswaar in beeld, maar er worden geen exacte uitspraken gedaan over de te verwachten baten. Er zijn wel gegevens van de effectiviteit van de eerdere uitrol van ATB-VV bij de meest risicovolle seinen, maar onduidelijk is wat de beoogde resultaten zijn bij de seinen waar het nu uitgerold gaat worden. Daarmee ontbreekt ook een expliciete uitspraak over de mate waarin de kosten van de maatregel opwegen tegen de verwachte baten.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nog niet bekend: pas de komende jaren wordt duidelijk in hoeverre het aantal roodseinpassages afneemt als gevolg van de maatregel en daarmee in hoeverre de baten opwegen tegen de kosten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	X	O	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	X	O	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De kans op een frontale botsing tussen twee treinen is kleiner dan een fietsongeval of een botsing tussen auto's. → Geeft minder druk op MA/ PA
Afname risico in de toekomst	X	O	O	Toename risico in de toekomst	Afname →Zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Met de invoering van EMTRS zal het risico in de toekomst afnemen. →Zwakke RiP
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Al in de jaren zestig wordt na een frontale botsing van twee treinen besloten het ATB-VV veiligheidssysteem in te voeren. → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	O	X	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Bepert Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Mensen kiezen er niet vrijwillig voor dat machinist door rood rijdt. . Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	O	X	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er zijn regelmatig treinongelukken en er is al eerder door bijvoorbeeld de Onderzoeksraad

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				beeldvorming)		gewaarschuwd voor dit probleem. →Versterkt PA/ reflex-overheidsinterventie.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	o	o	x	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Met het automatische treinbeïnvloedingssysteem (ATB-VV) zijn ongelukken te voorkomen. → Geeft druk tot MA/ PA → versterkt reflex-interventie.
Kleine impact	o	o	x	Grote impact	→ Voedt angst→ Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Het ongeluk en de dodelijke gevolgen maken veel indruk. → Voedt angst→ Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	x	o	o	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Risico is voornamelijk gezondheid. →Verzwakt risico-bepaalde afweging
Geen observeerbaar effect	o	o	x	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Beelden van gebotste treinen. → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	o	o	x	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Slachtoffers ervaren direct de schade. → Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	o	o	x	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → Stimuleert direct optreden	Botsing heeft direct effect op slachtoffers. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → Stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	o	o	x	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP)	68-jarige vrouw komt om het leven.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					→ Geeft druk tot MA/ PA	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	o	o	x	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	117 mensen raken gewond bij dit ongeluk en 1 persoon komt om het leven. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	o	o	x	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	Geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA	De effecten zijn geconcentreerd op spoor in Amsterdam. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	x	o	o	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Geen doorwerking op andere zaken als niet wordt ingegrepen. minder druk tot MA/ PA →
Effecten zijn omkeerbaar	o	o	x	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Één 68-jarige vrouw is overleden →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	o	x	o	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Treinongeluk trekt veel media-aandacht. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	o	x	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Onder invloed van FNV, CNV, Prorail, NS en Onderzoekraad voor

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						Veiligheid neemt de druk op extra investeringen in het ATB-VV veiligheidssysteem toe. → geeft druk tot MA/ PA PA→ Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	○	○	×	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Redelijk dramatische beelden van kapotte treinen, vele hulpverleners, etc. →versterkt RIP / PA
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	○	×	○	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	○	○	×	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen	Onder invloed van FNV,CNV, Prorail, NS en Onderzoekraad voor Veiligheid neemt de druk op extra investeringen in het ATB-VV veiligheidssysteem toe. →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	○	○	×	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Reizigers kunnen niet zelf het risico beperken. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	○	○	×	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Veel partijen vinden dat veiligheid op het spoor sterk moet verbeteren en dat veiligheidssysteem overal ingevoerd moet worden. →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	○	○	×	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Veel partijen vinden huidige risico-niveau

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						onaanvaardbaar. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Het openbaar vervoer is een klassiek overheidsdomein. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is de minister van Infrastructuur en Milieu. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	o	o	x	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De minister besluit onder druk van FNV,CNV, Prorail,NS, Onderzoekraad voor Veiligheid in het ATB-VV te investeren, hoewel de commissie Kuiken de minister juist adviseert in het Europees treinveiligheidssysteem te investeren. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	o	o	x	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Twee weken na het incident zegt de minister toe extra in het ATB-VV te investeren op de plekken waar na een risicoanalyse blijkt dat een extra uitrusting van de ATB-VV voor de hand ligt. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	O	X	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Later kan niet meer teruggekomen worden op de belofte →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De minister voelt zelf de lasten van de interventie, de interventie kost het ministerie 112 miljoen euro. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	X	O	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus / geen data over.
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	O	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Veel druk om maatregelen te nemen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + MA/ PA
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Veel onderzoek gedaan naar effectiviteit en doelmatigheid van verschillende veiligheidssystemen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	O	X	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Dood van 68-jarige vrouw veroorzaakt iets van tijdsdruk, maar niet direct heel veel. →Versterkt Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	O	O	X	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Hoewel de Tweede Kamer grotendeels afwezig is tijdens de discussies leggen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						Prorail,CNV en FNV veel druk op het beperken van de risico's. FNV verwacht van de minister toezeggingen voor verbetering van de veiligheid op het spoor. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Maatregel wordt uiteindelijk genomen als onderdeel van spoorveiligheidsbeleid. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Zeer veel instanties zijn betrokken en controleren minister →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Er is geen specifieke groep personen die last heeft van de interventie. →Versterkt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Er is veel kennis over de aard en omvang van het risico aanwezig. → Geeft druk tot PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Commissie Kuiken beoordeelt nadrukkelijk proportionaliteit van de verschillende maatregelen. →Verzwakt reflex-beperkte afweging

Analyse casus14 Schietincident in Alphen aan de Rijn

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Op 9 april 2011 komen 6 mensen om het leven tijdens een schietincident in winkelcentrum de Ridderhof in Alphen aan de Rijn. Na nog 17 mensen verwond te hebben pleegt de dader Tristan van der V. zelfmoord.	
Maatschappelijke agendering	
Het schietincident krijgt direct veel media-aandacht in kranten en TV. Na verloop van tijd wordt een van de thema's daarin hoe dader Tristan van der V. legaal in het bezit kwam van wapens. Het functioneren van het Nederlands systeem voor legaal wapenbezit wordt ter discussie gesteld.	
Politieke agendering	
Naar aanleiding van de berichtgeving komt ook in de politiek de discussie op gang hoe het mogelijk is dat Tristan van der V. legaal wapens in bezit had. De Onderzoeksraad voor Veiligheid stelt dat er een aantal zwakke plekken in het Nederlandse stelsel voor legaal wapenbezit zitten. De Onderzoeksraad voor Veiligheid stelt twee aanbeveling voor ten behoeven van verbetering van het stelsel. Ten eerste een omkering van de bewijslast: De aanvrager moet aantonen dat hij in staat is verantwoord met wapens om te gaan. Ten tweede moet de politie een actievere rol gaan spelen als vergunningverlener, toezichthouder en handhaver.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja er is sprake van overheidsinterventie <ul style="list-style-type: none"> – Minister Schippers van Volksgezondheid Welzijn en Sport voert een meldcode in voor medewerkers van GGZ om mogelijk onveilige situaties tijdig te signaleren. – Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie versterkt het wapenverlofstelsel met zeven interventies. Met de zevende interventie wil de minister middels gezamenlijke afspraken met de Koninklijke Nederlandse Schietsport Associatie een deel van de schietsport verbieden. Na discussie met de KNSA besluit de minister uiteindelijk van deze interventie af te zien.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – Alle betrokken partijen worden betrokken. Hierna wordt de maatregel aangepast.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, er is geen sprake van overreactie <ul style="list-style-type: none"> – Doordat de maatregel wordt ingetrokken zijn er geen groepen die disproportioneel getroffen worden.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	X	O	Groot risico (= kans x impact)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X Grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve	X	O	O	Grote kans van optreden op	Gevoel van onafwendbaarheid → Noodzaak tot ingrijpen	De kans op een willekeurig

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
impact				negatieve impact	→ MA/ PA	schietincident is klein. → Beperkt noodzaak tot ingrijpen → Minder druk op MA/ PA
Afname risico in de toekomst	o	x	o	Toename risico in de toekomst	Afname → zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Speelt niet direct een rol in de casus.
Oud risico	o	x	o	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	ER zijn al vaker schietincidenten geweest, maar dit heeft voor Nederland redelijk ongekende schaal.
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	o	o	x	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	De slachtoffers van dit incident zijn onvrijwillig blootgesteld aan wapengeweld → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	o	x	o	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Het is geen uniek incident, maar ook niet een uitgebreid patroon.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	o	o	x	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Het idee is dat strenger wapenbeleid dit soort incidenten kan voorkomen. → versterkt PA → versterkt reflex-overheidsingrijpen.
Kleine impact	o	o	x	Grote impact	→ Voedt angst → Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Het schietincident, de verwonding van 17 mensen en de dood van 6 mensen, heeft een grote maatschappelijke impact.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	○	○	X	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Het schietincident kent een cumulatief risico: zowel gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel. → Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	○	○	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid / 'spookverhalen' → Sterke RiP	Het schietincident is een aantoonbaar drama. Beelden van het incident maken veel indruk. → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	○	○	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: Betrokkenen doen zelf hun verhaal	Evident → Versterkt RiP: Betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	○	○	X	Direct effect	Direct effect → Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Het schietincident, waarbij 6 mensen omkomen, heeft direct effect en zorgt voor maatschappelijke onrust. → Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	○	○	X	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	6 mensen zijn omgekomen. Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	○	○	X	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Veel mensen worden direct getroffen. → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot	○	○	X	Effecten zijn geconcentreerd	Geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als	De effecten zijn

Tegenkracht: barrière voor reflex gebied.	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
gebied.				binnen beperkt gebied.	groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA	geconcentreerd in Alphen aan den Rijn. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	○	×	○	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Speelt geen rol in deze casus.
Effecten zijn omkeerbaar	○	○	×	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Zes mensen kwamen tijdens het schietincident om het leven. →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA→ Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	○	×	○	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	○	○	×	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Het schietincident krijgt direct veel media-aandacht → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	○	○	×	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	De(media) aandacht leidt tot een maatschappelijke en politieke discussie met de vraag hoe Tristan van der V. legaal aan wapens kon komen. → Geeft druk tot MA/ PA→Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	○	○	×	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	De beelden van het schietincident maken veel indruk.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	X	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'Overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	X	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Beide: Zowel lobby voor interventie van mensen die risico op schietincidenten willen verminderen. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen. lobby van schietsportverenigingen tegen interventie. →verzwakt Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Bewoners hebben overheid nodig om maatregelen te nemen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	O	X	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Gevoel dat ongeluk voorkomen had worden als mensen met psychologische problemen geen legaal wapen kunnen krijgen. →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	O	O	X	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Het risico is in de politiek onaanvaardbaar. De regels voor het legaal wapenbezit moeten worden

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						aangescherpt. →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Wapenregelgeving / veiligheid is een klassiek overheidsdomein. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager betreft Minister Ivo Opstelten van het Ministerie voor Openbare Orde en Veiligheid. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	o	o	x	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Gezagsdragers zijn het eens met roep om interventie en gaan er in mee. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	o	o	x	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Opstelten uit middels een brief aan de Tweede Kamer zijn voornemen om een deel van de dynamische schietsporten te verbieden. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	x	o	o	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Na de verschillende standpunten te hebben gehoord besluit Opstelten terug te komen op zijn gedane toezegging een deel

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						van de dynamische schietsporten te verbieden. →Verzwakt reflex-beperkte afweging.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	o	o	x	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De regels voor personen, die een wapen willen bezitten, worden aangescherpt. De maatregelen kosten relatief niet veel geld en vooral sportschieters ervaren de lasten. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	o	o	x	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister Opstelten acht de genoemde maatregelen noodzakelijk om te komen tot een stelsel van legaal wapenbezit die de samenleving voldoende en op aanvaardbare wijze veiligheid biedt. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	o	o	x	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	De gezagsdrager minister Opstelten staat onder druk, omdat Tristan van der V. legaal wapens in bezit had. Het Nederlandse stelsel van legaal wapenbezit had dit moeten voorkomen door deze onveilige situatie tijdig te signaleren. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	O	O	X	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	De effecten van een verbod op een deel van de schietsporten is niet duidelijk. →Versterkt Reflex-beperkte afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	O	X	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Door schietincident wat tijdsdruk, maar niet zeer grote tijdsdruk.
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Naar aanleiding van gesprekken tussen minister Opstelten, schietsportverenigingen en de KNSA besluit minister Opstelten van de schietsporten toch niet te verbinden, wel worden er strengere regels gesteld aan de leden. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	X	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in deze cases.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	In de Tweede Kamer stellen Groenlinks en PVV de doelmatigheid en disproportionaliteit van de maatregel een deel van de dynamische schietsporten te verbieden ter discussie. →Verzwakt reflex-beperkte afweging.
Specifieke groep die last heeft van	X	O	O	Geen specifieke groep die last	→Versterkt Reflex-afweging	Het verbieden van een deel

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
voorgenomen interventie				heeft van voorgenomen interventie		van de dynamische schietsporten worden sportschutters geraakt. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	o	o	x	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Veel onderzoek beschikbaar over risico van schietpartijen . →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	x	o	o	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	De PVV en de schietsportverenigingen stellen disproportionaliteit van voorgenomen interventie aan de orde. →Verzwakt reflex-beperkte afweging

Analyse casus 15 Fietshelm Verplicht

Mini-samenvatting casus

Risiko-prikkel	
<p>Jaarlijks komen gemiddeld 190 personen te overlijden als gevolg van een fietsongeluk en raken er meer dan 9200 fietsers ernstig gewond. In 2008 stelt de minister van Verkeer en Waterstaat in de Strategie Verkeersveiligheid voor om het gebruik van de fietshelm voor kinderen verplicht te stellen.</p>	
Maatschappelijke agendering	
<p>Het verplicht stellen van de fietshelm krijgt weinig media-aandacht (een voorbeeld is Nu.nl). Thema in de media is de onenigheid tussen voor- en tegenstanders van de helmplicht. De Fietsersbond stelt dat de maatregel de illusie van veiligheid versterkt. Veilig Verkeer Nederland stelt dat de helmplicht te veel nadruk legt op de risico's van het fietsen. Gewezen wordt ook op het risico dat minder kinderen zouden gaan fietsen vanwege de helmplicht.</p>	
Politieke agendering	
<p>In de Tweede Kamer worden Kamervragen gesteld over het voornemen de fietshelm verplicht te stellen. Al snel wordt duidelijk dat er geen groot politiek draagvlak voor de helmplicht bestaat.</p> <p>Kamerlid De Rouwe: "Er zijn wel maatregelen die ons iets te ver gaan, zoals het verplicht dragen van een helm".</p> <p>Kamerlid Gerkens: "Wat scheelt de helmplicht in het aantal verkeersdoden dan wel gewonden onder kinderen?"</p> <p>Kamerlid de Krom: "Ik heb zelf ook kinderen en ik denk dat ik als ouder prima zelf in staat ben om te beslissen of mijn kinderen helmpjes op moeten of niet".</p>	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Nee, als reactie op de Kamervragen besluit de minister dat eerst nader onderzoek nodig is. Twee jaar later geeft zij aan dat ze de maatregel niet wil doorvoeren.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – De minister laat een onderzoek uitvoeren naar de effectiviteit van de voorgenomen interventie. Daaruit blijkt dat er geen eenduidige conclusies getrokken kunnen worden over de te verwachten effectiviteit van de maatregel. Aangezien er maatschappelijk en politiek ook weinig steun voor is, besluit de minister van de interventie af te zien.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee: er is geen interventie dus per definitie ook geen overreactie.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risiko-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Middel kans X Middel impact.
Kleine kans van optreden op negatieve impact	○	×	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De kans op een fietsongeluk is relatief groot, maar wordt

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						niet direct door iedereen zo ervaren.
Afname risico in de toekomst	O	X	O	Toename risico in de toekomst	Afname → Zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Er zijn geen tekenen van afname dan wel toename van het risico in de toekomst.
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Het aantal overlijdens als gevolg van een fietsongeval is stabiel en ligt jaarlijks op ongeveer 190 personen. → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	X	O	O	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Kamerlid De Krom stelt "Ik heb zelf ook kinderen en ik denk dat ik als ouder prima zelf in staat ben om te beslissen of mijn kinderen helpjes op moeten of niet". → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen → minder druk op MA/PA
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	X	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→ Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er zijn niet direct individuele incidenten die een thema zijn in de discussie. Het gaat meer om statistieken dan om incidenten.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	X	O	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Risico is deels beheersbaar maar ook met voorzorgsmaatregelen zoals een helm is een ongeluk mogelijk.
Kleine impact	O	X	O	Grote impact	→ Voedt angst → Noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Hoewel het gaat om veel slachtoffers, hebben ongelukken in de landelijke

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						beeldvorming weinig impact. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Fietsongevallen zijn enkelvoudige risico's voor gezondheid. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Wetenschappelijk aantoonbaar en zichtbaar dat fietsen gevaarlijk kan zijn. → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	De effecten van een fietsongeval zijn te bemerken door de slachtoffers. → Versterkt RiP: betrokkenen of nabestaanden doen hun verhaal
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Fietsongevallen hebben een direct effect op slachtoffers en hun omgeving. →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Een fietsongeval is regelmatig dodelijk. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	O	X	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Het aantal overlijdens als gevolg van een fietsongeval is stabiel en ligt jaarlijks op ongeveer 190 personen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	X	O	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Fietsongevallen zijn verspreid over heel Nederland. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Als nu niet wordt ingegrepen, wordt het niet direct erger: geen doorwerking op andere zaken. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Effecten zijn omkeerbaar	X	O	O	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Een fietsongeval is vanuit maatschappelijk oogpunt geen onomkeerbaar effect. →Zwakke (RiP) → Geeft minder druk tot MA/ PA → Beperkt reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	X	O	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Voorgenomen maatregel minister krijgt wel wat media-aandacht maar niet overdreven veel.
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	X	O	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op	→ Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Hoewel een mogelijke overheidsinterventie

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				interventie door de overheid		centraal staat, gaat het in de media ook vooral over de vraag of die wel nodig is.
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	X	O	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mensen gaan zelf fietsen om ergens te komen, dus hebben daar ook de baten van. →verzwakt Reflex-overheidsingrijpen:
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	X	O	O	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	De Fietsersbond, Veilig Verkeer Nederland en de ANWB pleiten tegen het invoeren van een helmplicht. →Verzwakt reflex-overheidsinterventie.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	X	O	O	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Kamerlid De Krom stelt bijvoorbeeld dat burgers zelf kunnen bepalen of hun kinderen een helm moeten dragen of niet. →Verzwakt risico-beperkte afweging
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	X	O	O	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	"Er zijn wel maatregelen die ons iets te ver gaan, zoals het verplicht dragen van een helm". →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	X	O	O	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Kamerlid De Krom stelt" Ik heb zelf ook kinderen en ik denk dat ik als ouder prima zelf in staat ben om te

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						beslissen of mijn kinderen helmpjes op moeten of niet". →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Verkeersveiligheid is een klassiek overheidsonderwerp. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	x	o	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Aangezien er weinig maatschappelijke steun is voor maatregel ('betuttelend') is er geen electoraal belang. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager betreft de minister van Verkeer en Waterstaat →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	o	x	o	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Er is niet direct een roep om interventie.
Geen toezeggingen door gezagsdragers	o	o	x	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De minister van Verkeer en Waterstaat geeft aan voornemens te zijn het dragen van de fietshelm verplicht te stellen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	x	o	o	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Minister besluit uiteindelijk van voornemen af te zien en krijgt daar ruimte voor.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(gezichtsverlies)		→Verzwakt reflex-beperkte afweging
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	○	X	○	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De interventie kost wel iets maar relatief weinig.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	○	○	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De minister van Verkeer en Waterstaat voelt zich verantwoordelijk voor een oplossing en start in 2006 op eigen initiatief met het uitwerken van de helmplicht. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	X	○	○	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	De minister heeft sinds 2006 gewerkt aan de maatregel, die zij in 2008 aan de Tweede Kamer presenteert en in 2010 weer terugtrekt. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	○	○	X	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Onderzoeken naar de effecten van de helmplicht (zowel qua veiligheid als neveneffecten) zijn niet eenduidig. →Versterkt Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	○	○	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	De minister heeft sinds 2006 gewerkt aan de maatregel, die zij in 2008 aan de Tweede Kamer presenteert en in 2010 weer terugtrekt. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	○	○	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Er wordt voldoende tijd genomen voor zorgvuldige afweging.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						→Verzwakt reflex-beperkte afweging
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Het risico kan door verschillende onderzoeken en als onderdeel van Strategie Verkeersveiligheid in bredere context worden geplaatst. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Tweede Kamer, media, belangengroepen zijn allemaal betrokken. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Fietsers (o.a. vertegenwoordigd door fietsersbond) hebben last van interventie. →Verzwakt reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Er is veel kennis over de risico's van fietsen (o.a. aantal slachtoffers en oorzaken ongelukken). →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Kamerlid De Rouwe: "Er zijn wel maatregelen die ons iets te ver gaan, zoals het verplicht dragen van een helm". →Verzwakt reflex-beperkte afweging

Analyse casus 16 Verdrinking in Den Haag

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Op 10 juli 2003 komt in Ypenburg een 3-jarig jongetje om het leven; hij valt van zijn fiets, komt in het water terecht en verdrinkt.	
Maatschappelijke agendering	
Het incident krijgt aandacht van lokale en landelijke media. Buurtbewoners zijn boos en willen dat de gemeente hekken plaatst om het vele water in de wijk. In 2006 laait de discussie weer op nadat in een naastliggende wijk een 4-jarig jongetje om het leven komt bij een soortgelijk incident.	
Politieke agendering	
Na de eerste verdrinking stuurt de wethouder een brief en raadslid Labuche stelt vragen aan het college. In verschillende commissievergaderingen wordt gesproken over het incident en de mate waarin de gemeente dit had kunnen voorkomen door hekken te plaatsen. Aanvankelijk zet het college in op extra voorlichting over de gevaren van wonen in een waterrijke omgeving. Het college verdedigt het standpunt dat de overheid het risico op verdrinking niet 100% kan beperken. Het college benadrukt de eigen verantwoordelijkheid van de ouders.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja er is sprake van overheidsinterventie. Er worden hekken van 30 cm hoogte geplaatst. In het Veiligheidsplan voor de wijk, dat een jaar na het eerste incident werd vastgesteld, is aangekondigd dat er een extra hekwerk komt langs de oeverzones in de Waterwijk á 50.000 euro.
Interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – Het bestuur maakt expliciet duidelijk dat een bepaald risico geaccepteerd wordt. – Het bestuur neemt maatregelen mee in de complete analyse van de veiligheid in de wijk en stemt deze dus af op wat er al voor maatregelen zijn genomen. – Het bestuur maakt duidelijk dat ook bewoners zelf een verantwoordelijkheid hebben.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Nee, er is geen sprake van overreactie: <ul style="list-style-type: none"> – Er worden geen extra maatregelen genomen waarvan de kosten niet in verhouding staan tot de baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	O	X	Groot risico (= kans x impact)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Middel kans x grote impact → Sterke risicoprikkel (RiP) → druk tot MA en PA
Kleine kans van optreden op	O	X	O	Grote kans van optreden op	Gevoel van onafwendbaarheid → Noodzaak tot	De kans op verdrinking in

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
negatieve impact				negatieve impact	ingrijpen → MA/ PA	een kindrijke en waterrijke omgeving is reeël.
Afname risico in de toekomst	o	x	o	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Geen aanwijzingen voor toe of afname van het risico.
Oud risico	o	o	x	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Het gaat om een nieuwe wijk en daarmee ook een nieuw risico in deze buurt. →druk tot MA / PA
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	x	o	o	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	College stelt dat ouders ervoor kunnen kiezen de kinderen niet zonder toezicht in de buurt te laten spelen. →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	o	o	x	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: Onmiddellijk handelen	Zeker na de tweede verdrinking blijkt een patroon en ontstaat er extra gevoeligheid. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	o	x	o	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA	Deels: het risico is niet 100% te beheersen maar het is duidelijk dat bepaalde maatregelen het risico kunnen beperken.
Kleine impact	o	o	x	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Dood van een klein kind heeft een grote impact op de buurt. → Voedt angst→ noodzaak

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	O	O	X	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	De dood van een driejarige en vierjarige is een cumulatief risico, sociaal maatschappelijk, emotioneel. →Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot MA en PA
Geen observeerbaar effect	O	O	X	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeerbaar effect voedt onbestemdheid / 'spookverhalen' → Sterke RiP	De verdrinking van een driejarige en vierjarige heeft een observeerbare dodelijke afloop. → Versterkt RiP en MA/PA
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Effect is voor iedereen duidelijk en vrienden/nabestaanden doen hun verhaal. → Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	O	O	X	Direct effect	Direct effect → Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → Stimuleert direct optreden	Ongelukken hebben direct effect op slachtoffers en op gevoel in buurt. → Sterke RiP → Stimuleert direct optreden
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Twee incidenten met dodelijke afloop. → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Aantal slachtoffers is relatief beperkt. → Verzwakt RiP → Geeft minder druk tot MA/PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd	Geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als	Twee incidenten gebeuren

Tegenkracht: barrière voor reflex gebied.	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
gebied.				binnen beperkt gebied.	groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	vlak bij elkaar: Zorgt ervoor dat risico als groter wordt ervaren / bewoners weten elkaar te vinden. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/PA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	○	×	○	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: Onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Niet direct effect op andere zaken als niet wordt ingegrepen.
Effecten zijn omkeerbaar	○	○	×	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Twee incidenten met een onomkeerbaar dodelijke afloop. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	○	×	○	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	○	○	×	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Ongeluk krijgt relatief veel media-aandacht; met name van lokale maar ook van landelijke media. → Geeft druk tot PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	○	○	×	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	In de media vertellen buurtbewoners en belangengroepen hun verhaal, nadruk wordt gelegd op het plaatsen van hekken. → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: Onmiddellijk handelen	Er zijn geen confronterende beelden van de verdrinking beschikbaar. →Verzwakt (RiP) → Geeft druk minder tot MA/ PA → Beperkt Reflex-afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	X	O	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Deels: risico is gekoppeld aan wonen in een mooie waterrijke omgeving. Maar speelt niet direct rol in de casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Vanuit de bewoners is een sterke lobby richting de gemeente om actie te ondernemen. Ook een raadslid ondersteunt dit door te vragen om extra actie wanneer die in zijn ogen uitblijft. →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De buurtbewoners vinden dat overheid moet ingrijpen; zij kunnen niet zelf de hekken plaatsen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	O	O	X	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Voorzitter van bewonersorganisatie: "Je kunt de gemeente niet de schuld geven, maar je kunt wel stellen dat ongelukken te voorkomen zijn door

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						meer hekken.” → Geeft druk tot PA → geeft druk tot overheidsingrijpen
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Bewoners geven aan: “Er zijn nog te veel plekken waar geen hekken staan en waar het voor een kind te makkelijk is in het water te belanden”. Het risico wordt dus onaanvaardbaar geacht. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Inrichting openbare ruimte is verantwoordelijkheid van de gemeente. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdrager is het college van B&W, meer specifiek wethouder Norder.
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	x	o	o	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Ondanks aandringen van bewoners en raadsleden, blijft college bij standpunt dat de samenleving hier zelf een verantwoordelijkheid heeft: “Het is de verantwoordelijkheid van ouders of zij kleine

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						kinderen zonder direct toezicht in de omgeving van water laten spelen.” + “de gemeente heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs in haar vermogen lag om de walkanten veiliger te maken” →Vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Het college zegt geen extra ingrijpende interventie toe. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De kosten voor het plaatsen van hekken is 50.000 euro. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	X	O	O	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Het college benadrukt dat de samenleving hierin een belangrijke eigen verantwoordelijkheid heeft. → Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	O	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Na het tweede incident neemt de druk op de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	(+ MA/ PA)	gezagsdragers en de roep om meer daadkracht toe. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	O	O	X	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Een exante evaluatie over de effectiviteit van de maatregel is niet gemaakt/ geen thema. →Versterkt Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	O	X	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	De dood van een driejarige en achtereenvolgens een vierjarige versterkt het gevoel van urgentie, maar het is niet alsof elke seconde telt.
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Ondanks de roep om overheidsoptreden blijft het college bij haar standpunt, dat 100% veiligheid niet gegarandeerd kan worden. →Verzwakt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	X	O	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	College stelt het conceptveiligheidsplan voor de wijk aan de orde. Probleem wordt dus in kader van bredere veiligheidsrisico's in de wijk geplaatst. →Vermindert Reflex-afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces	→Versterkt Reflex-afweging	Het incident wordt uitgebreid in de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				ontbreken		gemeenteraad besproken. Ook belangenorganisaties en buurtbewoners doen hun verhaal. →Verzwakt Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	○	○	×	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Er is geen specifieke groep die last heeft van de interventie. →Versterkt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	×	○	○	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Er is weinig kennis over de aard en omvang van het risico specifiek voor de wijk Ypenburg. →Verzwakt RiP→Geeft minder druk tot MA/PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	×	○	○	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Disproportionaliteit van het ontbreken van interventie wordt aangekaart door buurtbewoners en belangengroepen. →Verzwakt Reflex-afweging

Analyse casus 17 Legionella

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
In februari 1999 overlijden 31 mensen en worden 200 mensen ziek nadat zij een legionella-besmetting hebben opgelopen op de West-Friese Flora in Bovenkarspel.	
Maatschappelijke agendering	
Het incident krijgt veel aandacht in de landelijke media en ook van media uit het buitenland.	
Politieke agendering	
De ministers van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM) en Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) kondigen eind maart maatregelen aan om een epidemie als in Bovenkarspel in de toekomst te voorkomen. De minister van VWS benadrukt dat het nooit mogelijk is het risico op de legionella epidemie 100% in te perken. De Consumentenbond legt expliciet de nadruk op de vraag naar aansprakelijkheid en verliest een rechtszaak tegen het ministerie van VWS in hoger beroep.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja, er is sprake van overheidsinterventie: <ul style="list-style-type: none"> – De tijdelijke regeling legionella preventie is in werking gesteld. – Een actieplan gericht op voorkomen van groei en verspreiding van de legionellabactrie wordt uitgevoerd (Onder andere: Verplichting om voor iedere collectieve leidingwaterinstallatie een risico-analyse te maken, een beheersplan op te stellen, een logboek bij te houden, periodiek monsters af te nemen en besmettingen te melden).
Interventie beperkt afgewogen?	Ja, de interventie is beperkt afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – Zonder aandacht voor kosten-baten-vraagstuk / zonder check op effectiviteit oplossing: de kosten en baten van de voorgestelde interventies zijn voorafgaand aan het nemen van de maatregelen niet inzichtelijk gemaakt. De effectiviteit en doelmatigheid van de maatregelen is dus onbekend. – Zonder alle betrokken partijen te betrekken: de instellingen die de maatregel moeten gaan uitvoeren (een risicoanalyse moeten gaan maken en beheersplan moeten opstellen) zijn niet betrokken bij het opstellen van de maatregel.
Resultaat interventie	
Overreactie?	Ja, er is sprake van overreactie: <ul style="list-style-type: none"> – In 2003 concludeert het RIVM dat het instellen van een verplicht risicoanalyse voor eigenaars met een collectieve leidingwatervoorziening, gezien de beperkte dreiging, niet kosteneffectief is. Naar aanleiding hiervan wordt de regeling aangepast: de verplichtingen tot het maken van een risico-analyse en beheersplan alleen gelden voor instellingen met een verhoogd risico.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	○	×	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Grote kans X grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	○	○	×	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De kans op het oplopen van legionellabesmetting is in 1999 vrij groot: Het is bekend dat er jaarlijks zo'n 800 gevallen van veteranenziekte zijn. Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Afname risico in de toekomst	○	×	○	Toename risico in de toekomst	Afname → Zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Geen aanleiding om toe- of afname in de toekomst te verwachten.
Oud risico	×	○	○	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling Oud: → Geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Elk jaar zijn er besmettingen en ook het jaar hiervoor zijn twee mensen omgekomen na legionella besmetting. → Geen reflex
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	○	○	×	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → Minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → Stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Mensen kiezen er niet zelf voor om zich aan risico bloot te stellen / zijn afhankelijk van zorgvuldig handelen van anderen. → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	O	X	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	31 personen komen om het leven als gevolg van besmetting van legionella; de besmetting maakt al langer slachtoffers. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA	Het is bekend hoe legionella bestreden/voorkomen kan worden. →Sterke (RiP)→ Geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	De omvang van het incident (31 doden) maakt veel indruk. → Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → Geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Enkelvoudig gezondheidsrisico. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA / PA
Geen observeerbaar effect	O	X	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → Versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Oorzaak-gevolg-relatie is wetenschappelijk aantoonbaar maar voor buitenstaander niet direct zichtbaar. onbestemdheid →Sterke RiP→druk tot MA/PA
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	O	X	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: Betrokkenen doen zelf hun verhaal	Mensen die besmet raken en nabestaanden doen hun

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						verhaal. → Versterkt RiP: Betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	X	O	O	Direct effect	Direct effect → Sterke RiP- maakt gevolgen concreet → Stimuleert direct optreden	Effecten ontstaan pas na verloop van tijd. → Zwakke RiP
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Effecten zijn onomkeerbaar: 31 mensen komen om. → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	O	X	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Grote aantal doden maakt een grote indruk. → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA	De effecten zijn geconcentreerd rondom de West Friese Flora in Bovenkarspel. → Sterke (RiP) → MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	X	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: Onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Effecten zullen niet erger worden dan ze al zijn als er niet wordt ingegrepen.
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: Onmiddellijk handelen	31 doden als gevolg van legionella besmetting is onomkeerbaar. → Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging
Laag risico toekomstige generaties/	O	X	O	Hoog risico toekomstige	Grote impact:	Speelt niet direct een rol in

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
eenmalige schade				generaties/ blijvende schade	→Sterke (RiP) →Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ Geeft druk tot MA/ PA	Incident in Bovenkarspel krijgt zeer veel media-aandacht. → Geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	o	x	Inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	In media is nadrukkelijk aandacht voor rol van de overheid in het voorkomen van besmettingen in de toekomst. → Geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	x	o	o	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden beschikbaar. →Zwakke RiP→Geeft minder druk tot MA/PA→Beperkt Reflex-afweging
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	o	o	x	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	→Reflex-overheidsingrijpen
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	o	o	x	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen	Onderzoekinstanties pleiten al langer voor interventies; in politiek en media is beeld dat er iets moet gebeuren. →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen
Partijen (primair de getroffen) zijn	o	o	x	Partijen (primair de	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De slachtoffers zijn niet bij

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico				getroffenen) zijn niet veerkrachtig genoeg om zelf om te gaan met risico.		machte in te grijpen en te zorgen dat de eigenaren van collectieve watervoorzieningen de kwaliteit controleren. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	o	x	Partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Partijen eisen bescherming en lijken ook te geloven dat hiermee alles voorkomen kan worden. Kamerlid geeft aan: "Aanvullende normen in de Waterleidingwet kunnen de kans op besmetting door legionella doen verdwijnen." →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA	Gezondheidsraad concludeert: "iedere keer wanneer zich een kleine of grote epidemie voordoet door infectie vanuit één bron, leidt dit tot grote maatschappelijke verontwaardiging." →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Volksgesondheid is overheidsthema. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor	o	x	o	Electoraal belang / politiek-	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
gezagsdrager om in te grijpen				bestuurlijk opportunisme		de casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De gezagsdragers zijn de ministers van VWS en VROM →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	x	o	x	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De twee ministers kijken anders aan tegen de zaak, aldus minister Borst achteraf: De toenmalige minister van VROM Jan Pronk riep toen: „Nederland moet legionellavrij!“, en daar scoorde hij goed mee. Als arts weet ik iets van bacteriën en ik zei: „Dat is een illusie: legionella's zijn overal. Het risico dat iemand aan de veteranenziekte overlijdt, kunnen we nooit helemaal uitsluiten. We moeten geen honderden miljoenen uitgeven aan symboolpolitiek.“ Dat leidde tot heftige discussies in het kabinet. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen / Reflex-afweging →Vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	o	o	x	Premature toezeggingen voor interventie door	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Op 15 maart informeren de ministers de kamer over de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				gezagsdragers		besmetting en al 8 dagen later kondigen ze aan welke extra maatregelen ze voornemens zijn te nemen om het optreden van een ernstige epidemie zoveel mogelijk te voorkomen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	O	X	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	De ministers presenteren de tijdelijke regeling legionellapreventie met een modelbeheersplan. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Het ministerie van VWS geeft 2,4 miljoen gulden uit aan onderzoek, evaluatie, voorlichting en nazorg. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister Borst heeft eerder als lid van de gezondheidsraad al advies uitgebracht over verdergaande maatregelen om legionella te beperken. Ze voelt zich al langere tijd betrokken bij het onderwerp en de slachtoffers. →Versterkt Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	o	o	x	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	De gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen. Binnen 8 dagen nadat een grootschalige besmetting is vastgesteld sturen de ministers een lijst met maatregelen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	o	o	x	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	De maatregelen worden zo snel aangekondigd dat er nog geen zicht is in de verwachte kosten en baten van de verschillende maatregelen. →Versterkt Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	o	o	x	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Hoewel het risico van legionellabesmetting al lang bekend is, sturen de ministers al 8 dagen na de bevestiging dat er sprake is van grootschalige besmetting een lijst met extra maatregelen naar de kamer. Blijkbaar is er een gevoel dat er snel maatregelen genomen moeten worden. →Versterkt Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige	o	x	o	Afrekencultuur legt druk op	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen				gezagsdragers om risico's te beperken		casus.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	O	X	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	De maatregelen worden zo snel aangekondigd dat ze niet in bredere context geplaatst kunnen worden. →Versterkt Reflex-afweging
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	O	X	O	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Maatregelen worden zo snel doorgevoerd dat er weinig checks and balances zijn .
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	De eigenaren van collectieve watervoorzieningen hebben specifiek last van de interventie. →Vermindert Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Er is relatief veel kennis over de risicofactoren voor legionellabesmetting. →Sterke (RiP) → Geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	O	O	X	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Voorafgaand aan aankondiging interventie is het geen issue. (Nadat de maatregel is ingegaan is er veel kritiek. Artsen spreken van 'Geldverspilling, terwijl de dodelijke bacterie niet wordt uitgebannen". De vier grootste gemeenten noemen de aanpak

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						'onuitvoerbaar, duur en niet effectief.) →Versterkt reflex

Analyse casus 18 Hoogspanningslijnen

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Onderzoek laat zien dat het wonen onder hoogspanningslijnen wellicht (causaal verband is niet zeker) zou kunnen leiden tot 1 extra geval van kinderleukemie per 2 jaar.	
Maatschappelijke agendering	
Over de jaren heen besteden de media meerdere malen aandacht aan de verhoogde kans op kinderleukemie die de hoogspanningslijnen zouden voortbrengen. Dit gebeurt meestal als er nieuw onderzoek uitkomt of er plannen zijn voor het aanleggen van hoogspanningslijnen. Ook zijn er in een aantal dorpen actiegroepen die zich verzetten tegen de aanleg van hoogspanningslijnen.	
Politieke agendering	
<p>Discussie in de Tweede Kamer vindt al jaren plaats. Ook verschillende burgemeester moeien zich publiekelijk in de discussie en pleiten voor compensatie of het ondergronds leggen van de hoogspanningslijnen.</p> <p>In 2001 is de beleidslijn van Minister Pronk dat zoveel mogelijk nieuwe situaties voorkomen moeten worden waarbij sprake is van langdurige blootstelling van kinderen aan magnetische velden van hoogspanningslijnen van meer dan 0,4 microtesla. Later ontstaat hierdoor de vraag of dit niet voor ongelijkheid zorgt: als nieuwe situaties wel voorkomen moeten worden, moeten we al bestaande situaties dan niet oplossen?</p>	
Interventie	
Overheidsinterventie?	<p>Ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mensen die direct onder hoogspanningslijnen wonen worden (als zij dat willen) uitgekocht. – Een groot aantal hoogspanningslijnen zal verkabeld worden (ondergronds gelegd).
Interventie beperkt afgewogen?	<p>Ja, de interventie is beperkt afgewogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zonder aandacht voor het kosten-baten-vraagstuk: er wordt geen expliciete uitspraak gedaan over wat de baten zijn die verwacht worden van de maatregel. De minister stelt alleen: “Het gaat hier om het ontlasten van bewoners, de veiligheid van bewoners is niet in het geding”. Onduidelijk is dus wat de minister exact wil bereiken met de interventie en in welke mate de kosten daar tegenop wegen.
Resultaat interventie	
Overreactie?	<p>Ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De hoge kosten (inschatting nu is 500 miljoen euro) staan niet in verhouding tot de maximale baten (maximaal 1 gewonnen levensjaar per 2 jaar)

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	×	○	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Als er al een causaal verband is tussen de hoogspanningslijnen en de kinderleukemie, is het in ieder geval een klein verband. → vermindert noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Afname risico in de toekomst	○	×	○	Toename risico in de toekomst	Afname →zwakke RiP: ‘het gaat van zelf over, interventie is niet nodig’ Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	Geen toe- of afname van risico verwacht.
Oud risico	○	×	○	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling Oud: → geen reflex: ‘waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?’	Het is een al langer bestaand risico, maar door nieuwe publicaties komt er steeds nieuwe/meer informatie over de aard van het risico.
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	○	×	○	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen ‘mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid’ (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Deels vrijwillig: mensen kunnen kiezen om er wel/niet onder te gaan wonen, maar als je er eenmaal woont kan je niet 1, 2, 3 verhuizen.
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	○	×	○	Er is sprake van het ‘zoveelste incident’: er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er is niet direct één incident dat aanleiding is.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(in de beeldvorming)		
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Het is duidelijk dat het ondergrondsleggen van kabels en het niet onder de hoogspanningslijnen wonen de risico's doet afnemen. → Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Kinderleukemie wordt gezien als een verschrikkelijk en onrechtvaardige impact. → Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Risico is met name gezondheidsrisico. →vermindert risicoprikkel (RiP) → vermindert druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	X	O	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Oorzaak-gevolg-relatie is wetenschappelijk niet 100% zeker aantoonbaar + ook niet observeerbaar. Enerzijds: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	X	O	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Speelt niet direct rol in casus.
Vertraagd effect	X	O	O	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet →	Gevolg treedt niet direct

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					stimuleert direct optreden	op.
Niet-fatale effecten	o	o	x	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Effecten kunnen (wellicht) fataal zijn: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	o	o	x	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Door heel Nederland zijn er in totaal flink wat mensen die in buurt van hoogspanningslijn wonen en potentieel risico lopen. → geeft druk tot MA/ PA →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	o	o	x	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Gebieden waar hoogspanningslijnen zijn en effecten zich kunnen voordoen zijn herkenbaar. Mensen die daar wonen kunnen elkaar dus ook makkelijk vinden in protest →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	x	o	o	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Niet direct vervolgeffecten als niet wordt ingegrepen. → vermindert druk tot MA/ PA → vermindert reflex-overheidsingrijpen.
Effecten zijn omkeerbaar	o	o	x	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Idee bestaat dat effecten onomkeerbaar zijn.
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	o	x	o	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is	Speelt niet direct rol in casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					verantwoordelijk voor algemeen belang'	
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Risico van de hoogspanningslijnen krijgt gedurende de jaren veel media-aandacht → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	o	x	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Veel media-aandacht is gericht op de mogelijke interventie door de overheid. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	x	o	o	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen confronterende beelden.
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	o	o	x	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mensen hebben geen baten bij wonen onder hoogspanningslijn. → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	o	o	x	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Vanuit bewoners en gemeenten is er een sterke lobby voor overheidsinterventie. → Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico	o	o	x	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veekrchtig genoeg om zelf	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Potentiele slachtoffers kunnen zelf niet veel doen om risico te verminderen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				om te gaan met risico.		→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	o	x	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Verschillende kamerleden pleiten voor maximaal beschermen van volksgezondheid, ondanks de kosten ("Blijkbaar vindt u dat het te ver gaat om eventueel 25.000 woningen te slopen. De volksgezondheid is bij u blijkbaar een lege letter." → geeft druk tot MA/ PA → versterkt reflex-interventie.
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Zelfs kleine risico wordt als onaanvaardbaar gezien. → geeft druk tot MA/ PA → versterkt reflex-interventie
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Hoogspanningslijnen zijn van een overheidsbedrijf en ook de volksgezondheid is een klassiek overheids-onderwerp. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister van Economische Zaken is verantwoordelijk. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden	o	o	x	Gezagsdrager speelt als	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Ministers gaan mee in roep

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
om roep om interventie terug te leiden naar samenleving				vanzelf in op roep om overheidsinterventie		om interventie ondanks dat ze wijzen op feit dat er geen gezondheidsrisico is. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	o	o	x	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Vanaf 2001 roept de rijksoverheid gemeenten op om zoveel mogelijk te voorkomen dat nieuwe situaties ontstaan waarbij scholen, woningen of bedrijven onder hoogspanningslijnen staan. Uiteindelijk is het voorkomen van nieuwe situaties het voornaamste argument om ook de al bestaande situaties aan te gaan pakken, vanuit het idee van ongelijkheid. De minister “je moet ook het uitgangspunt gelijke monniken, gelijke kappen in ogenschouw nemen”. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	o	o	x	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Geen ruimte om terug te komen op uitgangspunten voor nieuwe gevallen. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	x	o	o	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Ingrijpen kost veel geld uit budget rijk.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				lasten van interventie		→vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	☐	☒	☐	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	☐	☒	☐	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Speelt niet direct rol in casus.
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	☒	☐	☐	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Kosten en (eventuele) baten van maatregel zijn in beeld. →vermindert Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	☒	☐	☐	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Geen druk of urgentie om heel snel maatregel te nemen. Blijkt ook uit feit dat maatregel niet direct wordt uitgevoerd. →Vermindert Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	☐	☒	☐	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	☐	☐	☒	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Risico wordt niet in brede context geplaatst in de zin van hoeveel geld willen we uitgeven om relatief klein risico (als het al bestaat) te verminderen. →Versterkt Reflex-afweging
Voldoende checks and balances in	☒	☐	☐	Checks and balances in het	→Versterkt Reflex-afweging	Tweede Kamer volgt

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
het besluitvormingsproces				besluitvormingsproces ontbreken		onderwerp actief. →vermindert Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Anders dan de belastingbetaler is er niet een specifieke belangengroep die echt een nadeel heeft bij deze interventie en dus op komt voor haar belang. →Versterkt Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	X	O	O	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Ondanks verschillende onderzoeken weten we nog steeds niet zeker hoe groot het risico is. voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Disproportionaliteit van ingrijpen wordt wel degelijk aangekaart in Kamerdebat (maar wordt overruled met het argument 'u geeft blijkbaar niets om volksgezondheid'.) →vermindert Reflex-afweging

Analyse casus 19 Vrouw 10 jaar dood in woning

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Eind 2013 wordt een vrouw dood in haar woning in Rotterdam aangetroffen. Later blijkt dat de vrouw zo'n 10 jaar eerder aan een natuurlijke dood is gestorven.	
Maatschappelijke agendering	
De vondst van de vrouw krijgt aandacht van landelijke en lokale media. Veel mensen geven aan het bizar te vinden dat het kan gebeuren dat iemand tien jaar niet gemist wordt. Hierbij wordt niet alleen gewezen op de vraag of buurtbewoners dit niet hadden moeten opmerken, maar ook of verschillende overheidsinstanties dit niet hadden kunnen voorkomen.	
Politieke agendering	
Ook in de politiek is aandacht voor het voorval. Politici wordt gevraagd wat zij hiervan denken en of de overheid hier niet iets aan kan doen.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Deels: – De gemeente Rotterdam stelt een onderzoek in naar de vraag hoe het kan dat de dood van de vrouw zo lang onopgemerkt is gebleven. – Minister Schippers geeft aan dat de oplossing in de samenleving zit en dat het geen zin heeft om een wet te maken.
interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: – Voldoende aandacht voor kosten-baten en effectiviteit: De gemeente Rotterdam doet juist onderzoek om te kijken wat er precies fout is gegaan en of het effectief, efficiënt en wenselijk is om bepaalde maatregelen te nemen.
Resultaat interventie	
overreactie?	Nee: – de kosten van het onderzoek zijn gering en wegen op tegen de baten (serieus nemen van de maatschappelijke onrust).

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	X	○	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Middel kans X middel impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	○	X	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Het is de eerste keer dat het voorkomt dat iemand zolang onopgemerkt blijft, maar uit cijfers blijkt dat wel vaker voorkomt dat

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						mensen meer dan twee weken dood in hun woning liggen. → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Afname risico in de toekomst	○	○	×	Toename risico in de toekomst	Afname → zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Er wordt gewezen op individualisering en gebrek aan sociale cohesie waardoor dit in de toekomst vaker zou kunnen voorkomen. → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA
Oud risico	○	×	○	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Niet nieuw dat mensen heel lang in huis liggen na overlijden, wel dat het zo lang duurt.
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	○	×	○	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in casus.
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	○	○	×	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er wordt gewezen op eerdere incidenten met mensen die lang in huis lagen en idee dat dit steeds erger wordt. → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	○	×	○	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Er zijn niet direct maatregelen bekend die het risico doen afnemen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Kleine impact	O	X	O	Grote impact	→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Het incident heeft impact op de beleving van mensen, maar geendirecte negatieve fysieke gevolgen voor anderen. → beperkte noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Puur sociaal-maatschappelijk risico. → vermindert RIP
Geen observeerbaar effect	O	X	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid / 'spookverhalen' → Sterke RiP	Niet direct aantoonbaar en zichtbaar wat oorzaak-gevolg-relatie hier is (leidt individualisering er toe dat dit vaker gebeurt?)
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	X	O	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Speelt niet direct rol in casus.
Vertraagd effect	O	X	O	Direct effect	Direct effect → Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Speelt niet direct rol in casus.
Niet-fatale effecten	X	O	O	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Feit dat iemand lang dood kan zijn zonder dat iemand het merkt, heeft geen fatale gevolgen. → verzwakt (RiP) → minder druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	X	O	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Incident raakt klein aantal mensen direct. → vermindert druk tot MA/ PA → vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → geeft druk tot	Incident doet zich in straat in Rotterdam voor.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					MA	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Geen vervolgeffecten. →vermindert (RiP) → vermindert druk tot MA/ PA
Effecten zijn omkeerbaar	O	X	O	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Er is veel media-aandacht. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	X	O	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Media is vooral geconcentreerd op geschokte samenleving. De vraag hoe het voorkomen kan worden, wordt wel gesteld, maar daarbij wordt niet alleen maar naar de overheid gekeken: ook naar de samenleving zelf. → beperkte druk tot PA →vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	X	O	O	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Niet direct confronterende beelden beschikbaar. → vermindert druk tot MA/ PA → vermindert Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						interventie
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	○	×	○	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt geen rol in deze casus.
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	○	×	○	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Er worden wel vragen gesteld over rol van overheid, maar er is geen duidelijke lobby voor specifieke interventies.
Partijen (primair de getroffen) zijn veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico	○	×	○	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Niet direct een specifieke groep getroffen.
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	○	×	○	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Aan de ene kant wordt gezegd dat het voorkomen had kunnen worden, maar mensen eisen niet direct bescherming.
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	○	○	×	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	De locoburgemeester van Rotterdam geeft aan: "Dit moeten we als samenleving niet accepteren dat iemand tien jaar lang gemist wordt." → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	×	○	○	Onderwerp behoort tot domein overheid	→ Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Geen overheidstaak in het geding → Vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	○	×	○	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→ versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	X	O	O	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Er is niet één gezagsdrager die hierop aanspreekbaar is. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	X	O	O	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister Schippers geeft aan: 'Als ik dit met een wet zou kunnen veranderen, dan zou ik dat doen, maar het is toch iets dat in de samenleving zit.' →vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Gezagsdragers zeggen geen ingrijpende maatregelen toe. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	O	X	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	College Rotterdam trekt klein bedrag uit voor onderzoek.
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	X	O	O	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	College Rotterdam en Minister Schippers geven aan dat samenleving hier ook grote verantwoordelijkheid heeft. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	X	O	O	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Geen grote druk om interventie te plegen.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	(+ MA/ PA)	→vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	O	O	X	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Geen zicht op effectiviteit en doelmatigheid van mogelijke maatregelen. →Vermindert Reflex-afweging: eerst dit uitzoeken voor interventie gepleegd wordt.
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Geen gevoel alsof er direct iets moet gebeuren. →vermindert Reflex-beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	X	O	O	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Geen grote roep om maatregelen en druk op gezagsdragers. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	X	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	College wordt gecontroleerd door gemeenteraad; minister door Tweede Kamer. →Vermindert Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Niemand heeft last van voorgenomen interventie om onderzoek te doen. →Versterkt Reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis	O	X	O	Veel (wetenschappelijke)	→Sterke (RiP)	Speelt niet direct rol in

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
over (aard en omvang) risico				kennis over (aard en omvang) risico	→ geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	deze casus.
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Mate waarin overheid zou moeten ingrijpen wordt door minister zelf geagendeerd. →vermindert Reflex-beperkte afweging

Analyse casus 20 Beëindiging Chloortransport

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
Na de vuurwerkkramp in Enschede geeft de burgemeester van Groningen aan dat de risico's van chloortransport nog veel groter zijn.	
Maatschappelijke agendering	
De uitspraak van de burgemeester krijgt veel aandacht in de media. Het onderwerp heeft eerder al aandacht gekregen (al vanaf de jaren '60), o.a. nadat begin 2000 een trein met chloorgas bij Delfzijl ontspoord. De aandacht is gericht op de grootte van het risico en de mogelijkheid om dit te reduceren.	
Politieke agendering	
De minister van VROM kondigt aan met Akzo Nobel (het bedrijf dat chloor produceert en vervoert) te gaan praten over de risico's en mogelijkheden om deze in te dammen.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja : – De overheid maakt met Akzo Nobel afspraken om per 1 januari 2006 te stoppen met chloortransport. Hiervoor krijgt Akzo Nobel een bijdrage van tussen de 56 en 64 miljoen euro.
interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: – Alle relevante partijen zijn (o.a. via hoorzittingen) in het proces betrokken – De risico van chloortransport zijn duidelijk en de politiek heeft helder uitgesproken dat deze niet acceptabel zijn. – De kosten van de interventie zijn duidelijk in beeld.
Resultaat interventie	
overreactie?	Nee: – Risico's zijn sterk afgenomen doordat er geen structureel chloortransport meer is. – Kosten wegen op tegen de baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X Grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	×	○	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Het is voor alle partijen duidelijk dat de kans op een echt groot ongeluk relatief klein is. → vermindert noodzaak tot

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						ingrijpen → vermindert MA/ PA
Afname risico in de toekomst	O	X	O	Toename risico in de toekomst	Afname → zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Geen aanwijzingen voor toe- of afname van risico.
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwsaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Al langer bekend dat chloortreinen gevaarlijk zijn. → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	O	X	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Slachtoffers van chloortrein kunnen weinig doen om risico te ontlopen. → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	X	O	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Er is niet direct een incident.
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Risico is te beheersen door aantal transporten te beperken. → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Als het fout gaat, kan het direct een zeer grote impact hebben. Ook emotioneel gezien heeft het onderwerp, mede vanwege de eerdere vuurwerkcramp, een hoge lading. "Chloorwolk kan honderden slachtoffers maken" → Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico (bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Risico is voornamelijk een volksgezondheidsrisico. →vermindert risicoprikkel (RiP) → vermindert druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	O	X	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Mogelijke gevolgen nog niet observeerbaar, wel wetenschappelijk aantoonbaar.
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	X	O	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Nog geen incident geweest.
Vertraagd effect	O	X	O	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Nog geen effecten geweest.
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Effecten kunnen fataal zijn. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	X	O	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Groot aantal gemeenten en bewoners is potentieel slachtoffer, maar nog niemand is al geraakt.
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	O	X	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Het is bekend waar de treinen rijden en wat dus het risico-gebied is: → geeft druk tot MA/PA
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	O	X	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Speelt geen rol in casus.
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Als het misgaat zijn effecten onomkeerbaar. → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	○	×	○	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct rol in casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	○	○	×	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Gezien de recente vuurwerkcramp is in de media veel aandacht voor de risico's van gevaarlijke stoffen. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	○	○	×	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Media-aandacht is met name gericht op mogelijke actie van overheid om risico te verminderen. → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	○	○	×	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	De beelden van de vuurwerkcramp hebben veel indruk gemaakt. Het is een onderwerp met een hoge emotionele lading. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	○	○	×	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mensen die mogelijk slachtoffer zijn hebben geen baten bij de chloortransporten. →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	○	○	×	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	De SP en verschillende milieuorganisaties houden grootschalige acties waarin ze aandringen op ingrijpen. Ook gemeenten waardoor de treinen rijden laten zich horen en pleiten voor actie. In een hoorzitting van de

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						Tweede Kamer komen deze geluiden duidelijk over. →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico	o	o	x	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Mogelijke slachtoffers kunnen niet zelf de treinen stoppen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	o	x	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Gezien zeer ingrijpende gevolgen als het mis gaat wordt geeist dat elk ongeluk voorkomen moet worden. → geeft druk tot MA/ PA → reflex-overheidsingrijpen
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Risico van chloortransporten wordt door bewoners, politieke partijen, milieugroepen en gemeenten als onaanvaardbaar gezien. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Veiligheid is overheidsonderwerp →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	o	x	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De minister zet eind 2001 druk op de ketel door te stellen dat er snel afspraken gemaakt moeten worden en stelt begin april 2002 dat een akkoord nu nabij is. Dit is kort voor de verkiezingen in 2002.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Minister van VROM is verantwoordelijk. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te	o	x	o	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
leiden naar samenleving				overheidsinterventie		
Geen toezeggingen door gezagsdragers	X	O	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Minister geeft in eerste instantie direct aan dat zijn mogelijkheden om iets te doen beperkt zijn, maar dat hij wel bereid is met Akzo Nobel te gaan praten. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Voor interventie moet minister grote bijdrage uit eigen budget doen. →vermindert Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	De minister wilde zich hard maken voor externe veiligheid en vond het dus belangrijk rond dit punt zichtbare resultaten te boeken. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	O	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	De vuurwerkcramp maar ook een ongeluk in België tijdens de onderhandelingen met Akzo Nobel voeren de druk om tot actie over te gaan op. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over	→Versterkt Reflex-afweging	Duidelijk dat risico afneemt door

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
doelmatigheid interventie mogelijk				effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk		transporten weg te nemen. →vermindert Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	○	X	○	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Enige urgentie, maar maatregel hoeft niet binnen 1 dag genomen te zijn.
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen	○	X	○	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico's te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in deze casus.
Risico kan in bredere context worden geplaatst	○	X	○	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in deze casus.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	○	○	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Minister legt uitgebreid verantwoording af in Kamer en media.
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	○	○	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Akzo Nobel heeft last van overheidsinterventie. Daarom duurt het nog zo'n twee jaar voor het daadwerkelijk lukt om tot overeenstemming te komen. →Vermindert Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	○	○	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Vrij duidelijk hoe groot het risico is. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	○	○	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	In debat over afspraken met Akzo Nobel speelt de vraag of de overheid er geen te hoge prijs voor betaalt een rol. →Vermindert Reflex-afweging

Analyse casus 21 Asbest op Scholen

Mini-samenvatting casus

Risico-prikkel	
TV-programma Zembla besteedt in een uitzending in januari 2011 aandacht aan de risico's van asbest.	
Maatschappelijke agendering	
Naar aanleiding van de uitzending van Zembla besteden verschillende andere media aandacht aan de risico's van asbest. Ook voor de uitzending van Zembla en daarna wordt regelmatig aandacht besteedt aan de risico's van Zembla.	
Politieke agendering	
Naar aanleiding van de uitzending van Zembla volgt een spoeddebat. Hierin ligt de focus op asbest in scholen.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja: de Tweede Kamer neemt een motie aan waarin staat dat de regering er voor moet zorgen dat de asbestinventarisatie door scholen voortvarend wordt opgepakt met als doel dat iedere school weet of er asbest aanwezig is. Naar aanleiding hiervan wordt het project 'asbest in scholen' gestart.
interventie beperkt afgewogen?	Ja, de interventie is beperkt afgewogen: – zonder aandacht voor het kosten-baten-vraagstuk: de maatregel wordt nog tijdens een debat voorgesteld. Op dat moment zijn de kosten van de maatregel niet duidelijk. Ook is onbekend wat de maatregel zal opleveren in termen van reductie van het risico op asbest.
Resultaat interventie	
overreactie?	Betwist: – volgens staatssecretaris is het succesvol (de stimuleringsactie die in 2011 begon heeft goed gewerkt). Duidelijk is inderdaad dat meer scholen geïnventariseerd hebben of er asbest aanwezig is. – Het is onduidelijk of de maatregel ook heeft geleid tot het uiteindelijke doel: vermindering van asbest-slachtoffers.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risico-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	O	O	X	Groot risico (= kans x impact)	→Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Middel kans X grote impact
Kleine kans van optreden op negatieve impact	O	X	O	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Objectief is de kans relatief klein, maar beeld ontstaat alsof risico heel groot is → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA
Afname risico in de toekomst	X	O	O	Toename risico in de	Afname →zwakke RiP: 'het gaat van zelf	Aangezien asbest verboden is zal het

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				toekomst	over, interventie is niet nodig' Toename →Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA →Reflex-beperkte afweging	langzamerhand (nieuwbouw / sloop) uit scholen verdwijnen en daarmee neemt het risico af. →zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig'
Oud risico	X	O	O	Nieuw risico	Nieuw →MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Het risico is al veel langer bekend. Ook is het al eerder in de Kamer besproken en heeft de minister toen aangegeven dat kosten van de maatregelen niet opwegen tegen de baten. → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	O	O	X	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar →Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Kinderen hebben niet veel te zeggen over waar zij naar school gaan en hebben geen weet van de risico's. Zij zijn bovendien door de overheid vanuit de leerplicht verplicht om naar school te gaan. →MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	O	O	X	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Asbest-problematiek speelt al jarenlang en is gevoelig dossier. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	O	O	X	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA	Duidelijk dat risico verder te verkleinen is. →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	O	O	X	Grote impact	→ Voedt angst→ noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Omdat het fataal kan zijn en om kinderen gaat is de beleving van de impact hoog. → Voedt angst→ MA/PA→ noodzaak tot ingrijpen
Enkelvoudig risico	X	O	O	Cumulatief risico	→Sterke risicoprikkel (RiP)	Uitsluitend volksgezondheidsrisico.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				(bijvoorbeeld: materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	→ geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	→ vermindert druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	O	X	O	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' → Sterke RiP	Oorzaak-gevolg-relatie is wetenschappelijk aantoonbaar, maar niet direct zichtbaar.
Effect niet te bemerken door slachtoffers	O	X	O	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	Uiteindelijk wel maar niet direct.
Vertraagd effect	X	O	O	Direct effect	Direct effect → Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	Gevolgen van asbest zijn vaak pas op lange termijn duidelijk. → beperkt Rip
Niet-fatale effecten	O	O	X	Fatale effecten	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Asbest kan dodelijk zijn. → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	O	O	X	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	Inmiddels zijn er groot aantal asbestslachtoffers. \n → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	O	X	O	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	X	O	O	Volgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen 'voordat het van kwaad tot erger wordt'	Niet-interventie maakt de effecten niet erger dan ze nu al zijn. → verminder druk tot MA/ PA
Effecten zijn omkeerbaar	O	O	X	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Effecten van asbest kunnen fataal en onomkeerbaar zijn → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulan voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	O	X	O	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct rol in casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	O	O	X	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Er is al jaren veel media-aandacht voor het onderwerp. Uitzending van Zembla is hier voorbeeld van. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	O	O	X	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Gedurende de berichtgeving over asbest door de jaren komt ook altijd het handelen van de overheid en mogelijke maatregelen aan bod. → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	O	O	X	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Zembla uitzending brengt dramatische verhaal van slachtoffers van asbest →Sterke (RiP)→ geeft druk tot MA/ PA
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	O	O	X	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Mogelijke slachtoffers zijn niet gebaat bij asbest. →Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	O	O	X	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Verschillende organisaties pleiten al langer voor interventie door overheid. →Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico	O	O	X	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Blijkbaar lukt het scholen niet om zelf de problematiek op te lossen. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	o	x	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Overheid moet ingrijpen om kinderen te beschermen, is het beeld. → geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Risico wordt als onaanvaardbaar beschouwd. Kamerlid: "Een verantwoordelijke en verstandige overheid grijpt in en zorgt ervoor dat kinderen niet in de buurt van asbest komen." → versterkt reflex-overheidsingrijpen.
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Onderwijshuisvesting en volksgezondheid is overheidsonderwerp. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Staatssecretaris van Infrastructuur & Milieu is verantwoordelijk.
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	x	o	x	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Dit verschilt per periode/kamerlid: – Minister is in eerste instantie (2008) in staat roep om actie terug te leiden naar samenleving. "Veiligheid en gezondheid van kinderen op scholen is de verantwoordelijkheid van de gemeenten en schoolbesturen." Ook Kamerlid in debat in 2011 geeft aan dat de kamer niet de indruk moet wekken "dat Den Haag het wel eventjes regelt" en dat "de gezondheid van kinderen niet primair de taak van de overheid is, maar van de betrokkenen zelf." – Tweede Kamer vindt in 2011 dat hier

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						toch een taak ligt voor de rijksoverheid. "Er overlijden per jaar meer mensen door asbestziekten dan door verkeersongevallen. Het negeren zou ronduit een schandaal zijn."
Geen toezeggingen door gezagsdragers	O	X	O	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus
Ruimte om terug te komen op gedane toezeggingen	O	X	O	Gezagsdragers kunnen niet terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Speelt geen rol in deze casus.
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	O	O	X	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Niet overheid maar schoolbesturen voelen de lasten van de interventie. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Er wordt op gewezen dat schoolbesturen primair verantwoordelijk zijn, maar dat het uiteindelijk een verantwoordelijkheid van overheid is als zij dit niet goed oppakken. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	O	X	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Uitzending Zemblu en media-aandacht daarvoor zorgt voor druk om maatregel te nemen. →versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	O	O	X	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Maatregel wordt zo snel genomen dat ex ante evaluatie niet mogelijk is. →Versterkt Reflex-afweging

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulan voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	O	O	X	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Een kamerlid geeft aan: “Staatssecretaris Atsma moet direct orde op zaken stellen.” →Versterkt Reflex-afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige afweging en gezaghebbend ‘nee’-zeggen	O	O	X	Afrekencultuur legt druk op gezagsdragers om risico’s te beperken	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Een kamerlid geeft aan: “Vandaag laat ik de staatssecretaris niet weggelaten met procedurele dooddoeners.” →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	X	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks andbalances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Staatssecretaris, Tweede Kamer en media controleren elkaar. →vermindert Reflex-afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	X	O	O	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Schoolbesturen hebben last van voorgenomen interventie. →vermindert Reflex-afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /’spookverhalen’ →Sterke RiP	Er is veel kennis over de risico’s van asbest. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geproblematiseerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geproblematiseerd	→Versterkt Reflex-afweging	Minister stelt de kosten van interventie nadrukkelijk aan de orde. Zo geeft hij aan dat het opleggen van een deadline aan de inventarisatie van alle scholen een “prijsopdrijvend effect” heeft. →Vermindert Reflex-beperkte afweging

Analyse casus 22 Stenen van een viaduct

Mini-samenvatting casus

Risiko-prikkel	
Op 9 januari 2005 komt een automobiliste om het leven nadat er vanaf een viaduct een stoeptegels naar beneden is gegooid.	
Maatschappelijke agendering	
Het incident krijgt gelijk veel media-aandacht. Al snel blijkt dat het geen eenmalig incident is: in de tien jaar voorafgaand aan het incident zijn bij Rijkswaterstaat 43 meldingen geweest van voorwerpen die van viaducten werden gegooid.	
Politieke agendering	
De minister van Verkeer en Waterstaat vraagt aan Rijkswaterstaat om een risicoanalyse uit te voeren. Hierin wordt in kaart gebracht wat de risicovolle viaducten zijn, wat mogelijke maatregelen zijn en wat de verwachte kosteneffectiviteit is van deze maatregelen. Ook worden er kamervragen gesteld n.a.v. berichtgeving dat er ook stenen op boten worden gegooid.	
Interventie	
Overheidsinterventie?	Ja. Belangrijkste maatregel is dat bij de 70 meest risicovolle viaducten hekken worden geplaatst en dat aannemers die werken op viaducten verplicht worden spullen goed op te ruimen.
interventie beperkt afgewogen?	Nee, de interventie is voldoende uitgebeid afgewogen: <ul style="list-style-type: none"> – Kosten-baten-afweging wordt nadrukkelijk gemaakt. Voorafgaand aan het besluit tot deze interventie wordt geïnventariseerd wat verschillende mogelijke maatregelen zijn, wat de kosten van de maatregelen zijn en welke maatregelen het meest doelmatig zijn. Naar aanleiding daarvan worden eerdere veel rigoreuzere plannen dus uiteindelijk niet doorgevoerd.
Resultaat interventie	
overreactie?	Nee: de kosten van de maatregel wegen op tegen de baten.

Krachten en tegenkrachten

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Risiko-inschatting						
Klein risico (= kans x impact)	○	×	○	Groot risico (= kans x impact)	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)	Kleine kans X grote impact.
Kleine kans van optreden op negatieve impact	×	○	○	Grote kans van optreden op negatieve impact	Gevoel van onafwendbaarheid → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Hoewel er regelmatig objecten van viaducten worden gegooid is de kans dat je op de snelweg hierdoor geraakt wordt en overlijdt relatief klein.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
Afname risico in de toekomst	○	×	○	Toename risico in de toekomst	Afname → zwakke RiP: 'het gaat van zelf over, interventie is niet nodig' Toename → Sterke RiP: snelle interventie is nodig, voordat het erger wordt → MA/PA → Reflex-beperkte afweging	Geen aanwijzingen voor af- of toename van risico.
Oud risico	○	×	○	Nieuw risico	Nieuw → MA / PA vergroot de nieuwswaarde belangstelling Oud: → geen reflex: 'waarom snel ingrijpen voor iets wat al langer speelt of bekend is?'	Risico van stenengooiers was al bekend bij ministerie, maar voor grote publiek relatief nieuw.
Vrijwillige blootstelling aan risico / vermijdbaar risico	○	○	×	Onvrijwillige blootstelling aan risico/ niet vermijdbaar risico	Vrijwillig/ vermijdbaar → Beperkt Reflex-overheidsingrijpen 'mensen kunnen het zelf regelen/ eigen verantwoordelijkheid' (daarmee ook → minder druk op MA/PA) Onvrijwillig/onvermijdbaar → stimuleert ingrijpen derde → MA/PA/ Reflex-overheidsingrijpen	Nadruk in debat ligt op dat het 'iedereen kan overkomen'. Mensen kunnen er niets aan doen dat ze getroffen worden. ("Dergelijk vandalisme wordt gezien als een zeer groot onrecht") → versterkt RiP → sterke MA/PA
Er sprake van uniek – eenmalig incident zonder gevoelige historie (in de beeldvorming)	○	○	×	Er is sprake van het 'zoveelste incident': er is sprake van een patroon en daardoor extra gevoeligheid (in de beeldvorming)	→ Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	In media komen na het dodelijke incident regelmatig berichten over nieuwe incidenten. → versterkt RiP → sterke MA/PA
Onbeheersbaar risico: Onvermijdelijk toeval	○	○	×	Beheersbaar risico: Vermijdelijk toeval	Idee dat het treffen van een maatregel zin heeft of niet → Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Het idee is dat er maatregelen te treffen zijn (zoals hekken) die risico beperken. → geeft druk tot MA/ PA
Kleine impact	○	○	×	Grote impact	→ Voedt angst → noodzaak tot ingrijpen → MA/ PA	Soms loopt het goed af, maar incidenteel zijn het ongelukken met dodelijke afloop. Daarbij wordt ook gewaarschuwd voor dat het nog veel ergere gevolgen kan hebben (denk aan vrachtwagens met gevaarlijke lading). → versterkt RiP → sterke MA/PA
Enkelvoudig risico	×	○	○	Cumulatief risico (bijvoorbeeld:	→ Sterke risicoprikkel (RiP) → geeft druk tot maatschappelijke (MA) en	Gaat met name om risico voor gezondheid.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
				materiaal/financieel, ecologisch, gezondheid, sociaal-maatschappelijk, emotioneel)	politieke agendering (PA)	→ vermindert druk tot maatschappelijke (MA) en politieke agendering (PA)
Geen observeerbaar effect	o	o	x	Observeerbaar effect	Observeerbaar effect → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama' Kanttekening: Niet observeer effect voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Schade aan auto's en eventueel personen is zichtbaar → versterkt RiP en MA/PA: 'aantoonbaar drama'
Effect niet te bemerken door slachtoffers	o	o	x	Effect te bemerken door slachtoffers	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal	→ Versterkt RiP: betrokkenen doen zelf hun verhaal
Vertraagd effect	o	o	x	Direct effect	Direct effect →Sterke Rip- maakt gevolgen concreet → stimuleert direct optreden	→Sterke Rip- maakt gevolgen concreet
Niet-fatale effecten	o	o	x	Fatale effecten	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Hoewel al langer (ook bij overheid) bekend is dat het regelmatig gebeurt, worden de maatregelen pas genomen na het fatale incident. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → versterkt reflex-overheidsingrijpen
Effect raakt klein aantal actoren (mensen/organisaties etc.)	o	x	o	Effect raakt groot aantal actoren (mensen/organisaties, etc.)	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA →Reflex-overheidsingrijpen	Aantal dodelijke slachtoffers is beperkt, maar daarnaast ook wel groot aantal gewonden en incidenten. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Effecten zijn verspreid over groot gebied.	x	o	o	Effecten zijn geconcentreerd binnen beperkt gebied.	geconcentreerd effect kan er voor zorgen dat risico als groter wordt ervaren →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA	Risico is zeer verspreid (het kan overal gebeuren) en daarom in de beleving juist weer kleiner + maakt het lastig om maatregelen te nemen. →vermindert (RiP) → vermindert druk tot MA/PA → vermindert druk tot reflex-overheidsingrijpen
Geen vervolgeffect (geen verdere doorwerking op andere zaken)	x	o	o	Vervolgeffect - negatieve doorwerking als niet wordt ingegrepen.	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Geen vervolgeffecten → vermindert druk tot MA/ PA en Reflex-afweging:

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
					'voordat het van kwaad tot erger wordt'	
Effecten zijn omkeerbaar	o	o	x	Effecten zijn onomkeerbaar	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Fatale effecten zijn onomkeerbaar →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Laag risico toekomstige generaties/ eenmalige schade	o	x	o	Hoog risico toekomstige generaties/ blijvende schade	Grote impact: →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Media-aandacht						
Weinig media-aandacht	o	o	x	Veel media-aandacht	→ geeft druk tot MA/ PA	Herhaaldelijk media-aandacht hiervoor bij elk incident en bij het fatale incident des te meer. → geeft druk tot MA/ PA
Inhoud media-aandacht: niet gericht op overheidsinterventie	o	o	x	inhoud media-aandacht: toenemende druk op interventie door de overheid	→ geeft druk tot MA/ PA → Reflex-overheidsingrijpen	In media is in de eerste plaats vooral aandacht voor de ernst van het incident en later ook voor mogelijkheid van overheid om in te grijpen. → geeft druk tot MA/ PA
Geen confronterende beelden of signalen. Beperkt dramatisch gehalte van de boodschap.	o	x	o	Confronterende beelden of signalen. Dramatische boodschap.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA → Reflex-afweging: onmiddellijk handelen	Deels: geen beelden van incidenten zelf, wel regelmatig beelden van nasleep.
Druk op overheidsinterventie						
Degenen die de lasten dragen hebben ook de baten van het risico.	o	o	x	Degenen die de lasten dragen hebben niet de baten van het risico.	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'	→ Reflex-overheidsingrijpen: 'overheid is verantwoordelijk voor algemeen belang'
Sterke lobby tegen overheidsinterventie	o	o	x	Sterke lobby voor overheidsinterventie	→ Versterkt PA en Reflex-overheidsingrijpen.	Expert (socioloog) geeft aan: "Het stenengooien vanaf viaducten grijpt mensen enorm aan. Het is belangrijk dat RWS rekening houdt met de emotionele beleving bij dit soort incidenten." Ook transportorganisatie EVO dringt aan op extra maatregelen. → Versterkt PA en Reflex-

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
						overheidsingrijpen.
Partijen (primair de getroffen) zijn veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico	o	o	x	Partijen (primair de getroffen) zijn niet veekrchtig genoeg om zelf om te gaan met risico.	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Automobilisten kunnen zelf niks doen om risico te beperken. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Partijen accepteren dat er risico's zijn in het leven	o	o	x	partijen vinden dat elk ongeluk voorkomen had kunnen/moeten worden en eisen bescherming.	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Betrokken directeur-generaal: “De minister werd gelijk aangesproken om van alles te gaan doen om herhaling te voorkomen.” →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Risico is (in samenleving / politiek) aanvaardbaar	o	o	x	Risico is (in samenleving / politiek) onaanvaardbaar	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA	Betrokken directeur-Generaal geeft aan: “Iedereen zegt: hoe kan dat nou gebeuren? Men vond het eigenlijk onaanvaardbaar dat zoiets kan”. →Versterkt RiP →Versterkt PA
Onderwerp behoort niet tot domein overheid	o	o	x	Onderwerp behoort tot domein overheid	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Overheid is eigenaar en beheerder van wegen en dus ook primair verantwoordelijk voor de veiligheid er van. →Versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gevoeligheid gezagsdrager						
Geen electoraal belang voor gezagsdrager om in te grijpen	o	x	o	Electoraal belang / politiek-bestuurlijk opportunisme	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct een rol in deze casus.
Gezagsdrager is niet eenduidig identificeerbaar en aanspreekbaar	o	o	x	Gezagsdrager is identificeerbaar en aanspreekbaar	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Duidelijk welke minister verantwoordelijk is.
Gezagsdrager heeft de vaardigheden om roep om interventie terug te leiden naar samenleving	o	x	o	Gezagsdrager speelt als vanzelf in op roep om overheidsinterventie	→Versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.
Geen toezeggingen door gezagsdragers	o	x	o	Premature toezeggingen voor interventie door gezagsdragers	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Deels: minister zegt wel toe hekken te plaatsen, maar ook dat de kosteneffectiviteit een rol speelt in de plaatsing hiervan.
Ruimte om terug te komen op	o	x	o	Gezagsdragers kunnen niet	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen +	Speelt niet direct rol in casus

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
gedane toezeggingen				terugkomen op gedane toezeggingen (gezichtsverlies)	Reflex-afweging	
Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf de lasten van interventie	X	O	O	Gezagsdrager(s) voelt/voelen zelf niet de lasten van interventie	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging	Kosten voor voorgestelde maatregelen zijn hoog en moeten uit budget minister komen. →verzwakt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging
Gezagsdragers voelen zich niet verantwoordelijk voor oplossing	O	O	X	Gezagsdragers voelen zich verantwoordelijk voor oplossing	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Directeur-Generaal: “De toenmalige minister trok het zich persoonlijk aan.” →versterkt Reflex-overheidsingrijpen
Gezagsdragers staan niet onder druk daadkracht te tonen	O	X	O	Gezagsdragers staan onder druk daadkracht te tonen (bijvoorbeeld door eerdere of andere incidenten)	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen + Reflex-afweging (+ MA/ PA)	Speelt niet direct rol in casus.
Waarborgen voor zorgvuldige afweging						
Ex ante oordeel over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	X	O	O	Geen ex ante evaluatie over effectiviteit en doelmatigheid interventie mogelijk	→Versterkt Reflex-afweging	Analyse van Rijkswaterstaat besteedt per maatregel nadrukkelijk aandacht aan de verwachte kosten en de verwachte baten en daarmee aan de verwachte doelmatigheid. Keuzes van de minister zijn hier ook nadrukkelijk op gebaseerd, zo blijkt uit antwoorden aan Kamerleden. →Vermindert Reflex-afweging
Sprake van rust en ruimte voor afweging van interventie(s)	X	O	O	Gevoel van tijdsdruk en urgentie	→Versterkt Reflex-afweging	Minister neemt tijd om eerst een risicoanalyse uit te laten voeren voor zij maatregelen neemt. Vanuit Tweede Kamer wordt er ook niet aangedrongen op sneller nemen van maatregelen: ook daar worden vraagtekens gezet bij kosteneffectiviteit. →Vermindert Reflex-beperkte afweging
Cultuur gericht op zorgvuldige	O	X	O	Afrekencultuur legt druk op	→versterkt Reflex-overheidsingrijpen	Speelt niet direct rol in casus.

Tegenkracht: barrière voor reflex	-	+/-	+	Kracht: stimulans voor reflex	Aangrijpingspunt/logica	Aangrijpingspunten/logica in casus
afweging en gezaghebbend 'nee'-zeggen				gezagsdragers om risico's te beperken		
Risico kan in bredere context worden geplaatst	O	X	O	Specifieke focus op beheersen risico zonder inzicht in de context of achtergrond	→Versterkt Reflex-afweging	Speelt niet direct rol in casus.
Voldoende checks and balances in het besluitvormingsproces	X	O	O	Checks and balances in het besluitvormingsproces ontbreken	→Versterkt Reflex-afweging	Verschillende instanties doen onderzoek en Tweede Kamer controleert. →vermindert Reflex-beperkte afweging
Specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	O	O	X	Geen specifieke groep die last heeft van voorgenomen interventie	→Versterkt Reflex-afweging	Er is geen specifieke groep die last heeft van mogelijke interventies. →Versterkt Reflex-beperkte afweging
Weinig (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	O	O	X	Veel (wetenschappelijke) kennis over (aard en omvang) risico	→Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA Kanttekening: weinig kennis, voedt onbestemdheid /'spookverhalen' →Sterke RiP	Redelijk veel kennis over risico en drijfveren van mensen die stenen gooien. →Sterke (RiP) → geeft druk tot MA/ PA
Disproportionaliteit van interventie wordt een issue / aangekaart / geïdentificeerd	X	O	O	Disproportionaliteit van interventie is geen issue / onbesproken / niet geïdentificeerd	→Versterkt Reflex-afweging	Kosteneffectiviteit van interventies is nadrukkelijk thema in discussie. →vermindert Reflex-beperkte afweging

Bronnenlijst

Brondocument voor alle casus
Crisislab, Analyse 30 Risicoregelreflex-casus, conceptversie 24 september 2014.
Bronnen Casus Ophalen Oud Papier Maastricht
Binnenlands Bestuur, Maastricht verplicht cursus papier ophalen, 3 januari 2014
CDA Pers & Communicatie, CDA Maastricht wil financieel minder belastende regels voor ophalen oud papier door verenigingen, 29 augustus 2013.
Dichtbij.nl, Onvrede over nieuwe huisregels oud papier inzameling en reactive Gemeente Maastricht, 28 augustus 2013.
Gemeente Maastricht, Collegenota Verpakkingsovereenkomst 2013 – 2022, 12 december 2012.
Gemeente Maastricht, Collegenota Afronding Opdracht Papiernota, 6 oktober 2006.
Gemeente Maastricht, Collegenota Uitvoeringsbesluit ex art. 7 lid, 2 Afvalstoffenverordening: Inzameling oud papier door Harmonie St. Petrus en Paulus Wolder in de wijk Daalhof, 28 maart 2006.
Gemeente Maastricht, Collegenota Uitvoeringsbesluit Aanwijzing Andere Inzamelaars, 17 december 2012.
ND, Opleiding Verplicht Voor Inzamelaars Oud Papier, 6 januari 2014.
Gemeente Maastricht, Bekendmaking Uitvoeringsbesluit Afvalstoffenverordening Maastricht 2013, 1 juli 2014.
Bronnen Casus Huisvesting Benno L.
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Beantwoording Kamervragen ophef huisvesting Benno L., 6 juli 2013.
Burgerbelangen Kerkrade, Vragen en Beantwoording over huisvesting Benno L., 6 juli 2013.
Eenvandaag, Opiniepanel onderzoek Huisvesting Benno L., 19 februari 2014.
L1, Opnieuw onrust in Kerkrade vanwege Benno L., 1 oktober 2013.
Leids Nieuwsblad, Benno blijft in Leiden, 26 februari 2014.
Recht en Nieuws.nl, Advocaat dreigt met kort geding om woning Benno L., 5 juni 2013.
Venraypedovrij, Actiegroep Kerkrade tegen komst Benno L., 15 juli 2013.
Gemeente Leiden, Verklaring Burgermeester Lenferink Benno Blijft in Leiden, Onbekend.
Bronnen Casus Aanrijding Arnhem Aanleg Bosjes
ROVG, Aanbevelingen Verkeersveiligheidsplan, September 2007.
Gemeente Arnhem, Persbericht: Gemeente plaatst struiken langs A325, 25 november 2013.
De Gelderlander, Snel struiken langs A325, 26 november 2013.
De Gelderlander, Veilig Verkeer Arnhem wil veilig verkeer A325, 21 november 2013.
De Gelderlander, Wethouder wacht rapport af over tragisch ongeluk A325, 19 november 2013.
ROVG, Meerjarenvisie Verkeersveiligheid Gelderland 2011 – 2020, Onbekend.
ROVG, Verkeersonveiligheid Gelderland monitor 2012, Onbekend.
Stadsburen.nl, PVDA Gelderland opent meldpunt Verkeersonveiligheid, 29 november 2013.
Bronnen Casus Windmolenbrand
Ministerie van Veiligheid en Justitie, Antwoorden op Kamervragen Brand Windmolen Ooltgensplaat, 5 februari 2014.
Ministerie van Veiligheid en Justitie, Antwoorden op Kamervragen Lid Kerstens over Brandveiligheid van Windmolens, 26 november 2013.
Arbo-online.nl, Windmolens onvoldoende brandveilig, 15 november 2013.
BNR, PVDA wil opheldering over brandveiligheid windmolens, 6 november 2013.
Ministerie Veiligheid en Justitie, Uitstelbericht Beantwoording Kamervragen De Graaf PVV, 23 december 2013.
Tweede Kamer der Staten Generaal, Vragen De Graaf PVV berichtgeving tweede dode brand windmolen Ooltgensplaat, 29 november 2013.
Tweede Kamer der Staten Generaal, Vragen Kerstens PVDA brandveiligheid van windmolens, 8 november 2013.
Bronnen Casus Risico van Knabbelvisjes
Partij Voor De Dieren, Vraag en Antwoord Kamervragen Baden met Garra Rufa Vissen, 13 maart 2014.
Partij Voor De Dieren, Vragen over het gebruik van baden met Garra Rufa vissen, 12 maart 2014.
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Beantwoording Kamervragen Lid Ouwehand PVDD, 15 april 2014.
Hartvan Nederland, Knabbelvisjes kunnen infectieziekten overbrengen, 3 maart 2014.

Hoge Gezondheidsraad, Advies Fish Pedicure Ichthyotherapie, 6 maart 2013.
Tweede Kamer der Staten Generaal, Vragen Ouwehand PVDD Gebruik Baden met Garra Rufa Vissen, 16 april 2014.
RIVM, Infectieziekten Bulletin: Gezondheidsrisico's baden met knabbelvissen, 2014
RIVM, Knabbelvisjes Tabel 1: Ziekteverwekkers die door Garra Rufa vissen overgedragen kunnen worden, onbekend.
RIVM, Knabbelvisjes Tabel 2: De kwaliteit van Garra Rufa baden, Onbekend.
Bronnen Casus Gevaarlijke Geisters
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Beantwoording Kamervragen Lid Schouten ChristenUnie Gevaren Open Verbrandingstoestellen, 18 februari 2014.
Metro, Geiser uitbannen om doden te voorkomen, 5 februari 2014.
NoordHollandsdagblad, Nog zo'n 2400 gevaarlijke geisters in Zaanstad, 26 februari 2014.
Platform Woninginstallaties, Informatieblad Geisers, 2014.
Veiligheid.nl, Factsheet Koolmonoxidevergiftiging Ongevalcijfers, November 2013.
Veiligheid.nl, Jaarlijks honderden slachtoffers koolmonoxidevergiftiging, 29 januari 2014.
Bronnen Casus Wonen op Hogedrukgasleiding Wijchen
Stichting Garantie Instituut Woningbouw, Aannemingsovereenkomst Appartementsrechten Bouwplan Lambrasse, 3 januari 2005.
Lambrasse.nl, Situatietekening Lambrasse Bouwplan Wijchen, 2007.
Gemeente Wijchen, Bouwvergunning Lambrasse, 26 april 2007.
Beling Projectontwikkeling BV, Stand van Zaken Bouwplan Lambrasse te Wijchen, 7 maart 2007.
Lambrasse.nl, Inrichtingstekening Bouwplan Lambrasse, 2007.
Gemeente Wijchen, Levering onder ontbindende voorwaarden project Lambrasse Wijchen, 2006
Lambrasse.nl, Luchtfoto's Lambrasse, 14 mei 2007.
Gemeente Wijchen, Plan Lambrasse Wijchen Vragen Opmerkingen Bouwbestek, 30 december 2006.
Belin Projectontwikkeling BV, Projectplan Lambrasse Wijchen, Onbekend.
Gemeente Wijchen, Rapport Rekenkamercommissie: Bouwen in Wijchen, 21 november 2011.
Regelment Mandeligheid Plan Lambrasse Wijchen, 2006.
Belin Projectontwikkeling BV, Koopovereenkomst woningen winstdeling bij latere doorverkoop of verhuur, Onbekend.
Bronnen Casus Storm Pukkelpop
APS.nl, Aantal slachtoffers Pukkelpop naar beneden bijgesteld, 22 Augustus 2011.
De Morgen.be, Vijf doden en acht zwaar gewonden door noodweer op Pukkelpop, 18 augustus 2011.
Universiteit Gent, The Belgian Pukkelpop Case: A Challenge for simulating deep convection, 24 september 2013.
MoniquesWinnen.be, Rampenfonds is bezig schade Pukkelpop te vergoeden, 1 september 2013.
NRC, Doden op Pukkelpop door noodweer, 18 augustus 2011.
Socialisme.be, Wat na Pukkelpop?, onbekend.
Steunfonds Slachtoffers Pukkelpopstorm, Oprichtingsakte, 25 augustus 2011.
Universiteit Gent, Study of the operational potential and limits of current high-resolution numerical weather prediction for the Pukkelpop storm, mei 2013.
Universiteit Twente, Inzet communicatie bij Crowd Management en Crowd Control, augustus 2013.
Bronnen Casus Toezicht Zwemmen in Open Water
Ministerie van Rijkswaterstaat en Milieu, Waterwet: Van vraag tot antwoord, Onbekend.
Actal.nl, Vermijd risico-reflexregel bij zwemmen in oppervlaktewater, 28 oktober 2013.
Bestuurlijke Netwerkkarten, Kaart 3 Crisisbeheersing Oppervlakte water en Waterkering, april 2012.
Crisislab, Toezicht op zwemwater, wat is redelijk?, 12 februari 2013.
COT Instituut voor Veiligheid en Crisismanagement, Risicoanalyses badinrichtingen en zwemlocaties: Ten behoeven van de zwemwaterwet, maart 2012.
DHV Rijkswaterstaat Waterdienst, Fysieke veiligheid zwemmers in oppervlaktewater, December 2008.
RIVM Landelijke Coördinatie Infectieziektenbestrijding, Draaiboek infectieziekten gerelateerd aan recreatie in oppervlaktewater, juli 2011.
Bronnen Casus Vergoeding Medicijnen tegen Pompe en Fabry
College voor Zorgverzekeringen, Geneeskundige GGZ Concept Rapport, Onbekend.

College voor Zorgverzekeringen, Advies Alglucosidase alfa bij de indicatie 'ziekte van Pompe': Op basis van het herbeoordelingsrapport CFH, 29 november 2012.
NOS, Advies stop met dure medicijnen, 29 juli 2012.
Bronnen casus Gegaste containers
Arbeidsinspectie, Projectverslag Gegaste Containers 2008, 2008
Arbo Unie, Gegaste Containers 25 september 2007.
Directoraat Generaal Milieubeheer, Beantwoording Kamervragen Poppe SP m.b.t. gegaste containers, 2007.
Minister Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Brief Gegaste Containers, 16 april 2010.
VROM Inspectie, Vertrouwelijke briefing en werkbezoek gegaste containers, 10 december 2008.
Commissie Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Herziene Convocatie Uitvoering Motie Poppe en Boelhouwer Gegaste Containers, 26 mei 2009.
VROM Inspectie, Reactie Motie Poppe en Boelhouwer, 31 januari 2011.
Tweede Kamer, Verslag algemene vergadering Gegaste Containers, 27 mei 2009.
VROM Inspectie, Tussenrapportage Uitvoering Motie Poppe en Boelhouwer Containers met Gevaarlijke Gassen, 13 mei 2009.
Tweede Kamer, Kamervragen Poppe SP, 10 april 2007.
Metro, VROM Inspectie Strenger op Gegaste Containers, 20 augustus 2007.
NRC, Meer Controle op Containers met Giftig Gas, 21 augustus 2007.
Volkskrant, VROM Inspectie Strenger op Gegaste Containers, 20 augustus 2007.
ZEMBLA, Gifcontainers blijven voor problemen zorgen, 7 juni 2011.
Bronnen Casus Toeslagenfraude
Ministerie van Financiën, Beantwoording Kamervragen aanpak fraude bij toeslagen, 13 januari 2014.
Tweede Kamer Fiscale Agenda, Brief staatssecretaris van Financiën, 6 juni 2014.
Masterscriptie Martin Lambregts, Carrouselfraude, 8 november 2013.
Accountancy Nieuws, Interview Omtzigt: Fraude niet het einde van de toeslagen, 7 februari 2014.
PWC, Naar een fraudebeeld Nederland: Inzicht in fraude draagt bij aan bewustwording en effectieve prioriteitsstelling in de aanpak, 19 december 2013.
Tweede Kamer, Vragenuur lid Schouw Bende rooft Fiscus, 7 december 2010.
Ministerie van Financiën, Weekers Brief Aanpak Fraude, 10 mei 2013.
Ministerie van Financiën, Weekers Brief Tijdlijn Invoering één Bankrekeningnummer, 29 januari 2014.
Ministerie van Financiën, Wetswijziging Overige Fiscale Maatregelen, 16 september 2012.
De Telegraaf, Geld Bulgarenfraude Verdwenen, Onbekend.
Elsevier, Kwart Geld Bulgarenfraude is terug, 4 maart 2014.
Tweede Kamer, Kamervragen Omtzigt, Februari 2011.
Ministerie van Financiën, Weekers Fiscale Agenda 2011, 2011.
Nu.nl, Mogelijk ook Bulgarenfraude in Den Haag, 15 november 2013.
Volkskrant, Weekers hield rapport over fraude achter, 13 mei 2013.
Bronnen Casus Investing Automatische Treinbeïnvloedingssysteem ATB - VV
Railpro, Beschrijving Automatische Treinbeïnvloedingssysteem, Onbekend.
Tweede Kamer, Deelonderzoek 1 Onderhoud en Innovatie op het Spoor, 2011
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Jaarverslag 2013, 21 mei 2014.
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Kabinetsreactie op onderzoek Onderhoud en Innovatie op het Spoor, 8 juni 2012.
Onderzoeksraad voor Veiligheid, Rapport Treinbotsing Westerpark, December 2012.
Onderzoeksraad voor Veiligheid, Rapport Metrobotsing Amsterdam, 20 februari 2010.
Onderzoeksraad voor Veiligheid, Rapport Treinongeluk Barendrecht, 24 september 2009.
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Reactie op Onderzoek Treinbotsing Amsterdam Westerpark, 24 april 2013.
NS & Prorail, Reactie op Onderzoek Treinbotsing Amsterdam Westerpark, 1 juli 2013.
Publicatie Europese Unie, Trendanalyse 2009 Richtlijn 149 EG, 27 november 2009.
Universiteit Delft, Ongeldige onderbouw bij wijziging treinbeveiligingssysteem de ATB Kwiteerfunctie, Onbekend.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Brief Veiligheid van het Railvervoer, 11 november 2011.
AD, Van Vollenhoven wil verbetering alle seinen, 4 oktober 2009.
Spoor.nl, Machiniste treinongeluk Amsterdam strafrechtelijk vervolgd, 18 september 2013.
Spoor.nl, Onderzoek Breda giftige stoffen isoleren bij treinramp, 1 mei 2014.
Volkskrant, Nederland 250 keer door rood sein, 16 februari 2010.
Bronnen Casus Schietincident Alphen aan den Rijn
Onderzoeksraad voor Veiligheid, Aanbevelingen rapport wapenbezit door sportschutters, September 2011.
Ministerie van Veiligheid en Justitie, Brief wapen en munitiebezit, 28 maart 2012.
Ministerie van Veiligheid en Justitie, Brief wapen en munitiebezit, 1 december 2011.
Ministerie van Veiligheid en Justitie, Reactie op Aanbevelingen rapport wapenbezit door sportschutters, 29 mei 2012.
GGZ Rijnstreek, Calamiteitenonderzoek hulpverlening dader schietincident, 9 april 2011.
Ministerie Veiligheid en Justitie, Kamerbrief schietdrama Alphen aan den Rijn, 11 juli 2011.
Onderzoeksraad voor Veiligheid, Rapport Wapenbezit door Sportschutters, 9 april 2011.
Nationale Politie, Reactie op rapport wapenbezit door sportschutters, 13 oktober 2011.
Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, Rapportage schietincident Ridderhof Alphen aan den Rijn, November 2011.
KNMG, Reactie op rapport wapenbezit door sportschutters, 15 februari 2012.
Koninklijke Nederlandse Schutters Associatie, Reactie op rapport wapenbezit door sportschutters, 25 oktober 2012.
Openbaar Ministerie, Samenvatting TGO Onderzoek Komeet Schietpartij Alphen aan den Rijn, april 2011.
Openbaar Ministerie, Rijksrechercheonderzoek Samenvatting Schietdrama Alphen aan den Rijn, 11 juli 2011.
Staatscourant, Circulatie Wapens en Munitie CWM 2013, 16 januari 2013.
NIVEL, Zorggebruik na schietincident Alphen aan den Rijn: Gezondheid van getroffenen en omwonenden, 2012.
Nieuwsuitgelicht.nl, Rechtzaak slachtoffers schietpartij Alphen aan den Rijn, 22 augustus 2013.
Parlementaire monitor schietincident Alphen aan den Rijn, 4 april 2012.
Bronnen Casus Fietshelm Verplicht?
SWOV Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, Factsheet Fietsers, augustus 2013.
SWOV Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, Factsheet Fietshelmen, September 2012.
SWOV Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, Fietshelm Artikel, September 2012.
SWOV Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, Risico Verhogende Factoren Voor Verkeersveiligheid, December 2012.
SWOV Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, Van Fietsongeval Naar Maatregelen: Kennis en hiaten, augustus 2012.
Huisarts en Wetenschap, Fietshelmen Nodig of Overbodig?, September 2012.
Ministerie Verkeer en Waterstaat, Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2008 – 2020, 10 juli 2008.
Tweede Kamer, Brief maatregelen verkeersveiligheid strategie 2008 - 2020, 10 juli 2008.
Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Brief Eurlings Toezegging Fietshelm, 26 april 2010.
Fietsersbond, Waarom fietshelmen niet effectief zijn in het inperken van letsel bij fietsers, 2 november 2011.
SWOV Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, Factsheet Fietshelmen, oktober 2009.
Stichting Consument en Veiligheid, De Fietshelm bij kinderen en jongeren: Over de voor en nadelen, oktober 2009.
ANWB, Stimuleer Vrijwillig Gebruik Fietshelm, Onbekend.
Fietshelmen.be, Fietshelm Verplicht in Oostenrijk, Onbekend.
Bronnen Casus Verdrinking Den Haag Ypenburg
Nu.nl, Peuter verdronken in Rijswijk, 10 juli 2003.
AD, Wijk treurt na dood kink, 5 juni 2006.
AD, Buurtorganisatie de BRAS over dood jochie, 6 juni 2006.
Guido van der Wedden.ning.com, Kroos is dodelijk, 16 juni 2013.
Gemeente Den Haag, Veiligheidsplan Leidschenveen – Ypenburg, 12 mei 2004.
Gemeente Den Haag, Matrix Aanpak Knelpunten Veiligheidsplan, 12 mei 2004.
Gemeente Den Haag, Uitvoeringsmatrix Veiligheidsplan, 12 mei 2004.

Gemeente Den Haag, Investeringsoverzicht Veiligheidsplan, 12 mei 2004.
Gemeente Den Haag, Parkeeronderzoek Ypenburg Veiligheidsplan, 12 mei 2004.
Bronnen Casus Legionella
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Brief Parlementaire Monitor Veteranenziekte, 23 maart 1999.
Gezondheidsraad, Bestrijding van Legionella, 29 juli 2003.
Mens en Gezondheid, Legionella pneumophila en hoe het allemaal begon, Onbekend.
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Modelbeheersplan Legionellapreventie in Leidingwater, 11 juni 2009.
KNHB, Moet een hockeyvereniging een legionella risico analyse laten uitvoeren?, Onbekend.
Ministerie van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Veteranenziekte, 22 januari 2010.
RIVM, Effectiviteit Beheersplannen Legionellapreventie, 2009.
VROM, Legionellepreventie in watersystemen regels en toezicht, Onbekend.
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Wet en Regelgeving Legionellapreventie in drink en warmtapwater: Uitleg over zorgplicht, alternatieve technieken en risico analyse, maart 2013.
Bronnen Casus Hoogspanningslijnen
Crisislab.nl, Over hoogspanningslijnen, kinderleukemie en kwakzalvers, juni 2013.
Ministerie Economische Zaken & Ministerie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Brief Herziening Structuurschema Electriciteitsvoorziening, 23 mei 2008.
Ministerie Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Infrastructuur en Milieu, Brief Hoogspanningsverbinding Haarlemmermeer, 19 april 2011.
Tweede Kamer, Kabinetsstandpunt Randstad 380 Verbinding, 8 juni 2007.
ECN KWINK Groep, Evaluatie derde structuurschema electriciteitsvoorziening, 10 juni 2013.
Nu.nl Hoogspanningsmasten veroorzaken geen leukemia bij kinderen, 9 februari 2014.
Medical Xpress, Power lines don't raise risk of leukaemia in children, februari 2014.
JEMAA, Childhood leukemia not linked with ELF Magnetic Fields, 18 mei 2014.
Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, Kinderleukemie in een wijk met hoogspanningslijn, 9 januari 2013.
RIVM, Magnetische velden van hoogspanningslijnen en leukemie bij kinderen, april 2001.
RIVM, Herberekening risico op leukemia, 2003.
Bronnen Casus Vrouw 10 jaar dood in woning
NOS, Vondst dode vrouw maakt veel los, 23 november 2013.
NOS, Buurt merkt niets van dode vrouw, 22 november 2013.
Volkscrant, Bizar idee dat blijkbaar niemand aan haar gedacht heeft, 22 november 2013.
HartvanNederland, Zelfs onderbuurman merkt niets van dode vrouw, 22 november 2013.
NOS, Rotterdam onderzoekt eenzame dode, 22 november 2013.
NOS, Schippers aankloppen bij burens, 22 november 2013.
RTV Rijnmond, Gemeente onderzoekt eenzame dode Rotterdam West, 22 november 2013.
Rijnmond.nl, Discussie over eenzaamheid actueel na vondst dode vrouw, 22 november 2013.
Brabantse Vereniging voor Welzijn Ouderen, Maatwerk bij de aanpak van eenzaamheid, 2012.
Bronnen Casus Beëindiging Chloortransport
VROM, De beëindiging van chloortransport in NL, mei 2008
SP, Roodsein voor de chloortrein, December 2000.
Dichtbij.nl, Angst voor ontsporing van chloortrein niet ongegrond, 16 januari 2014
Oratie Helsloot, Voorbij de symboliek: Over de noodzaak van een rationeel perspectief op fysiek veiligheidsbeleid, 25 september 2007.
Ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Economische zaken en Raad van Bestuur Akzo Nobel NV, Principe akkoord met Akzo Nobel over chloortransporten, 5 juli 2002.
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, beantwoording kamervragen van tongeren onregelmatigheden bij chloortransport, 24 juni 2013
Gemeente Borne, Beantwoording Woudstra inzake chloortransporten, 22 maart 2011
SP, Ronald Van Raak Burgermeesters moeten stelling nemen tegen chloortransport, 7 februari 2001.
Bronnen Casus Astbest op scholen
AD, Asbest in scholen eist tien slachtoffers, 27 maart 2008

Directoraat Generaal Milieubeheer, Beantwoording Vragen Lid Poppe SP Astbest in scholen, onbekend.
Tweede Kamer, Vragen lid Poppe SP over astbest op scholen, 20 mei 2008
VROM, Brief stand van zaken astbestdossier, 14 juli 2008
ARBO Kennisnet, Dossier astbest en gezondheid: blootstelling, astbestziekten en risico-evaluatie, 19 januari 2009
TNO RIVM, Praktische consequenties advies gezondheidsraad asbest, 10 augustus 2010
Tweede Kamer, Spoeddebat Asbest op scholen, 16 februari 2011
Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Toezegging onzorgvuldig handelen schoolbesturen asbest, 2 februari 2012
Bronnen Casus Stenen van een viaduct
NRC, Stenen door voorruit machinist gewond, 28 juni 2007
NRC, Verdachten aangehouden in zaak stenengooiers, 3 juli 2009.
Elzevier, Automobiliste doodgegooid met stoeptegels, 10 januari 2005.
Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Risicoanalyse werpen of vallen objecten viaducten, 31 maart 2005
Infrasite.nl, Kamervragen over steengooiers bij waterwegen, 12 april 2005.
Rijkswaterstaat, Publicaties bouwdienst 2005, 2005.
Roosendaalopinternet.nl, Politie zoekt stenengooiers viaduct Churchillpoort, 1 april 2014
Volkskrant, Politie machteloos tegen stenengooiers op viaduct, 23 april 1998